T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LISANS TEZI

ULUSLARARASI BAKALORYA UYGULANAN İMAM HATİP LİSELERİNDE EĞİTİM

UFUK ENGİN

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi İslam MUSAYEV
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Hakan COŞAR
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mehmet ŞANVER

KASTAMONU-2024

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Ufuk ENGİN

İmza

ÖZET

YÜKSEK LISANS TEZI

ULUSLARARASI BAKALORYA UYGULANAN İMAM HATİP LİSELERİNDE EĞİTİM

UFUK ENGİN

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ İSLAM MUSAYEV

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki Uluslararası Bakalorya programı yürütülen İmam Hatip Liseleri'nin dönüşüm süreçlerini öğretmenler, öğrenciler, okul ve program açısından değerlendirmektir. Çalışma, nitel araştırma deseni olarak belirlenmiştir. Araştırmanın verilerini, Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi, Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi, Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Tenzile Erdoğan İmam Hatip Lisesi'ne ait bakalorya organizasyonu dokümanları oluşturmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmış ve verilerin hazırlanması, kodlanması, kodların bir araya getirilmesi, temalar oluşturulması ve verilerin şekil, tablo sürecinde MAXQDA24 programından faydalanılmıştır. Doküman analizinin uygulanacağı dokümanların seçiminde ise amaçlı örneklemeye gidilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; IB programı uygulanan İmam Hatip Liselerinde farklılıkları merkeze alan, geniş ve dengeli bir bilimsel bilgi içeriğinde, kültür temelli ve çok yönlü program amaçları yer almaktadır. Barışçıl bir dünya oluşturma sürecinde öğrencilere rehberlik etme, öğrencilere ilham ve motivasyon verme, bütüncül bir eğitim vizyonu uygulama, öğrenciyi merkeze alarak yaşam boyu öğrenme fırsatları sunma ve değişen dünya koşullarına adapte olma gibi programın toplumsal ve küresel kapsamını öne çıkaran değerlere vurgu yapılmıştır. Bu değerlerin din eğitiminin amaçları ile de uyumlu olduğu söylenebilir. Ölçme ve değerlendirme süreçleri açısından; değerlendirmede süreklilik, ölçütlere göre değerlendirme, dış değerlendirme, programın kalitesini ve öğrenci başarısını objektif bir şekilde değerlendirmeyi amaçlama gibi değerlendirme öğelerini kapsamaktadır. Sonuç olarak; programın günlük eğitim pratiğine ne ölçüde yansıdığının değerlendirilmesi gerektiği, alan gözlemleri yapılarak uygulanan pedagojik yöntemlerin yerinde analiz edilmesi gerektiği, öğrenci, öğretmen, veli ve kurum yöneticileri ile görüşmeler yapılarak farklı açılardan sürecin analiz edilmesi gerektiği önerilmiştir. Programın uygulanmasında meslek dersleri öğretmenlerinin aktif rol almadığı gözlemlenmiştir. IB programının bu okullarda daha çok Fen ve Kültür dersleri alanında ağırlıklı olarak uygulandığı görülürken İslami İlimler alanında uygulanmadığı gözlemlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Uluslararası Bakalorya Programı, İmam Hatip Liseleri, Din Eğitimi**.**

Haziran 2024, 95 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

EDUCATION IN IMAM-HATIP HIGH SCHOOLS WHERE INTERNATIONAL BACCALAURATE IS APPLIED

UFUK ENGİN

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY AND RELIGIOUS SCIENCES
SUPERVISOR: DR. ÖĞR. ÜYESİ İSLAM MUSAYEV

The purpose of this research is to evaluate the transformation processes of Imam Hatip High Schools in Turkey, where the International Baccalaureate program is carried out, in terms of teachers, students, school and program. The study was determined as a qualitative research design. The data of the research consists of baccalaureate organization documents of Kartal Anatolian Imam Hatip High School, International Murat Hüdavendigar Anatolian Imam Hatip High School, Nilüfer Anatolian Imam Hatip High School and Tenzile Erdoğan Imam Hatip High School. Content analysis technique was used in the analysis of the data, and the MAXQDA24 program was used in the preparation of data, coding, bringing the codes together, creating themes, and in the process of figures and tables of the data. Purposeful sampling was used to select the documents on which the document analysis would be applied. According to the results of the research; In Imam Hatip High Schools where the IB program is implemented, culture-based and multifaceted program objectives are included in a broad and balanced scientific knowledge content that focuses on differences. Emphasis was placed on values that highlight the social and global scope of the program, such as guiding students in the process of creating a peaceful world, inspiring and motivating students, implementing a holistic educational vision, providing lifelong learning opportunities by centering the student, and adapting to changing world conditions. It can be said that these values are compatible with the aims of religious education. In terms of measurement and evaluation processes; It includes evaluation elements such as continuity in evaluation, evaluation according to criteria, external evaluation, and aiming to objectively evaluate the quality of the program and student success. In conclusion; It has been suggested that the extent to which the program is reflected in daily educational practice should be evaluated, the pedagogical methods applied should be analyzed on site by making field observations, and the process should be analyzed from different perspectives by conducting interviews with students, teachers, parents and institution administrators. It has been observed that vocational course teachers do not take an active role in the implementation of the program. It has been observed that the IB program is mainly implemented in the field of Science and Culture courses in these schools, but it is not implemented in the field of Islamic Sciences.

KEYWORDS: International Baccalaureate Program, Imam Hatip High Schools, Religious Education.

June 2024, 95 Page

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında, bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren, destek ve anlayışlarını esirgemeyen başta danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İslam MUSAYEV olmak üzere, katkıda bulunan herkese en içten teşekkürlerimi sunarım. Dr. Öğr. Üyesi İslam MUSAYEV'e, tez çalışmam süresince gösterdiği sabır, titizlik ve değerli katkılarından dolayı minnettarım. Kendisi, akademik gelişimimde bana rehberlik ederek, tezimin her aşamasında bilgi ve deneyimleriyle yol gösterdi. Çalışmam boyunca gösterdiği destek ve yönlendirmeleri için kendisine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Yine tez süreci boyunca bana her türlü destek ve yardımını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Özgür ERAKKUŞ'a teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, bu süreçte bana destek olan başta eşim Şeyda ENGİN, ailem, arkadaşlarıma ve akademik topluluğa teşekkür etmek isterim. Onların manevi desteği ve anlayışı olmasaydı, bu çalışmayı tamamlamak mümkün olmazdı. Tez çalışmamın her aşamasında bana katkı sağlayan tüm akademisyenlere ve meslektaşlarıma da teşekkürlerimi sunarım. Özellikle tez çalışmamın yazın düzenlemesi ve teknik detaylarındaki katkılarından dolayı Hasan Hüseyin YİĞİT'e teşekkür ederim. Akademik hayatta tanımış olduğum tüm değerli insanların katkısı, bu çalışmanın şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu vesileyle bir kez daha başta ailem olmak üzere tüm akademik camiaya ve dostlarıma minnettarlığımı belirtmek isterim.

Ufuk ENGİN

Kastamonu, 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI ... **ii**
TAAHHÜTNAME ... **iii**
ÖZET ... **iv**
ABSTRACT ... **v**
TEŞEKKÜR ... **vi**
İÇİNDEKİLER ... **vii**
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ ... **ix**
TABLOLAR DİZİNİ ... **x**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ... **xi**
1. GİRİŞ ... **1**
1.1 Problem Durumu ... 1
1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi ... 2
1.3 Sınırlılıklar ... 3
1.4 Tanımlar ... 4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE ... **5**
2.1 Uluslararası Bakalorya Eğitim Yaklaşımı ... 5
2.1.1 Uluslararası Bakalorya'nın Geçmişi ... 6
2.1.2 Uluslararası Bakalorya Eğitim Felsefesi ... 8
2.2 Uluslararası Bakalorya Okullarında Eğitim ve Teorik Çerçeve ... 10
2.2.1 Uluslararası Bakalorya Eğitim Programları ... 10
2.2.1.1 İlk yıllar programı ... 11
2.2.1.2 Orta yıllar programı ... 12
2.2.1.3 Diploma programı ... 13
2.2.2 Uluslararası Bakalorya Diploma Programı Amaçları ve Programı Türkiye'de Uygulayan Okullar ... 15
2.2.3 Uluslararası Bakalorya Diploma Programı Öğrenci Profili ... 16
2.3 Uluslararası Bakalorya Diploma Programı ile İlgili Yapılan Çalışmalar ... 17
2.4 Uluslararası Bakalorya Uygulanan İmam Hatip Liseleri ... 22
2.4.1 Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi ... 23
2.4.2 Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi ... 24
2.4.3 Tenzile Erdoğan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi ... 28
2.4.4 Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi ... 29
2.5 IB Anadolu İmam Hatip Liselerinin İdare ve Yönetim ... 30
2.6 IB Anadolu İmam Hatip Liselerinde Programların Yapısı ... 32
3. YÖNTEM ... **36**
3.1 Araştırmanın Modeli ... 36
3.2 Çalışma Grubu ... 36
3.3 Veri Toplama Süreci ... 37
3.4 Araştırmanın Geçerliliği, Güvenirliliği ve Etik Konular ... 39
4. BULGULAR ... **40**
4.1 Ana Tema 1. Programın İçeriği ... 40
4.1.1 Alt Tema 1. Öğrencilerin Farklılıklarını Tanımak ... 41

4.1.2 Alt Tema 2. Öğretim ve Öğrenime Yönelik Etkili Yaklaşımlar Geliştirmek ... 41
4.1.3 Alt Tema 3. İnsani Yeterlilik ve Sorumluluk Sağlamak ... 42
4.1.4 Alt Tema 4. Geniş ve Dengeli Müfredat Sunmak ... 42
4.1.5 Alt Tema 5. Kültürleri Anlamak ... 42
4.1.6 Alt Tema 6. Çok Yönlü Öğrenciler Yetiştirmek ... 43
4.2 Ana Tema 2. Programın Misyonu ... 44
4.2.1 Alt Tema 1. Barışçıl Bir Dünya Oluşturmak ... 44
4.2.2 Alt Tema 2. İlham ve Motivasyon Vermek ... 45
4.2.3 Alt Tema 3. Bütüncül Bir Eğitim Vizyonu Uygulamak ... 45
4.2.4 Alt Tema 4. Öğrenciyi Her Şeyin Merkezine Almak ... 45
4.2.5 Alt Tema 5. Yaşam Boyu Öğrenme Fırsatı Sunmak ... 45
4.2.6 Alt Tema 6. Değişen Dünya Koşullarına Ayak Uydurmak ... 46
4.2.7 Alt Tema 7. Farkındalığı Yüksek, Duyarlı, Bilgili, Yenilikçi, Araştıran ve Sorgulayan Bireyler Yetiştirmek ... 46
4.2.8 Alt Tema 8. Kültürlerarası Anlayış ... 47
4.3 Ana Tema 3. Öğrenci Profili ... 47
4.3.1 Alt Tema 1. Özenli, İlkeli, Bilgili ve Düşünceli ... 48
4.3.2 Alt Tema 2. Güçlü Yanlarını Fark Etmek ... 49
4.3.3 Alt Tema 3. Akademik Dürüstlüğe Önem Vermek ... 50
4.3.4 Alt Tema 4. Mantıklı Kararları Uygulamak ... 50
4.3.5 Alt Tema 5. Karmaşık Sorunların Farkına Varmak ve Geniş Kapsamlı Konuları Anlamak ... 50
4.3.6 Alt Tema 7. Dünya Vatandaşı Olmak ... 51
4.3.7 Alt Tema 8. Yansıtıcı Özelliklere Sahip Olmak ... 51
4.3.8 Alt Tema 9. İletişim Kuran ... 51
4.3.9 Alt Tema 10. Açık Fikirli ... 52
4.3.10 Alt Tema 11. Dengeli ve Duyarlı ... 53
4.3.11 Alt Tema 12. Risk Alabilmek ve Araştıran-Sorgulayan ... 54
4.4 Ana Tema 4. Ölçme ve Değerlendirme ... 55
4.4.1 Alt Tema 1. Sürekli İnceleme ve Gelişim Sürecine Katılmak ... 55
4.4.2 Alt Tema 2. Ölçütlere Göre Değerlendirme ... 56
4.4.3 Alt Tema 3. Dış Değerlendirme ... 56
4.4.4 Alt Tema 4. Disiplin ve Tutarlılık ... 57
4.5 Ana Tema 5. Programın Yararları ... 58
4.5.1 Alt Tema 1. Kültürlerarası Anlayışı Desteklemek ... 58
4.5.2 Alt Tema 2. Küresel Bir Anlayış Vermek ... 58
4.5.3 Alt Tema 3. Eleştirel Yaklaşım Kazandırmak ... 59
4.6 Ana Tema 6. Eğitim Organizasyonları ... 60
4.6.1 Alt Tema 1. Diploma Programı ... 60
4.6.2 Alt Tema 2. İkinci Kademe Programları ... 62
4.7 Ana Tema 7. Müfredat ... 66
4.7.1 Alt Tema 1. Çekirdek Dersler ... 66
4.7.2 Alt Tema 2. Hizmet Çalışmaları ... 73
5. SONUÇ VE ÖNERİLER ... 74
5.1 Tartışma ve Yorum ... 74
5.2 Öneriler ... 84
KAYNAKLAR ... 89

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 4.1 Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitime ilişkin ana temalar (MAXQDA 22 - hiyerarşik kod-alt kod modeli) 40
Şekil 4.2 Program içeriği (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli) 41
Şekil 4.3 Program misyonu (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli)..... 44
Şekil 4.4 Öğrenci profili (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli) 48
Şekil 4.5 Ölçme ve değerlendirme (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli). 55
Şekil 4.6 Programın yararları (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli)..... 58
Şekil 4.7 Eğitim organizasyonları (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli).. 60
Şekil 4.8 Müfredat (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli) 66

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1 UB Uygulanan İmam Hatip Liselerinde eğitim 38

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

COPE	**:** İngilizce Yeterlilik Sınavı
IB	**:** International Baccalaureate **(**Uluslararası Bakalorya)
IBO	**:** International Baccalaureate Organization (Uluslararası Bakalorya Organizasyonu)
IBDP	**:** International Baccalaureate Diploma Program (Uluslararası Bakalorya Diploma Programı)
MEB	**:** Milli Eğitim Bakanlığı
MYP	**:** Middle Years Program (Orta Yıllar Programı)
İHL	**:** İmam Hatip Lisesi
ÖSS	**:** Öğrenci Seçme Sınavı
PYP	**:** Primary Years Program (İlk Yıllar Programı)
TDV	**:** Türkiye Diyanet Vakfı
UB	**:** Uluslararası Bakalorya
UBDP	**:** Uluslararası Bakalorya Diploma Programı
UBİYP	**:** Uluslararası Bakalorya İlk Yıllar Programı
UP	**:** Uluslararası Program
DP	**:** Diploma Programı

1. GİRİŞ

21. yüzyılda, eğitim sistemleri, kültürler arası etkileşimin arttığı bir dünyada çeşitlenmeye ve özelleşmeye doğru yönelmektedir. Günümüzde, kültürler arası etkileşimin artması ve sınırların ortadan kalkmasıyla dünyamız hızla değişmektedir. Bu değişim sürecinde, bilgi toplumunda yetişecek bireylerin bağımsız düşünebilen, yaratıcı, kendine güvenen, sorunları çözebilen, girişimci, risk alabilen, bilgiye ulaşabilen, bilgi üretebilen ve değişime uyum sağlayabilen kişiler olmaları beklenmektedir. Bu doğrultuda, eğitim sistemlerinin yapı ve süreçleri küreselleşme sürecine göre değiştirilmektedir (Çalık ve Sezgin, 2005). Eğitim programları, öğrencilere hem ulusal, hem de uluslararası bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Bir ülkede geliştirilen ve uygulanan başarılı eğitim programları, diğer ülkelerde de uygulanma fırsatı bularak öğrencilerin uluslararası standartlara uygun olarak gelişimine yardımcı olmalıdır. Uluslararası Bakalorya (International Baccalaureate - IB) programı, geniş bir coğrafyaya yayılan ve günümüz dünya vatandaşlığı ihtiyaçlarına cevap verebilen bir eğitim modeli olarak öne çıkmaktadır.

1.1 Problem Durumu

Ülkelerin uygulamaya koyduğu eğitim programları değişen toplumsal dinamiklerle birlikte, öğrencilere kültürlerarası anlayış, çok dilli beceriler ve çok yönlü düşünme yetenekleri kazandırma ihtiyacını karşılamak amacıyla sürekli yenilenmektedir. Bu durum, ülkemizde de eğitim kurumlarının farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte olmalarını zorunlu kılmaktadır. Uluslararası eğitim, toplumların ve bireylerin rekabetçi olabilmeleri ve küresel değerleri benimsemeleri için gerekli olan önemli bir kavramdır. Bu sebeple, uluslararası alanda etkili eğitim sistemlerine ve bu sistemler çerçevesinde sunulan eğitimin niteliğini ve yönlendirici ilkelerini belirleyen eğitim programlarına olan ihtiyaç artmaktadır. IB programı uygulayan İmam Hatip Liseleri, uluslararası bir bakış açısıyla yeniden yapılandırılan okullardır ve son yıllarda din eğitimi konusundaki özgün yaklaşımlarıyla dikkat çekmektedir. Ancak, IB programının, Türkiye'deki özellikle İmam Hatip Liseleri gibi din eğitimi veren okullar üzerindeki etkisi ve bu liselerin geleneksel eğitim anlayışları ile uluslararası

standartları nasıl sentezlediği henüz yeterince araştırılmamış bir alandır. Bu tezin temel aldığı problem durumu ve araştırmacıyı konuya sevk eden ihtiyaç aşağıdaki sorular etrafında şekillenmektedir:

(i) İmam Hatip Liseleri, uluslararası standartlara uygun bir eğitim programı olan Uluslararası Bakalorya'ya nasıl adapte olmaktadır ve bu adaptasyon sürecinde din eğitimi programı nasıl şekillenmektedir?
(ii) İmam Hatip Liselerinin IB programına adaptasyonu, planlanan öğrenci özellikleri açısından nasıl şekillenmektedir?
(iii) IB programlarının İmam Hatip Liseleri'nde uygulanması program çıktılarını nasıl etkilenmektedir?
(iv) IB programlarının İmam Hatip Liseleri'nde uygulanması sürecinde okul-kurum açısından karşılaşılan zorluklar nelerdir?

Bu problem durumu çerçevesinde ilgili İmam Hatip Liseleri'nde IB programının teorik ve pratikteki mevcut durumu ve bu çerçevede sunulan din eğitiminin paydaşlar açısından özellikleri incelenmelidir. Aynı zamanda, bu özel eğitim modelinin öğrencilerin küresel perspektif kazanmalarına ve çeşitli kültürlerle etkileşime geçmelerine nasıl katkı sağladığına odaklanılmalıdır. Bir araştırmacı olarak bu tez çalışması ile uluslararası bir perspektifle yeniden yapılandırılmış İmam Hatip Liseleri'nin, IB programına entegrasyon süreci ve din eğitimi alanında ortaya çıkan dinamiklere yönelik merak giderilmeye çalışılmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Uluslararası Bakalorya programı yürütülen İmam Hatip Liseleri'nin dönüşüm süreçlerini program, öğrenciler ve okul/kurum açısından değerlendirmektir. Bu bağlamda, Uluslararası Bakalorya programının amaç, süreç ve çıktıları öğrenci ile okul/kurum merkezinde detaylı analiz edilecektir.

İmam Hatip Liselerinin uluslararası bir perspektife sahip olmaları ve öğrencilere dünya vatandaşı olma yolunda avantaj sağlayabilmeleri için çeşitli eğitim modellerini benimsemeleri kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu noktada, dünya genelinde tanınan ve öğrencilere çok yönlü bir eğitim sunmayı amaçlayan IB programı İmam Hatip

Liselerinde de model olarak kabul edilmiştir. İmam Hatip Liseleri'nin IB programını benimsemesi, eğitim alanındaki dönüşüm süreçlerine adaptasyonun bir örneğini sunar. Bu uygulama mevcut ve geleneksel eğitim modellerinden farklı bir perspektife sahip olmakla, öğrencilere daha zengin bir eğitim deneyimi sağlamayı temsil etmektedir. Araştırma, bu dönüşümün eğitim sistemleri içindeki yerini belirleyerek, dinî eğitim kurumlarının eğitimde çeşitlenmeye nasıl katkı sağlayabileceğini anlamamıza yardımcı olacaktır.

IB programı, dünya genelinde kabul gören bir eğitim modeli olmakla birlikte, İmam Hatip Liseleri'nde nasıl uygulandığı ve bu uygulamanın öğrenci ve okul kültürüne etkileri, bu araştırmanın odak noktalarındandır. İmam Hatip Liseleri'nin IB programına adaptasyonu ve uygulanabilirlik konularındaki bu araştırma, IB programının din eğitimi alanında da nasıl işlev görebileceğine dair benzersiz bir bakış açısı sunacaktır. Bu okulların öğrencilerine uluslararası düzeyde rekabet avantajı kazandırma potansiyeli çok önemlidir. Araştırma uluslararası standartlara uyum sürecinde kazandıkları deneyimleri değerlendirerek, eğitimde inovasyonun nasıl elde edilebileceğine dair önemli çıktılar sunacaktır. Araştırma ile birlikte İmam Hatip Liseleri'nin uluslararası standartları yakalama yolculuğu ve bu sayede öğrencilere hangi fırsatların sunulduğunu anlamak, küresel dünya ile etkileşimi geniş açıdan ele almak adına önemli bir adım atılmış olacaktır. Ayrıca araştırma konuyla ilgili literatürde sınırlı sayıda olan araştırmalara ek olarak İmam Hatip Liseleri'nin IB sürecini geniş ve derin bir çerçevede ele almasıyla da literatürde bir ilk olacaktır.

Gelecekte bu programa dâhil olacak okullara çok önemli çıktılar sunma ve yol haritası niteliğinde olan bu araştırma, dünyanın birçok bölgesinde yaşayacak ve sorumluluk alarak insanlığa katkı sağlayacak olan öğrencilerin daha iyi bir eğitim görmeleri adına atılmış ciddi bir adımdır.

1.3 Sınırlılıklar

Bu araştırma 2022-2023 akademik yılında Uluslararası Bakalorya programı uygulanan Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi, Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi, Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Tenzile Erdoğan Anadolu İmam

Hatip Lisesi ile sınırlıdır. Ayrıca araştırma kapsamında veri kaynakları aracılığıyla elde edilen dokümanlar ile sınırlı olup, bulgular Uluslararası Bakalorya Organizasyonunun hedefleri doğrultusunda yorumlanmıştır.

1.4 Tanımlar

Uluslararası Bakalorya (UB) (International Baccalaureate IB): Uluslararası bir eğitim programı ve diploma sistemidir. Bu program, 1968'de Cenevre, İsviçre'de kuruluşu gerçekleşen Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uhdesinde yönetilmektedir. IB, öğrencilere geniş bir eğitim sunmayı ve küresel düşünce ve anlayış geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada IB ve UB kısaltmaları eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Uluslararası Bakalorya eğitimi yaklaşımına yönelik olarak kuramsal çerçeveden bahsedilecek olup tarihsel gelişimine yönelik olarak ve felsefi yönüne atıfta bulunularak çeşitli detaylandırmalar yapılacaktır.

2.1 Uluslararası Bakalorya Eğitim Yaklaşımı

Okullardaki eğitim yaklaşımı sanayi inkılabı sonrası toplumun ihtiyaçlarına göre tasarlanmıştı. Oluşan ana akım anlayışı yanında farklı eğitim anlayışları ve uygulamaları da olmuştur. Bunların bir kısmı felsefi bakış açılarına, bir kısmı ihtiyaçlara dönük olarak ortaya çıkmıştır. Uluslararası Bakalorya Organizasyonu (IBO), 1960'ların sonlarında İsviçre'de kurulmuş bir kuruluş olup, amacı üniversiteler tarafından tanınan bir yeterlilik sağlayarak üniversiteye hazırlanan öğrencilere uluslararası hareket alanı sağlamaktır (Van Oord, 2007). İlk olarak Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP) ile uygulama yapmaya başlayan Uluslararası Bakalorya Organizasyonu, zamanla misyonunu genişleterek 11-16 yaş aralığına denk gelen öğrencilere Orta Yıllar Programı (MYP) ve 3-11 yaş arasındaki öğrenci sınıflandırmasına denk gelen İlk Yıllar Programı (PYP) ile küresel bir görüş penceresinde ve eleştirel yaklaşım düzeyinde düşünce sistemi oluşturma yeteneği edindirmeyi amaçlamıştır (Cambridge ve Thompson, 2004). IB yaklaşımında bütüncül bir anlayış tercih edilmektedir. Öğrenciye sadece belli derslerde belli bilgilerin aktarılmasından çok resmi program kadar örtük programında da okullarda etkilidir. Derslerin somutlaştırılarak, hayatın içinde ve hayata hazırlayıcı şekilde işlendiği söylenebilir (Erakkuş, 2015). IB, öğrenci odaklı öğrenmeye, kültürlerarası anlayışa, eleştirel düşünce ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesine önem vermektedir. Bu açıdan öğrencilerin kendi eğitimlerinde aktif bir rol almalarını teşvik ederek araştırma-tabanlı öğrenmeyi eğitim sürecinin merkezine almıştır. Birçok üniversite, IBDP öğrencilerinin sınav sonuçlarına dayanarak yerleştirmeye öncelik vermekte ve bu bağlamda akreditasyon hizmeti görmektedir.

Uluslararası Bakalorya (IB) Programını uygulayan okullar, birbirine saygılı ve kültürlerine duyarlı gençlerin oluşturduğu huzurlu bir dünya için çalışmayı

amaçlamaktadır. Bunun için, IB, eğitim kurumları, devletler ve küresel çaplı organizasyonlarla iş birliği yaparak, dünya ölçeğinde geçerliliği olan bir dizi eğitim programları ile titiz ölçme, analiz ve değerlendirme sistemleri geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu programlar, öğrencilere dünyanın her yerinden farklı olan görüşlerin de doğruluğunu özümseyecek şekilde anlama, aktivite barındıran, sevecenliği oluşturan ve yaşam boyu sürekli öğrenen bireyler olma konusunda isteklendirme oluşturmaktadır (IBO, 2019g).

IB uluslararası eğitim-öğretim anlayışını temsil eden bir program olup, bölgesel olarak sınırlandırılmayan bir yapıya sahiptir. Bu sayede, uluslar ötesinde etkililiğini korurken, aynı zamanda ulusal ortamlarda da esnek uygulamalara imkân sağlamaktadır (Doherty, 2009). Program küresel bir anlayışı teşvik etmek ve farklı kültürleri anlamayı da amaçlamaktadır (Van Oord, 2007). Bu programı uygulayan okullar, farklı kültürlerin öğrencilerini bir arada öğrenme fırsatı sunan, öğrenmeyi günlük yaşamlarının bir parçası olarak benimsemeleri ile bilinmektedir (Hill ve Saxton, 2014).

IB bir eğitim kurumu olarak bakıldığında ve 3 ila 19 yaş arasındaki öğrencilere kapsamlı ve zorlu bir eğitim sunmaktadır. 16 ile 19 yaş arasındaki öğrenciler için IB Diploma Programı, iki yıllık bir üniversite öncesi eğitimdir. Eğitim programlarının ana omurgasını; insan bilimleri, sanat, dil, matematik, doğa bilimleri ve sosyal bilimler oluşturmaktadır.

2.1.1 Uluslararası Bakalorya'nın Geçmişi

"Uluslararası fikirlilik" ilk olarak 1951 yılında, Paris'te UNESCO tarafından düzenlenen, Uluslararası Fikirli Okullar Konferansı'nda uluslararası eğitim tartışmaları sırasında gündeme getirilmiştir (Hill, 2013, Hill, 2015). Önceleri, küresel çaplı eğitim, 16. yüzyılın başlamasıyla 20. yüzyılın ilk dönemlerine gelene kadar, değişik düzeyli ülkelerde eğitim-öğretim alan kişiler bazında değerlendirilmekte ve uygulanmaktaydı. Ancak 20. yüzyılın ilk başlarından itibaren dünya ölçeğinde eğitim kurumlarının fazlalaşmasıyla, eleştirel düşünme ve farklı kültürlere açık fikirlilik gibi uluslararası problemler üzerinde önem kazandı. Bu eğitim kurumları, 1968'de

Uluslararası Bakalorya Diploması'nın ortaya çıkarılmasında da etkin olmuştur (Hill, 2015).

1960'lı yılların ortasında, eğitimciler, hem geleneksel düzeydeki hem de modern düzeyli eğitim eğilimlerinin farklı yönlerini inceleyerek, yeni bir eğitim anlayışı oluşturmayı hedeflemişlerdir. Geleneksel eğitimde, öğrenciler için aynı içeriğe sahip ezberci bir yöntem, öğretmen merkezli bir eğitim ve klasik eserler temelinde bir bakış açısı hâkimdi. Ancak, yenilikçi eğitimde, bilgi analiz edilerek, öğrenciye temelli bir içerik oluşturularak yetenekler üzerine yoğunlaşıyor ve öğrenci merkezli bütünsel gelişime yönelik bir bakış açısı hedefleniyordu. Bu amaçla, IB eğitim anlayışı oluşturulmuş, alanda söz sahibi ve önemli yer tutan eğitimciler tarafından da desteklenmiştir (IBO, 2017b).

1962 yılında, Atlantik Kolejinin kurulması ile Uluslararası Okullar Birliği Konferansında, sosyal alanlar jüri üyeleri küresel düzeyli yükseköğretim düzeyine geçiş evresinin "Uluslararası Bakalorya" olarak adlandırılmasını önermişlerdir (IBO, 2017b). Bu öneri sonrasında, 1968'de Uluslararası Bakalorya Organizasyonu (IBO) Cenevre'de kurulmuş ve ilk olarak IB Diploma Programı resmi olarak kurulmuştur. Bu program, kültürlerarası anlayış ve saygının geliştirilmesine ön ayak oluşturarak, uluslararası düzeyde kabul gören üniversitelere giriş noktasında yeterlilik vererek, hem coğrafi anlamda hem de kültürel hareketlilik anlamında kolaylaştıran, zorlu ancak balans derecesine sahip bir eğitim-öğretim hedeflemiştir (IBO, 2017a). 1970 yılında, on farklı ülkeden on iki okulda, ilk resmi Uluslararası Bakalorya diploma sınavları gerçekleştirilmiş ve 1970'li ve 1980'li yıllar aralığında, birçok ülke bu sınavı tanımıştır. 1976 yılında, ilk Uluslararası Bakalorya Konferansı yapılmış ve 1977'de Cenevre Daimî Konferansı, 1978 yılında ise İngiltere'de (Londra) 32 devletin temsiliyetinin sağlandığı Daimî Hükümetler Konferansı yapılmıştır.

1982 yılında, Buenos Aires, Londra ve Singapur gibi bölgelerde temsilcilikler açılarak; 1983'de IB Diploma programı uyarınca İspanyolca, 1997'de ise Çince'ye çevrilmiştir (IBO, 2017b). 1990 yılında, İtalya'da (Roma) yapılan Avrupa Uluslararası Okullar Konseyi'nde (ECIS) tartışılan 3-12 yaş aralığındaki öğrencilere denk gelecek iş akış fikri, 1994'de Orta Yıllar Programı ve 1997 yılında İlk Yıllar Programı'nın tanıtımıyla, IB, 3 ile 19 yaş aralığındaki öğrencilere küresel çaplı eğitim-öğretim

devamlılığı sağlanmıştır. 1998 yılında Uluslararası Bakalorya görevi belirlenmiş ve 2006 yılında Uluslararası Bakalorya standart hale getirilmiştir. 2012 yılında tanıtılan IB Kariyer Programı (CP) ile uluslararası eğitim sürekliliği daha ileri taşımıştır (IBO, 2017b).

IB, öğrenciler arasındaki kültürel, dil ve düşünce farklılıklarını anlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. İlk olarak 16-19 yaş aralığındaki öğrencilere yönelik olarak başlayan IB Diplomasi Programı, günümüzde birçok öğrencinin tercih ettiği bir üniversiteye hazırlık programı haline gelmiştir. IB, dünya çapındaki üniversiteler tarafından kabul gören sınavlara odaklanarak, öğrencilerin akademik başarılarını destekler ve onlara hayatları boyunca kullanabilecekleri önemli beceriler kazandırır (Hill, 2015). Bugün itibarıyla, 150'den fazla ülkede IB programları sunulmaktadır ve kurum, öğrencilerin gelecekteki potansiyellerini artırmak ve başarılarını şekillendirmek adına olumlu bir etki yaratmaktadır (Uluslararası Bakalorya, 2017).

2.1.2 Uluslararası Bakalorya Eğitim Felsefesi

Uluslararası Bakalorya, farklı düzeyli kültürler arasında saygı ve anlayışın geliştirilmesine yardımcı olmak ve dünya genelinde daha barışçıl bir gelecek yaratmak amacıyla çalışmaktadır. Bu doğrultuda, eğitim kurumları, devletler ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yaparak zorlu eğitim programları ve titiz değerlendirmeler oluşturur. Bu programlar sayesinde öğrencilerin bilgi, beceri ve değerleri güçlenerek, farklılıkları kabul eden, merhametli, hayat boyu öğrenen ve aktif bireyler olarak yetişmeleri hedeflenir (IBO, 2017a).

Farklı bir yaklaşımla konuyu ele alan Roberts (2013); IB tarafından yaygınlaştırılan eğitim görüşünün, esnek bir tanım olarak dünya için daha iyi bir gelecek yaratmaya odaklandığını belirtmektedir. Bu görüşün temelinde, ekolojik denge, etik sorumluluk ve küresel etkinlik kavramları yer almaktadır. Bu kavramlar, gezegenimizi tüm canlıların yaşamına uygun hale getirerek, sağlıklı bir etik yargıya sahip olmayı ve sorunlara etkili bir şekilde müdahale etme becerisini kapsar. Tate (2013), uluslararası eğitimde öğrenci merkezli, sorgulama temelli, işbirliğine açık, uzlaşıcı, multi

disipliner ve oluşturucu bir yaklaşımın benimsenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Uluslararası Bakalorya, öğrenim sürecinde sorgulayıcı, yapıcı, var edici, oluşturucu ve düşünme döngüsüne odaklanan bir yaklaşım benimsemektedir. Bu teorik bakış açısında, farklı görüşlerin ve bakış açılarının değerli olduğu kabul edilir ve küresel zorluklar ele alınarak öğrenenlerin aktif bir sürece dâhil edilmesi hedeflenir (IBO, 2017d).

Sorgulama, eğitim süreçlerinin temel yapı taşını oluşturmaktadır. Mevcuttaki bilgi ve sıkıntılara odaklanarak yeniden inşa edilmiş bir sorgulayıcı çalışma, eğitimde kapsamlı bir anlayışın gelişmesine katkı sağlayacaktır (IBO, 2017d). Uluslararası Bakalorya eğitimi, öğrencilere kendi görüş şekillerini, geldikleri kültürleri ve ait oldukları kimliklerini değerlendirme imkânı sunarak uluslararası düşüncelerin teşvik edilmesine odaklanmaktadır. Birçok farklı düzeyli inancı, değer yargılarını ve farklı deneyimlemeleri takdir etmeyi, farklı kültürel yapılanmaları ve disiplinler arasındaki düşünme yeteneğini, birlikte çalışmayı öğrenme süreciyle birleştirerek, daha hoşgörülü ve sürdürülebilirliğe katkı sunan bir dünyaya doğru ilerleme kaydetmek için ihtiyaç duyulan bakış açısını kazanmaya odaklanırlar (IBO, 2017a).

Nitekim Uluslararası Bakalorya Misyon Bildirgesi'nde, uluslararası anlayışı haiz, birden çok dile sahip, detaylamasına araştırma ve geliştirme yeteneği olan, konuları zincirleme şekilde birbiriyle bağlayabilen ve karakterize gelişim düzeyi tamamlanmış bireylerin oluşumuna ön ayak olunması hedeflenmektedir (IBO, 2017d). Küresel Bakalorya süreçlerinde, mevcut müfredat kapsamında beş temel esas yer almaktadır. Bunlar;

(i) öğrencilerin önceki yaşantıları ve araştırmalarıyla edinmiş oldukları bilgiler,

(ii) derinlemesine bir bakış açısı oluşturmak için esaslı fikir oluşumlarının zeminini hazırlayacak terimler,

(iii) bireylerin başarı kıstası anlamında nihayete ulaşmak adına kendilerinde olması gerekli olan yetenekler,

(iv) temel değerleri, inançları ve duygusal hallerini ortaya koyan yaklaşımlar ve

(v) öğrenmenin sağlandığını belirleyen, gündelik hayata entegre edilmiş davranışlar olarak belirlenmiştir (IBO, 2010b).

IB eğitim felsefesini yansıtan kaynaklara bakıldığında; öğrencilere geniş ve dengeli akademik çalışmalarda yer alma imkânı sağlamak önemli yer tutmaktadır. Kavramsal öğrenmenin yanında konu alanlarıyla ilgili uygulama fırsatı sunarak bu becerileri proje yürütme seviyesinde nitelikli hale getirmeyi amaçlamaktadır. IB; proje temelli uygulamaların, işbirliğinin, akademik disiplinler arasındaki ilişkileri keşfetmenin, bireylerin öğrenmeyi değer ve inançlar temelinde kişisel konuların ötesine taşımasının önemini temel felsefesi olarak benimsemiştir.

2.2 Uluslararası Bakalorya Okullarında Eğitim ve Teorik Çerçeve

Bu kısımda uluslararası bakalorya eğitim programlarına yönelik olarak çıkarımlar yapılacaktır.

2.2.1 Uluslararası Bakalorya Eğitim Programları

Küreselleşme ve hızla gelişen teknoloji ile yerel, ulusal ve uluslararası farklılıkların belirsizleşmesi; bireylerin evrensel sorunlara ve sınırların ötesindeki perspektiflere açık olmalarını zorunlu kılmaktadır (IBO, 2017a). Bu bağlamda IB eğitim programlarında kuruluş amacındaki pedagojik felsefeye hizmet eden öğeler bulunmaktadır (Tate, 2013). Programların temel hedefi; evrensel düşünebilen, sorumluluk ve insanlık bilincine sahip bireylerin yetişmesini sağlamaktır. Bu amaçla öğrencilere sürekli sorgulama fırsatları sunarak bir dizi yerel ve küresel konuyu ele alma imkânı sağlarlar. Öğrencilere karmaşık dünyada kendilerini ifade edebilmeleri için gerekli beceri ve yetkinliği kazandırma amaçlanmıştır. Bu nedenle IB programları, sürekli gelişen, akademik ve kişisel zorluklar içeren eşsiz bir öğrenim deneyimi sunmaktadır (IBO, 2017d).

Ayrıca, tüm IB programlarında, farkındalığa, katılıma, eyleme ve anlamlı değişim sağlamaya odaklanılmaktadır (IBO, 2017a). Bu durum öğrencilerin süreç içinde aktif bir rol oynamasına imkân tanırken zorlanabildiği bir süreçtir. Öğrencilerde ilgi oluşturarak bağımsız, baskı altında kalmaksızın hareket etmelerine olanak sağlayan,

yaşam boyu sürekli olarak öğrenen olmaları kapsamında gerekli bilgi, teorik ve pratik anlayış, yetenek, tecrübe ve tutumlara vurgu yapan programlar olarak öne çıkmaktadır (Hill ve Saxton, 2014).

IB programları öğretmenler, danışmanlar, IB personeli ve sınav uzmanları tarafından geliştirilir. Her programın sorumlu olduğu kurulu, programın etkinliği ve kaydettiği ilerlemesinden sorumlu olmaktadır. Müfredat sisteminin günün getirdiği somut ve soyut ihtiyaçları gidermesi ve geniş çapta bir değişikliğe maruz kalmaması adına bu ilerleme ve geliştirme döngüselliği sistematik çerçevede, belli başlı bir takvim dönemi içerisinde tekrarlanır. Uluslararası Bakalorya, öğretmenlere yönelik şekilde örnek sınavlar, projeler ve çalışma örnekleri gibi araçları sağlamaktadır. Programın yol gösterici taslakları, farklı eğitim kurumlarından gelmekte olan anketler, materyaller ve öğretmen katkılarıyla oluşturulur (IBO, 2014b).

2.2.1.1 İlk yıllar programı

IB programları bir dizi program içermektedir. İlk Yıllar Programı (PYP) 3 ile 12 yaş aralığına tekabül eden öğrencilere yönelik olarak tasarlanmış olup öğrencilerin hayatı boyunca sürdürülebilir beceriler kazanmalarını hedeflemektedir. PYP, öğrencilere merak ettikleri konuları keşfetme ve inceleme fırsatı sunarak öğrencilerin eleştirel düşünce, problem çözme ve işbirliği içinde çalışma becerilerini kazanmalarına yardımcı olur. Program aynı zamanda öğrencilerin farklı kültürler, diller ve bakış açıları arasındaki farklılıkları anlamalarını ve kültürlerarası anlayışın önemini vurgular. PYP, öğrencilerin sosyal, duygusal, fiziksel ve zihinsel gelişimine odaklanır ve öğrencilerin hayat boyu öğrenmeye devam etmelerine teşvik eder. Bu program dünya çapında birçok okulda uygulanmaktadır (Uluslararası Bakalorya Eğitim Programları, 2019).

PYP, uluslararası bir müfredat modeline dayanan ve öğrencilere neler öğrenmeleri gerektiği, eğitim yöntemleri ve değerlendirme stratejileri konusunda rehberlik eden bir programdır. Sadece bilgi değil, aynı zamanda kavramlar, beceriler ve tutumların da önemli olduğunu vurgulamaktadır. PYP, geleneksel eğitimden farklı bir yaklaşımla öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımını teşvik eder. Hedef, öğrencilere bilgi

yüklemek değil, kişisel gelişimlerine yardımcı olmaktır. Program, sorgulamaya dayalı bir öğrenme ortamı sunarak öğrencilerin konuları derinlemesine anlamalarını amaçlamaktadır (Çamlıkaya, 2007).

Program, "biçim", "işlev", "neden-sonuç", "değişim", "bakış açısı", "bağlantı", "sorumluluk" ve "dönüşümlü düşünme" gibi kavramlara odaklanmaktadır. Öğretmenler, geleneksel içeriğe sahip olan konu ve kapsamları multidisipliner temalar ve uluslararası düzeydeki ihtiyaçlar dizisiyle ilişkilendirerek ele alırlar. Bu süreçte öğrencilerin katılımı ve öğretmen-öğrenci iş birliği önemlidir. PYP'de öğrenciler dünyayla etkileşimde bulunarak bilgi toplar, deneyimler, analiz eder ve yeni stratejiler belirlerler (Lüddecke, 2016).

2.2.1.2 Orta yıllar programı

Orta Yıllar Programı (MYP) 1987 yılında programın anlayışıyla uyumlu olarak küresel çapta yükseköğretime geçiş için yeterlilik sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu program, 11-16 yaş aralığındaki gençleri beceri, tutum ve bilgi temelinde evrensel bir topluma katılmak için geliştirmeyi hedeflemektedir. Program, kurulduğu günden bu yana gelen süre zarfında önemli seviyede gelişmiş olup, öğrenim gören öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda, çok hızlı devinim sergileyen dünya ve birey gelişimiyle doğru orantılı olacak şekilde sürekli bir gelişimin içinde olması anlayışına sahiptir (IBO, 2017d).

MYP'nin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için programın anlayışına ve eğitim kurumlarının topluluk ilkeleriyle bağlı, öğreticiler arasındaki iletişim, konfigürasyon ve ortak iş birliğinin yüksek düzeyde olması kritik öneme sahiptir (Walters, 2007). Öne çıkan konular arasında; öğrencilerin öz kimliklerini ve kültürel farkındalıklarını koruyarak, evrensel insani değerleri tanıtmak, merak uyandırmak ve araştırmayı öğrencilere öğretmek gibi hedefler bulunmaktadır. Aynı zamanda, program öğrencilere bireysel ve işbirlikçi beceriler kazandırmayı, uluslararası içerik sağlamayı amaçlamaktadır (IBO, 2017d).

MYP modelinde öğrencinin etrafında bulunan ilk halka, öğrenim ve öğretim yaklaşım düzeyleri, kavramlar ve küresel çaplı bağlamları ifade eden disiplinler arası anlayış

geliştirmeye yardımcı unsurları temsil eder. Program, öğrenciyi merkezine alan; sorgulayıcı, eyleme geçirici ve yansıtma döngüsüne aktif katılımı oluşturan projelerin önemli bir parçasıdır. Özellikle kişisel proje, öğrencilerin program süresince öğrendikleri ve becerilerini sentezledikleri bir çalışma olarak öne çıkar (Erakkuş, 2015). Topluluk projesi ise öğrencilere farklı birliklerde farkındalık kazandırma ve hizmet aracılığıyla çözüme ulaştırma fırsatı sunar, bu da öğrencilere empati, bağımsızlık, iş birliği ve toplumsal sorumluluk gibi davranışlar kazandırır (IBO, 2017d).

2.2.1.3 Diploma programı

Diploma Programı (DP), 16-19 yaş aralığındaki gençleri kapsayan, evrensel bir pedagojik anlayışa dayalı olarak, uluslararası barış hedefleyen bir felsefeyle birlikte pratik bir yaklaşım olarak tasarlanmıştır. Programın ortaya çıkışı, 1966'da Cenevre Okulu, Atlantik Koleji ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Okulları'nda başlatılan pilot uygulamaya dayanmaktadır ve günümüzde dünya genelinde birçok yükseköğretim kurumu tarafından kabul edilmiş olan kayda değer ve yüksek önem arz eden bir küresel çaplı yetkinlik ve yeterlilik göstergesi olmuştur (Hill ve Saxton, 2014).

DP ulusal çaplı sınırlarını aşmış olan ve uluslararası düzeyli fikir, düşünce ve sorunlara odaklanarak daha iyi bir dünyada yaşamayı amaçlayan yenilikçi bir eğitim tasarımıdır. Program, eğitim gören öğrencilerin entelektüelite bağlamındaki, sosyal içerikli, duygusal içerikli ve fiziksel esenliklerini ele almak için tasarlanmış olup, öğrencileri hızla gelişmekte olan uluslararası topluma entegrasyon sağlayarak etkin katılım için hazırlamaktadır (IBO, 2017d). Öğrencilerin çeşitli kültürleri, dilleri ve görüş şekillendirmelerini anlamalarını ve takdir etmelerini içerecek uluslararası anlayış düzeyine sahip insan kaynağı yetiştirmeyi amaçlar. Bu çerçevede bilgi kuramı dersi ve yaratıcılık-eylem-hizmet (CAS) bileşenleri önemli yer tutar (Cambridge ve Thompson, 2004). Programın etkililiğini belirleyen unsurlar arasında öğretmenlerin var olan inançları ve öğrencilerin önceki deneyimleri yer alabilir. Bu sebeple, öğretmenlerin entelektüel bilgi ve birikimlerini artırmak için destek verici çalışmaların yapılması önemlidir (May, 2018).

Diploma Programının içeriğini oluşturan üç unsura bakıldığında; genişletilmiş makale (uzun deneme), bilgi kuramı ve yaratıcılık-eylem-hizmetini içine alan çalışmalardır.

- Genişletilmiş makale, öğrencilere belirledikleri bir soruyu detaylıca araştırma fırsatı sunar ve iki yıllık program süresince en az iki uluslararası konuya odaklanmalarını gerektirir (IBO, 2012). Ayrıca, öğrencilerin bireysel çalışabilme ve öz yönetim yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar (Current Trends in International Baccalaureate Programs, 2010).

- Bilgi kuramı dersi, öğrencilerin çeşitli bilgi disiplinlerinde bildiklerini incelemelerine olanak tanır. Bilgi kuramı dersi, öğrencilere çeşitli dalların değer yargılarını inceleme şansı verir ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlar (Camdanton High School, 2008).

- Yaratıcılık-Eylem-Hizmet (CAS) ile öğrenciler, akademik düzeyli çalışmalarının yanı sıra oluşturucu fikir altyapısını geliştirecek farklı etkinliklere katılır. Sanat formlarını öğrenmeye yönelik çalışmaların yanı sıra, spor ve toplum hizmeti gibi alanlarda da faaliyet gösterirler. Bu süreç, öğrencilere empati, bağımsızlık ve toplumsal sorumluluk gibi davranışlar kazandırır (Camdanton High School, 2008).

IB Diploma programının pedagojik, idealist ve faydacı etkileri aşağıdaki şekliyle sıralandırılabilir (Hill ve Saxton, 2014):

- Toplumsal manada oluşturduğu hizmet ile eleştirel düzeyde düşünme, bütünsel şekilde öğrenme, yaşam boyu sürekli eğitim ve sosyal gelişimi desteklemesi.

- Küresel çaplı yapısıyla çeşitli bakış betimlerine saygıyı ve takdiri geliştirerek, farklı kültürler ölçütünde bir arada anlayış kazandırması ve dünya barışı ile uluslararası düzeyli sorunlara çözüm merkezli yaklaşan bireyler yetiştirmesi.

- Öğrencilerin uluslararası hareketliliğini kolaylaştıran uluslararası nitelikte bir üniversite giriş seçeneği sunan IB programı, başlangıçta uluslararası özel

okullarda uygulanırken zamanla devlet okullarında da yaygınlaşmıştır. (Cambridge ve Thompson, 2004).

2.2.2 Uluslararası Bakalorya Diploma Programı Amaçları ve Programı Türkiye'de Uygulayan Okullar

IB programı Türkiye'de ilk kez 1994'de Koç Özel Lisesi'nde uygulanmaya başlayarak hayata geçirilmiştir. Bir sonraki yıl, Eyüboğlu Lisesi başvurularını yapmış ve ilerleyen yıllarda çeşitli özel okullar da bu sürece katılmıştır. 2007 yılında İstanbul Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi, IB programına katılan ilk devlet okulu olmuştur. IB programını uygulayan okulların sayısı düzenli olarak IBO'nun resmi sitesinde güncellenmektedir. Şu anda, IB tarafından onaylanmış 116 okulda bu program devam etmektedir (ibo.org).

Türkiye'de IB sistemini uygulayan resmi ve özel liseler mevcuttur[1]. Bu programı uygulayan okullar arasında İmam Hatip Liseleri de bulunmaktadır. Bunlar;

- İstanbul Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi
- Bursa Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi
- İstanbul Tenzile Erdoğan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi
- Bursa Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi

İmam Hatip Liseleri, Türkiye'de kültür dersleri ile birlikte dini bilgiler eğitimi veren okullardır ve özellikle din eğitimi ve imam-hatip yetiştirmek amacıyla kurulmuşlardır. İmam Hatip Liseleri, Türkiye'de IB programını uygulayan okullar arasında yer almaları nedeniyle, öğrencilerine hem kültür dersleri, dini bilgiler, hem de uluslararası bir eğitim sunmaktadırlar.

[1]Bkz. https://www.ibo.org/programmes/find-an-ib-school/?SearchFields.Region=&SearchFields.Country=TR&SearchFields.Keywords=&SearchFields.Language=&SearchFields.BoardingFacilities=&SearchFields.SchoolGender=

2.2.3 Uluslararası Bakalorya Diploma Programı Öğrenci Profili

IB öğrencileri, aşağıdaki niteliklere sahip olmak için çaba gösterirler:

- Meraklı: Doğal merak düzeylerini geliştirirler, ayrıca sorgulama ve araştırma yapma yetenekleri ile öğrenim süreçlerinde bağımsız olma becerilerini kazanırlar. Öğrenmeye duydukları ilgi, hayatları süresince devam eder.

- Bilgili: Lokal ve uluslararası derecede öneme sahip olan kavramları, fikirleri ve konuları araştırırlar, geniş kapsamlı bir şekilde ve dengeli disiplinler vasıtasıyla detaylamasına bilgi edinir ve anlayış geliştirirler.

- Eleştirel Düşünür: Karmaşık sorunları eleştirel şekildeki ve oluşturucu biçimdeki düşünme yeteneklerini kullanarak anlarlar, mantıklı ve etik kararlar alırlar, kendilerine ait olan kanaatlerini kullanırlar.

- İletişim Yeteneğine Sahip: Düşünceleri ve bilgiyi çeşitli dillerde ve iletişim kanalları vasıtasıyla özgüvenli bir biçimde ve yaratıcı bir şekilde ifade edebilirler. İşbirliği yapmaya ve etkili bir biçimde iletişim kurmaya isteklidirler.

- İlkeli: Hak, adalet ve saygıya dayalı bir tutumla doğruluk ve dürüstlük prensipleriyle hareket ederler. Kendi davranışları ve dışa vurumları ile sonuçların sorumluluğunu almaktadırlar.

- Açık Fikirli: Kendilerine ait kültürel ve bireysel geçmişlerini anlayarak takdir ederler ve diğer insanların ve toplumun bakış açısına, değerlerine ve geleneklerine açık fikirlidirler. Farklı bakış açılarını değerlendirme konusunda esnek ve deneyimlere açıktırlar.

- Duyarlı: Başkalarının ihtiyaçlarına duygu paylaşımı, şefkat ve saygı gösterirler. Olumlu değişiklikler yapmaya ve başkalarına yardımcı olmaya kararlı bir adanmışlık duygusuna ve anlayışına sahiptirler.

- Risk Alıcı: Bilinmeyen ve belli olmayan durumlara cesaretle ve öngörüyle yaklaşırlar. Yeni misyonları, fikirleri ve stratejileri keşfetme konusunda cesur bir tutum sergilerler. İnançlarını ifade etme konusunda cesaret sahibidirler.

- Dengeli: Zihinsel, fiziksel ve duygusal dengeyi sağlamanın önemini anlarlar, kendi iyilikleri yanında başkalarının da iyiliğini düşünürler.

- Yansıtıcı: Kendi öğrenme ve deneyimlerine değer verirler. Güçlü ve zayıf yönlerini anlamak ve değerlendirmek suretiyle öğrenmelerini ve bireysel gelişimlerini desteklerler.

2.3 Uluslararası Bakalorya Diploma Programı ile İlgili Yapılan Çalışmalar

1996-1997 yılında Türkiye'de başlatılan Uluslararası Bakalorya Programı (UB) ile ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarına yönelik YÖK Tez Merkezi verilerine göre, 2002-2023 yılları arasında 53 adet çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların 17 tanesi genel olarak UB Diploma Programı (UBDP) ve Uluslararası Bakalorya Dil A: Edebiyat (Türkçe) programıyla ilişkilidir. İlgili çalışmalar, program hakkındaki görüşlere odaklanmanın yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve UBDP öğrencilerinin yetenekleri, bakış açıları ve başarıları gibi konulara da odaklanmıştır. Bu araştırmalarda, UBDP'nin ulusal programa kıyasla daha olumlu geri dönüşler aldığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, UBDP ile ilgili yapılan çalışmalara kronolojik bir bakış aşağıda sunulmuştur.

Demirer (2002), UB'nin uygulandığı özel okullarda görev yapan öğretmenlerin bu programa karşı tavır ve tutumlarının iş tatminkarlıklarına olan etkisini incelemiştir. İstanbul'daki beş okulda görev yapan 70 UB öğretmeni ile yapılan ankete dayalı çalışmada, UB programındaki öğretmenlerin iş tatmininin oldukça yüksek olduğu ve iş deneyimi arttıkça bu tatminin arttığı belirlenmiştir.

Gültekin (2006) tarafından yürütülen çalışmada, Uluslararası Bakalorya (UB) ve ulusal düzeyli bölümlerden mezun olan öğrencilerin ortaöğretim diploma puanları ile Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) puanları karşılaştırılmıştır. Bu nedensel karşılaştırmalı tarama modelini kullanan çalışma, 2003, 2004 ve 2005 yıllarında aynı eğitim

kurumundan mezun olan, UB programına hak kazanmış 132 UBDP ve 550 ulusal program öğrencisinin verilerini içermektedir. Sonuçlar, UB öğrencilerinin ortaöğretim diploma not ortalamalarının ulusal program öğrencilerine kıyasla daha yüksek olduğunu göstermekte olup, ayrıca UB öğrencilerinin ÖSS sayısal puan türü ve eşit ağırlık puan ortalamalarının da ulusal program öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değerlendirmede notlar ve üniversite giriş sınavı başarısı üzerinden UB programının lehine sonuçlar elde edilmiştir.

Demir (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışma, UBDP'ye yönelik yönetici, öğretmen, veli ve mezun görüşlerini ele almaktadır. Bu araştırma, Türkiye genelinde 6'sı İstanbul, 3'ü Ankara, 1'er tanesi ise Tarsus, Kocaeli ve Bursa'da olmak üzere toplam 12 özel lise ve sosyal bilimler lisesinde görev yapmakta olan 55 okul idarecisi, 146 öğretmen, 70 veli ve UBDP mezunu 140 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, yönetici ve öğretmenlerin UBDP'nin amaçlarına dair eleştirel düşünme becerilerini geliştirme, küresel konularda bilinçlenme ve sözel ifade yeteneklerini artırma konularında olumlu görüşlere sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, UBDP'nin içeriğinin çağdaş, bilimsel ve hedeflere uygun olduğu, değerlendirme süreçlerinin anlaşılır ve çeşitli olduğu vurgulanmıştır. Mezunlar ve veliler, kaliteli eğitim arayışlarında UBDP'yi tercih etme eğilimindedirler.

Göçmen (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışma, Türkiye'de UBDP'nin uluslararası anlayışı geliştirmeye katkısını incelemiştir. Bu araştırma kapsamında, UBDP'de okuyan 100 öğrenci ile ulusal programdaki 100 öğrenci olmak üzere toplam 200 kişiye Uluslararası Anlayış Anketi uygulanmıştır. Araştırma sonuçları, UBDP'deki öğrencilerin uluslararası anlayış düzeylerinin ulusal program öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Göçmen (2010) bu durumu, öğrencilerin aldıkları derslerin (özellikle Bilgi Teorisi, TOK), derslerin uluslararasıcılık kavramının temel ögelerini içermesi, öğrencilerin yurtdışı yaşam ve seyahat deneyimleri gibi faktörlere bağlamıştır. Ayrıca, UBDP'deki edebiyat derslerinin öğrencilere kendi kültürlerini anlama yetisi kazandırdığı ve başka kültürleri anlama becerilerine katkı sağlayabileceği belirtilmiştir.

Aktaş (2013) tarafından yürütülen bir araştırmada, ortaöğretimde UBDP ile MEB programındaki anadil öğretimi dersleri eleştirel düşünme becerileri açısından karşılaştırılmıştır. Bu durum çalışması, Türkiye'de UBDP'nin uygulandığı bir devlet okulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya, 2011-2012 öğretim yılında UBDP'den 15 öğrenci ile bu programda ders veren bir öğretmen ve ulusal programdan 25 öğrenci ile bu sınıfta Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım derslerini veren iki öğretmen katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, UBDP'nin Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinin, her boyutta ulusal programa kıyasla eleştirel düşünme becerilerine daha fazla önem verdiği tespit edilmiştir.

Büyükgenç (2014) çalışmasında, UB programı mezunlarının programı tercih etme nedenleri, programın mezunların beklentilerini karşılama düzeyi, UBDP'de aldıkları eğitimin niteliği ve düzeyi, içeriği, programda uygulanan öğretim yöntemleri ve değerlendirme sistemine dair görüşleri, DP'nin içeriğinin mezunların üniversite seçimi ve eğitimine etkisi, mezunların program sürecinde yaşadıkları sorunlar ve elde ettikleri kazanımlar incelenmiştir. Bu çalışmanın UB programının ulusal programa kıyasla farklarına dair bulgular kısmında, Büyükgenç, UB programının %40 oranında ezberci eğitimden uzak olduğunu ve %28 oranında öğrenci merkezli bir yaklaşım benimsediğini vurgulamıştır. Öğretim yöntemleriyle ilgili bulgulara göre, öğrencilerin %20'si iç değerlendirme konusunda iş hayatına katkı sağladığını ve sunum becerilerini geliştirdiğini belirtmiş, %8'i programı zorlayıcı bulmuş, %8'i programın ezbere dayalı olduğunu ifade etmiş ve %8'i iki yılın tek seferde değerlendirilmesini olumsuz olarak değerlendirmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin %36'sı programın uygunluğunu ve yoruma dayalı becerileri ölçmesini olumlu bulurken, %12'si programın objektifliğini vurgulamıştır. Ayrıca, UBDP'nin öğrencilerin bireysel yeteneklerini geliştirme, eleştirel düşünme, araştırma yapma, ileri düşünme, kendini ifade etme ve öğrenmeyi öğrenme gibi beceriler konusundaki beklentilerini karşıladığı belirtilmiştir.

Erakkuş (2015) araştırmasında "Montessori, Reggio Emilia ve Uluslararası Bakalorya" modellerinin benimsendiği okullarda uygulanan din ve değer eğitimi yöntemleri ile diğer özelliklerini incelemeyi amaçlamıştır. Veri toplama süreci, yöneticiler ve öğretmenlerle yapılan görüşmeleri içermiş ve bazı okullarda gözlemler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak

değerlendirilmiştir. Ayrıca, okullara ait belgeler, doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonuçları; alternatif okul yaklaşımlarının, özellikle öğrencinin gelişimine daha uygun olması ve kurumun amaçlarıyla uyumlu olması nedeniyle tercih edildiğini, din ve değerler eğitiminin okullar arasında farklılık gösterdiğini, eğitimin somut ve hayatın içinde verildiğini ve resmi programın yanı sıra örtük programın daha etkili olduğunu göstermektedir.

Teke'nin (2015) çalışmasında, UBDP ve MEB öğrencileri üniversiteye hazır bulunuşluk, programların yararları, memnuniyet, stres ve dezavantajlar açısından karşılaştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, UBDP mezunlarının disiplin, öğrenmeyi öğrenme, uluslararası anlayışı geliştirme, zaman yönetimi ve ders seçebilme konularında MEB mezunlarına kıyasla daha hazır oldukları ortaya çıkmıştır. Ancak, UBDP mezunlarının stres, uyku kaybı, istedikleri aktivitelere katılamama ve form kaybı gibi sorunlara daha fazla maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Biçer (2015), Bilkent Erzurum Laboratuvar Okulu mezun öğrencilerinin Uluslararası Bakalorya İngilizce puanları, İngilizce yeterlilik sınavı (COPE) puanları ve Öğrenci Seçme Sınavı puanları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Yapılan analizler sonucunda, Uluslararası Bakalorya Diploma Programı İngilizce tahmini puanları ile COPE puanları arasında istatistiksel olarak güçlü bir bağlantı tespit edilmiştir.

Maden (2015), Uluslararası Bakalorya Diploma Programı B Grubu Dil Dersleri'nde kullanılan İngilizce edebi eserlerdeki kültürel unsurları incelemiştir. Bu analiz, ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler tarafından tasarlanan Yabancı Dil Öğrenme Standartları çerçevesinde, metin analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Fahrenheit 451 ve Catcher in the Rye gibi örnek eserler üzerinden yapılan inceleme sonucunda, Amerikan ve İngiliz kültürleri başta olmak üzere çeşitli kültürlerin temsil edildiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar, kullanılan edebi eserlerin programın amaçlarına uygun olarak yeniden değerlendirilmesinin önemini vurgulamıştır.

Şengül'ün (2015) araştırması, Uluslararası Bakalorya İlk Yıllar Programı (UBİYP) ile Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 4. sınıf öğrencilerinin kesirler konusundaki kavram yanılgılarını karşılaştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, UBİYP öğrencilerinin,

kesirler konusunda MEB öğrencilerine kıyasla daha az kavram yanılgısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Dulun (2018) çalışmasında, Uluslararası Bakalorya Diploma Programı'na hazırlanan 9 ve 10. sınıf öğrencilerinin deneyimlerini inceleyerek, Türk Milli Eğitim müfredatı, Uluslararası Genel Ortaöğretim Sertifikası (IGCSE) programı ve Uluslararası Bakalorya Organizasyonu'nun Orta Yıllar Programı (MYP) arasındaki farkları belirlemeyi amaçlamıştır. Öğrenci görüşlerini anlamak için anketler, odak grup görüşmeleri ve eleştirel düşünme becerilerini değerlendirmek için projeler kullanılmıştır. Bulgular, her üç programdaki öğrencilerin de 9 ve 10. sınıflardaki deneyimlerinden olumlu sonuçlar çıkardığını göstermiştir.

Başaran (2019); Uluslararası Bakalorya Diploma Programı'ndaki öğretmen ve yöneticilerin program hedefleri, içeriği, eğitim durumu ve değerlendirme boyutlarına yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırmada karma araştırma deseni kullanılmış ve UB programına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri anketi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, UB diploma programının öğrencilerin toplumsal sorunlara duyarlılık kazanmasına katkı sağladığı ve yöneticilerin bu konudaki görüşlerinin öğretmenlere göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Keser (2020); Uluslararası Bakalorya (UB) süreç okulunda çalışan öğretmenlerin profil özelliklerini incelemeyi amaçlamıştır. 83 katılımcının katıldığı ankete dayalı olarak, 6 gönüllü öğretmenle mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Nicel ve nitel veriler eş zamanlı olarak analiz edilerek UB öğretmenlerinin profili, öğretim uygulamaları ve UB öğrenen profil özelliklerini nasıl yorumladığına dair öngörüler sunulmuştur. Bulgular, UB öğretmenlerinin sorgulayıcı bir profil sergilediğini göstermiştir. Ancak, Uluslararası Bakalorya Öğrenen Profili Anketi sonuçları, öğretmenlerin bilgi düzeyinde yeterlilik gösterdiklerini ortaya koymuştur.

Çorlu (2023); Uluslararası Bakalorya Diploma Programı ile Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı lise matematik müfredatlarını bir araya getirerek karşılaştırmayı yapmıştır. Araştırma, deneyime sahip bir araştırma odaklı öğretmen perspektifinden bu

müfredatların eğitim felsefeleri, içerik, öğretim-öğrenme süreçleri ve değerlendirme uygulamalarındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktadır. Resmi müfredat belgelerinden elde edilen veriler, açık kodlama teknikleriyle satır-satır incelenmiştir. Analiz süreci, verilerin yorumlanması, kodların organize edilmesi ve kategorize edilmesini içermektedir. Kategorilerin karşılaştırılması ve bağlantıların bulunmasıyla, her iki müfredatın matematik eğitimine yönelik farklı ancak kapsamlı yaklaşımları temsil ettiği ortaya çıkmıştır.

2.4 Uluslararası Bakalorya Uygulanan İmam Hatip Liseleri

Millî Eğitim Bakanlığı, 09.08.2019 tarihinde "Ortaöğretim Kurumları Uluslararası Program Uygulama Yönergesini yayınlamıştır. Bu yönerge, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ortaöğretim kurumlarının uluslararası program uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemektedir. İlgili Yönerge, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 7/9/2013 tarihli ve 2.8758 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne dayanarak hazırlanmıştır. Uluslararası programa uygun olan ortaöğretim kurumlarında, uluslararası program uygulamasına izin verilebileceği belirtilmektedir. Yönergede uluslararası programların uygulanmasındaki amacın, ülkemizin ihtiyaç duyduğu araştıran, sorgulayan, bilgili, iletişim kurabilen, açık görüşlü, duyarlı, risk alan, dengeli ve dönüşümlü düşünen, kendi alanlarında uzmanlaşmanın yanı sıra diğer alanlar hakkında da genel bir bilgiye sahip, uluslararası gelişmeleri takip edebilen, hayat boyu öğrenmeye açık, analitik ve eleştirel düşünebilen bireyler yetiştirmeye katkı sağlamak olduğu ifade edilmektedir (MEB, 2019). Türkiye'de bu çerçevede Uluslararası Bakalorya (IB) programını uygulayan liseler bulunmakta olup, bunlardan dördü İmam Hatip Liseleridir. Bunlar;

- Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi
- Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi
- Tenzile Erdoğan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi
- Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi

Türkiye'deki İmam Hatip Liseleri de, IB programı kapsamında öğrencilerine disiplinler arası bir eğitim sunmaktadır. İmam Hatip Liselerindeki öğrenciler, IB programının belirli gereksinimlerini yerine getirerek, IB diploması kazanabilirler. IB diploması, Türkiye'deki üniversiteler tarafından da kabul edilmekte ve öğrencilere yükseköğrenimde avantaj sağlamaktadır. Aşağıda bu okullar hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

2.4.1 Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi

Bursa ilinde Cumhuriyet Mahallesi'nde bulunan bir okuldur. Okul, interaktif disiplinler arası eğitim anlayışıyla, yenilikçi metotlar kullanarak, bilgili, duyarlı ve kültürel mirasa farkındalığı yüksek gençler yetiştirmeyi amaçlar.

Öğrenci profilinde aranan özelliklere bakıldığında, bilgili, sorgulayıcı, risk alan, duyarlı, dengeli, açık fikirli ve insanlığı yansıtıcı niteliklerdir. Okulun misyonu, "Milli ve manevi değerleri koruyarak, gelişen dünya koşullarına ayak uydurabilen, insanlığa etkili ve düşünsel katkı sağlayabilen, araştırmacı ve paylaşımcı nesiller yetiştirmektir."

Okulun başarıları arasında "Genç Hatipler Minberde" hutbe okuma yarışması II. Bölge birinciliği, Arapça yarışması Marmara Bölge birinciliği, 2010-2011 ÖSS TS2 puan türünde bin dördüncülük ve 2008-2009 ÖSS sözel Türkiye yetmiş ikinciliği gibi akademik başarılar yer almaktadır. Bu başarılar, okulun öğrencilerinin çeşitli alanlarda önemli dereceler elde ettiğini göstermektedir (Nilüfer AİHL, 2023).

Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi, eğitim kurumunun genel profilini değerlendirdiğimizde, öğrenci ve öğretmen sayıları, donanım ve tesisler açısından zengin bir okul olduğunu gözlemleyebiliriz. 72 öğretmenin görev aldığı, 655 öğrenci bulunan, 43 derslik ve çeşitli atölyeler bulunan okulda, aynı zamanda modern bir eğitim ortamına sahip konferans salonu, spor salonu, laboratuvarlar, sanat sınıfları ve kütüphane gibi tesisler yer almaktadır. Okulun fiziksel altyapısı öğrencilerin bilimsel, sanatsal ve sportif etkinliklere katılımını teşvik ederek çok yönlü bireyler olarak yetişmelerine olanak tanıdığı söylenebilir. Ulaşım ve servis bilgileri, öğrencilere ve velilere okula ulaşım konusunda kolaylık sağlandığını göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin eğitim süreçlerine odaklanmalarına destek olabilir (Nilüfer AİHL, 2023).

Kontenjan bilgileri, öğrenci alım sürecinde okulun talep gördüğünü ve öğrenci seçiminde belirli bir akademik standardın arandığını yansıtmaktadır. Taban-tavan puan bilgileri, geçmiş yıllarda başarıyla elde edilen puanların öğrenci alım sürecinde referans olarak kullanıldığını göstermektedir. Okulun sunduğu sportif etkinlikler, öğrencilerin fiziksel ve zihinsel gelişimine katkıda bulunurken, bilimsel etkinliklerdeki projeler ise öğrencilerin araştırmacı ve yaratıcı yönlerini desteklemek amacını taşımaktadır. TUBİTAK işbirliğiyle gerçekleştirilen "Dost Kitaplar, Dost Öğrenciler Kitap Okuma Etkinlikleri" projesi ise öğrencilere kültürel birikim kazandırmayı hedefleyen önemli bir girişimdir (Nilüfer AİHL, 2023).

Sonuç olarak, Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi altyapısı, geniş öğretim kadrosu ve çeşitli etkinlikleriyle göze çarpan, öğrencilerin akademik başarıya ulaşmalarını ve kişisel gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan bir eğitim kurumu olarak öne çıkmaktadır.

2.4.2 Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi

Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi; adından da anlaşılacağı üzere IB programını uygulamasının yanında aynı zamanda Uluslararası bir İmam Hatip Lisesidir. Bu okulu daha yakından tanıyabilmek için Uluslararası olan bu okullarla ilgili temel bilgileri sunmak gerekebilir.

Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liselerinin amacı Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) arasında imzalan protokole göre “Yurt dışından Türkiye'ye öğrenci getirerek bu öğrencilerin İslam dinini doğru bir şekilde öğrenmelerini, bu ülkelerle ülkemiz arasında dostluk köprüsü oluşturulmasını ve aydın, hoşgörülü, din ve vicdan hürriyetine sahip müspet (pozitif) bilimlerle donanmış din görevlilerinin yetiştirilmesini sağlamaktır.” Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’ne (DÖGM) göre; Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri’ndeki Türk vatandaşı ve yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel, akademik, mesleki, sosyal, sportif ve ahlaki gelişmeleri birlikte ele alınmaktadır (MEB, 2020).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) arasında imzalanan protokol çerçevesinde, MEB'in taahhütleri şu şekilde belirlenmiştir (Doğan, 2020):

- MEB, protokolün hedefleri doğrultusunda öğrencilerin sağlıklı eğitim almasını sağlamak amacıyla gerekli önlemleri alacak, müfredat programlarını hazırlayacak ve bu müfredatı uygulayacaktır.
- Öğrencilerin devam ettiği okullardaki personelin özlük hakları, demirbaş giderleri, binaların bakım-onarımı, elektrik, su, telefon, yakıt, kırtasiye gibi maddi masrafları MEB tarafından karşılanacaktır.
- Eğitim Ataşelikleri aracılığıyla öğrencilere oturma izni ve vize konularında gereken desteği sağlamak MEB'in sorumluluğundadır.

Protokol kapsamında TDV tarafından yürütülen hizmetler şu şekildedir (MEB, 2020):

- Öğrencilerin yurt içi ve yurt dışı yol masrafları, ikamet tezkeresi, vize ve pasaport masrafları TDV tarafından karşılanacak, ayrıca pansiyon hizmetleri (yemek, güvenlik, temizlik vb.) için personel istihdam edilerek ücretleri ödenecektir.
- TDV, özel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde öğrencilere karşılıksız burs sağlamaktadır.
- Din eğitimi alanındaki deneyimleri paylaşarak gönül coğrafyasıyla sosyal ilişkiler kurabilen, ülkelerine hizmet edecek, belirlenen hedeflere ulaşmayı amaçlayan bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir.
- Öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerini gözeterek sosyal-kültürel alanda gelişmelerini desteklemek amacındadır.
- Üretken, düşünen, tartışabilen, okuyan ve sosyal ilişkileri gelişmiş bireyler yetiştirerek topluma fayda sağlamak TDV'nin öncelikli hedefidir.

Bu çerçevede, Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liselerinin amacı, yurt dışındaki Müslüman toplulukların çocuklarını din eğitimi alarak imam-hatiplik, din eğitimciliği gibi hizmetleri ifa edecek şekilde mesleki olarak donatmak ve aynı zamanda ülkeler arasında güçlü dostluk köprüleri kurmak, öğrencilere makul bir İslam anlayışı kazandırmak ve dünya barışına katkıda bulunmaktır. Bu okullar aynı zamanda diğer ülkelerdeki Müslümanlara rehberlik ederek, İslam dinini ve medeniyet birikimini kavrayabilen öğrencilere eğitim imkânları sunmayı amaçlamaktadır. Bu öğrencilere kendi tercihleri doğrultusunda modern eğitim ortamlarında öğrenim görmelerine

olanak tanıyarak, ülkemizin eğitim olanakları çerçevesinde Müslüman topluluklar arasında kültürel bağlar kurarak dayanışmayı artırmak hedeflenmektedir (MEB, 2017).

Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri'ni dünya çapında markalaştırmak, projelenen okullar arasında birlik sağlamak ve yol haritası oluşturmak amacıyla bir vizyon belgesi yayınlamıştır. Bu belge, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı teşkilat ve görevleri hakkında kararname ile belirlenmiş kanunlar ve yönetmelikler doğrultusunda 25/08/2011 tarihinde yayınlanmıştır. Vizyon belgesi, Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdürlüğü ile iş birliği içinde hazırlanmıştır. Öğrencilerin, ülkelerini ve dünya genelindeki okulları tanıyabilme, ülkeler arası sosyal ilişkiler kurabilme ve medeniyet değerlerini fark edip, yükseköğrenime hazırlanarak ülkelerine döndüklerinde eğitim geliştirme konusunda katkı sağlamalarını hedefler. Öğrencilerin, İslam dünyasının genel ahlak ve değerlerini bilen, merhamet ve yardımlaşma duygularını geliştiren, farklı bakış açılarıyla problemlere çözümler üretebilen bireyler olarak yetişmelerini amaçlar (MEB, 2017).

Belge aynı zamanda, Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liselerine hangi ülkelerden hangi ölçütlerle öğrenci alınacağını ve öğrenci kıstaslarının iyileştirilmesi için çalışmalar yapmayı içerir. Akademik başarıların artırılması amacıyla eğitim ortamları, sosyal mekânlar ve pansiyonların geliştirilmesi için çaba gösterilir. Eğitim-öğretim dönemi başlarında okul müdürleri ve TDV görevlileri arasında yapılan toplantılar, okullarda gerçekleştirilecek etkinliklerin taslaklarını oluşturmayı amaçlar (Doğan, 2020).

Öğrencilerin uyum sürecinde rehberlik hizmetlerinin önemi vurgulanır. Öğretmenler, öğrencilerle doğru iletişim kurarak eksikliklerini gidermeye çalışır ve öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olur. Türkçe eğitimi veren öğretmenlere, misafir öğrencilere Türkçe öğretimiyle ilgili düzenlenen seminerlerle destek sağlanır. Türkçe eğitimi, din öğretimi genel müdürlüğü tarafından belirlenen materyallerle gerçekleştirilir ve öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için çeşitli ortamlar oluşturulur. Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri öğrencileri, dünya genelinden

gelen öğrencilerin ülkelerini tanıtmak adına düzenledikleri kıta salonlarıyla farklı kültürleri bir araya getirirler. Bu salonlar, öğrencilere memleket özlemlerini dindirme ve derslere daha çok adapte olmalarını sağlama amacını taşır. Bu bağlamda, öğrencilere destek olabilmek için her beş öğrenciye bir öğretmen atanarak birebir iletişim kurulur ve öğrencilere gereken desteği sağlamak üzere çalışmalar yapılır (MEB, 2017).

Okulun Adresi ve Fiziksel Altyapısı: Bursa ili Osmangazi ilçesinde Hamitler Mahallesi'nde konumlanmıştır. 30 öğretmen ve 421 öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır. Okulun 30 dersliği, 5 atölye-işliği, 1 konferans salonu, 1 toplantı salonu, çok amaçlı salon, spor salonu, kimya, biyoloji ve fizik laboratuvarları gibi donanımlı tesisleri mevcuttur. Ayrıca, 1 kütüphane ve 1 yemekhane de öğrencilere hizmet vermektedir.

Eğitim Yaklaşımı ve Misyonu: Okulun vizyonu, manevi değerlere önem veren, bilimsel düşünen ve uluslararası düzeyde topluma katkıda bulunan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Misyonu, duyarlı, manevi değerlere bağlı, donanımlı ve kültürel birikime sahip bireylerin yetişmesine odaklanmıştır. Ayrıca, bu bireylerin kimliklerini manevi değerlerle şekillendirerek, rol model olabilecekleri, ülkelerinde ve üstlendikleri görevlerde başarıyla yer alabilecekleri bir eğitim sunmaktadır.

Akademik Başarı ve Projeler: Okul, INSPO 2018 Proje Yarışması'nda enerji projeleri kategorisinde birincilik elde etmiş ve Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması'nda bölge finaline katılmıştır. Ayrıca, okul öğrencileri, Okullar Arası Kriket Gençler Türkiye Şampiyonası'nda Türkiye Şampiyonu unvanını kazanmışlardır (Murat Hüdavendigar, 2023).

Öğrenci Alımı ve Puan Bilgileri: Okul, merkezi sınavla öğrenci almakta olup, erkek öğrencilere yönelik bir pansiyon hizmeti sunmaktadır. Taban-tavan puan bilgileri, geçmiş yıllarda başarılı bir sınav performansı sergileyen öğrencilere kapılarını açtığını göstermektedir (Murat Hüdavendigar, 2023).

Sportif ve Bilimsel Etkinlikler: Okul, öğrencilerine futbol, voleybol, masa tenisi, kort tenisi, karate, güreş ve tekvando gibi çeşitli sportif etkinlikler sunmaktadır. Ayrıca,

fizik, kimya, biyoloji ve matematik alanlarında çeşitli bilimsel etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır. Okul bünyesinde 11 adet patenti bulunan proje çalışmaları, öğrencilerin yaratıcılıklarını desteklemektedir (Murat Hüdavendigar, 2023).

Yurtdışı Proje Faaliyetleri: Okul, uluslararası alanda da faaliyet göstermektedir. Ülke Uzmanlığı Projesi ile her yıl bir ülkeye düzenlenen gezi, öğrencilere kültürel farklılıkları deneyimleme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı'nda "Erasmus Projesi" kapsamında "Çok Kültürlü Okullarda Öğretmenin Rolü" başlıklı bir proje gerçekleştirilmiştir. Şu anda ise "Uluslararası Okullarda Akademik Ev Sahipliği" ve "STEAM" başlıklı iki Erasmus Projesi yürütülmektedir (Murat Hüdavendigar, 2023).

2.4.3 Tenzile Erdoğan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

İletişim Bilgileri: Küçüksu Mahallesi Rasathane/Üsküdar/İstanbul adresinde bulunan okul, 109 öğretmen ile hizmet vermektedir.

Okulun Vizyonu: Tarih ve medeniyetin derin izlerinden ilham alarak, çağın gerekliliklerini doğru bir şekilde değerlendirebilen, coğrafyasının hassasiyetlerine vakıf, inançlarına bağlı, medeniyet mirasını takip eden nesiller yetiştirmeyi vizyon edinmiştir. Bu doğrultuda, öğrencilerin kültürel, tarihî ve manevi birikimlerle donanmış bireyler olarak yetişmelerini amaçlamaktadır.

Okulun Misyonu: Öğrencilere, ailelere, millete, ümmet-i Muhammed'e ve tüm insanlığa faydalı işlerde bulunan, vatan ve millet sevgisiyle dolu, İmam-Hatip kimliğini en güzel şekilde temsil eden, Kur'an ahlakını yaşayan örnek bireyleri topluma kazandırmaktır. Bu doğrultuda, öğrencilere manevi değerlerle yoğrulmuş bir kimlik kazandırarak, toplum için olumlu birer örnek olmalarına katkıda bulunmaktır.

Dil: Okul, 2020-2021 eğitim-öğretim döneminden itibaren İngilizce ve Arapça hazırlık sınıfları açmıştır. Dil laboratuvarları, her iki dil için öğrencilere etkili dil öğrenimi imkânı sunmaktadır (TEKAİHL, 2023).

Başarı ve Puan Bilgileri: Taban-tavan puan bilgileri, okulun geçmiş yıllardaki başarı grafiğini yansıtmaktadır. Öğrenci yerleştirme yüzdesi %70 olarak belirlenmiştir. Okul, her öğrencinin kendi zirvesine taşındığı bir sınav başarı durumuna sahiptir.

Sportif ve Bilimsel Faaliyetler: Okul, voleybol, basketbol ve masa tenisi branşlarında birçok kupa kazanmıştır. Bilimsel alanda ise TUBİTAK projelerine aktif olarak katılım sağlamaktadır. Toplamda 13 proje yürütülmektedir.

Kontenjan Bilgileri ve Diğer Hususlar: Okul, çeşitli sınıf düzeylerinde toplamda 1144 öğrenciye eğitim imkânı sunmaktadır. Yerleşim yerinde 54 derslik, 6 atölye-işlik, 1 konferans salonu, 6 çok amaçlı salon, 1 spor salonu, 1 fen laboratuvarı, 1 kimya laboratuvarı, 1 biyoloji laboratuvarı, 1 fizik laboratuvarı, 3 BT sınıfı, 1 müzik sınıfı, 1 resim sınıfı, 1 oyun odası, 1 kütüphane ve 1 yemekhane bulunmaktadır. Öğretim şekli tam gün olarak belirlenmiştir (TEKAİHL, 2023).

2.4.4 Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi

Okulun Genel Tanıtımı: Kartal ilçesinde bulunan Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi, Esentepe Mahallesi, İstanbul adresinde konumlanmıştır.

Vizyonu, “Türkiye'ye öncü, dünyaya örnek bir eğitim kurumu olmayı amaçlayarak tüm öğrencilerini akademik, sosyal ve kültürel açılardan önder bireyler olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir.” Misyonu ise “Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarını benimsemiş, donanımlı, değişime ve gelişime açık, insanlığa yararlı, örnek ve önder bireyler yetiştirmek” olarak belirlenmiştir (Kartal İHL, 2023).

Okulun Altyapısı: Okul, 86 öğretmen ve 843 öğrencisiyle faaliyet göstermektedir. 48 derslik, 1 atölye-işlik, 1 konferans salonu, 4 toplantı salonu, 2 çok amaçlı salon, 1 spor salonu, 2 kimya laboratuvarı, 2 biyoloji laboratuvarı, 2 fizik laboratuvarı, 2 BT sınıfı, 1 müzik sınıfı, 1 resim sınıfı, 3 kütüphane (toplamları 54,253 kitap), 2 yemekhane ve 1 revir bulunmaktadır. Öğretim şekli tekli olarak belirlenmiştir. Okul, bünyesinde 2 adet erkek öğrenci yurduna sahiptir (Kartal İHL, 2023).

Kontenjan ve Puan Bilgileri: Okulun kontenjanı 150 öğrencidir. Taban-tavan puan bilgileri 475,4140-500 arasında değişmektedir. Sınavla öğrenci yerleştirme yüzdesi ise %92,13'tür.

Sportif ve Bilimsel Faaliyetler: Okul, öğrencilerine geniş bir yelpazede sportif etkinlikler sunmaktadır. Futbol, futsal, basketbol, voleybol, masa tenisi, badminton ve güreş gibi branşlarda başarılar elde etmiştir. Bilimsel alanda "Bilim Seyyahları" projeleri ve çeşitli proje çalışmalarına aktif olarak katılmaktadır. Ayrıca, uluslararası alanda "ISEF Uluslararası Proje Olimpiyatı" gibi yurtdışı proje faaliyetlerini de başarıyla sürdürmektedir (Kartal İHL, 2023).

Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi, güçlü bir eğitim kadrosu ve zengin bir altyapı ile öğrencilerine çağdaş eğitim imkânları sunan bir okul olarak öne çıkmaktadır.

2.5 IB Anadolu İmam Hatip Liselerinin İdare ve Yönetim

Kurumların etkili bir şekilde çalışabilmesi ve belirlenen hedeflere ulaşabilmesi için çeşitli fakülteler, ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve gerektiğinde yerel yönetimlerle işbirliği yapılır. Bu bağlamda, her bir okul en az bir üniversite ile iş birliği anlaşması yapmıştır. Kurum yöneticileri, eğitim-öğretim anlayışlarını öğrencilerin zihninde insan haklarına, düşünce özgürlüğüne, kültürel mirasa, ahlaki değerlere ve saygıya dayandırmayı amaçlayan bir vizyon çerçevesinde Din Öğretimi Genel Müdürlüğü liderliğinde çalışmaktadır (Doğan, 2020).

Yönetim kadroları, eğitim yönetimi, süreç izleme ve değerlendirme, kalite geliştirme, liderlik becerileri ve takım ruhu oluşturma konularında konferanslara, kurslara ve seminerlere katılarak sürekli eğitim almaktadır (Ece, 2019). Ayrıca, yurtiçi ve yurtdışındaki kurum ziyaretleri ile sosyal-kültürel etkinlikler ve öğrencilere yönelik mesleki uygulamalar konusunda okul çevresiyle etkileşimde bulunmaktadırlar. Okul yöneticileri, öğrencilere ve velilere karşı ilgi ve hassasiyet göstererek, güler yüzle karşılamak ve onlarla etkileşimde bulunmak konusunda özen gösterir. Ayrıca, Anadolu İmam Hatip Liseleri'nde öğretilen meslek dersleri, din kültürü ve ahlak bilgisi gibi derslere yönelik öğretim materyallerinin hazırlanması, geliştirilmesi ve eğitim

bilişim ağı üzerinden paylaşılmasına yönelik çalışmalara aktif olarak katkı sağlarlar (Doğan, 2020).

Okul yönetimlerinde, öğretmenlerin söyleşilere, konferanslara ve seminerlere katılımlarının teşvik edilmesi, katılan öğretmenlerin meslektaşlarıyla toplantılar düzenlemeleri, sosyal etkinlikler oluşturmaları ve kurumsal, bilimsel ziyaretlerde bulunmaları öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Mesleki, sanatsal, sportif, akademik, tiyatro, müzik, spor, sinema, kültür ve medeniyet alanlarında öğretmenlerin kişisel gelişimlerini artırmaları teşvik edilmekte ve desteklenmektedir. Bu bağlamda, kültür ve medeniyet değerlerimizle ilgili farkındalık oluşturmak, ortak okumalar ve etkinlikler düzenlemek, kitap, dergi, makale gibi konularda istişareler gerçekleştirmek de amaçlar arasındadır (Ece, 2019).

İleriye dönük ve sürekliliği sağlanan eğitim yöntemlerinin belirlenmesi için iyi planlanmış çalışmalar ve geliştirilen eğitim stratejileri ortaya konmuştur. Her okulda, "Danışma Kurulu" adı verilen bir kurul oluşturularak, bu kurulun içinde okul müdürlüğü, müdür yardımcısı, öğretmenler, okul aile birliği temsilcileri, öğrenci başkanı, ders zümre başkanları ve rehber öğretmenden oluşan bir ekip yer almaktadır. Kurul, belirlenen aralıklarla toplantılar yaparak çalışmalarını raporlayıp kayıt altına alır. Ancak, kurul kararları tavsiye niteliğindedir ve bağlayıcı değildir (Doğan, 2020).

Okul yöneticileri, stratejik plan doğrultusunda bir yıllık çalışma takvimi oluştururken, alan uzmanları, akademisyenler, öğretmenler, okul yöneticileri, öğrenciler ve velilerden yardım alır. Bu takvim, her yıl güncellenerek yeni faaliyetlerin planlanması ve eğitim stratejilerinin geliştirilmesi adına kullanılır. Okul yönetimleri, öğrencilerinin akademik başarılarını artırmak ve okul meclisinin öneriler geliştirmesine teşvikte bulunmak adına çeşitli önlemler alır. Öğrencilerin eğitim etkinliklerine aktif bir şekilde katılımını sağlamak ve problemlerin çözüm süreçlerine dâhil olmalarını teşvik etmek öncelikli amaçlar arasında yer alır. Ayrıca, öğrenci meclisleri aracılığıyla okullarda serbest kürsüler ve öğrenci panelleri düzenlenir. Geleceğin liderleri olarak nitelendirilen öğrencilerin, karar alma süreçlerine katılma, güncel meseleleri ve gelecek hedefleri üzerine düşünme ve plan yapma becerilerini geliştirmek için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır (Doğan, 2020).

2.6 IB Anadolu İmam Hatip Liselerinde Programların Yapısı

IB uygulayan İmam Hatip Liseleri'nin müfredatında, dokuzuncu sınıfın birinci yarıyılında Türkçe dersine önemli bir vurgu yapılmıştır ki bu ders haftada yirmi altı saat olarak öne çıkmaktadır. Bu öğretim seviyesinde sadece dokuzuncu sınıf öğrencilerine Türkçe dil eğitimi verilmektedir; onuncu, on birinci ve on ikinci sınıflarda ise bu ders müfredatta yer almamaktadır. Ayrıca, haftada üç saat Beden Eğitimi/Görsel ve haftada dört saat Arapça dersleri de programa dâhil edilmiştir. Mesleki dersler kapsamında ise haftada dört saat Kur'an-ı Kerim ve haftada iki saat Temel Dini Bilgiler dersleri verilmektedir (MEB, 2017).

Dokuzuncu sınıfın ikinci yarıyılında ise müfredatta haftada dört saat Türkçe, beş saat Türk Dili ve Edebiyatı, iki saat Tarih ve iki saat Coğrafya dersleri bulunmaktadır. Diğer Anadolu İmam Hatip Liseleri müfredatlarındaki beş saat Matematik, iki saat Fizik, iki saat Kimya, iki saat Biyoloji, dört saat Yabancı Dil, iki saat Beden Eğitimi/Görsel, bir saat Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü, üç saat Arapça gibi dersler de Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri müfredatında yer almaktadır (Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019). İkinci dönem meslek dersleri içerisinde, birinci dönemde olduğu gibi Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler dersleri devam etmektedir. Onuncu sınıfta, dokuzuncu sınıftan farklı olarak matematik dersi haftada altı saat olarak artırılmış, yabancı dil dersi iki saate ve beden eğitimi/görsel dersi ise bir saate düşürülmüştür (MEB, 2017).

On birinci ve on ikinci sınıflarda ortak dersler azaltılmış ve mesleki derslere ağırlık verilmiştir. Diğer Anadolu İmam Hatip Liseleri müfredatlarından farklı olarak, on birinci sınıfta ortak dersler arasında Türkçe, Coğrafya, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Sağlık Bilgisi, Trafik Kültürü ve Arapça yer almamaktadır. Mesleki dersler kapsamında ise Siyer, Fıkıh ve Hadis dersleri on birinci sınıf müfredatında yer almamaktadır. Azaltılan derslerin yerine, on birinci sınıfta Felsefe dersi eklenmiş, on ikinci sınıfta ise T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredatta yer bulmuştur. Mesleki dersler arasında ise mesleki Arapça, Tefsir, Akaid, Hitabet ve Mesleki Uygulama dersleri müfredata dâhil edilmiştir (Doğan, 2020).

İmam Hatip Liseleri, diğer eğitim kurumlarından ayrılarak birer din eğitimi kurumu niteliğindedir. Değerler, tüm eğitim kurumlarında büyük bir öneme sahip olsa da, İmam Hatip Liseleri'nde din eğitimi alanındaki değerler daha fazla vurgu bulmaktadır. Bu bağlamda, Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri, değerler eğitimine özel bir önem vererek bu kapsamda programlarını şekillendirmiştir (Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2019). Okullardaki ortak ve meslek derslerine ek olarak, rehberlik birimleri öğrencilerin ilgi, tercih, yetenek, ruhsal ve fiziksel özelliklerini dikkate alarak etkin rehberlik hizmetleri sunmaktadır. Öğrencilerin destekleme ve yetiştirme kurslarına katılımları teşvik edilmekte, eğitim niteliğinin artırılması ve öğrenci ile veli beklentilerinin karşılanması için yeni stratejiler geliştirilmektedir. Ayrıca, ölçme ve değerlendirme çalışmaları yapılarak eğitim süreci sürekli olarak gözden geçirilmektedir (MEB, 2017).

Öğretmenlere yönelik olarak, eğitim ve öğretim süreçlerinin planlanması, çalışmaların değerlendirilmesi ve akademik standartların yükseltilmesi amacıyla aylık toplantılar düzenlenmekte ve ortak kararlar alınarak uygulamaya geçirilmektedir. Bu toplantılarda öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi, bilgi ve beceri seviyelerinin geliştirilmesi, akademik başarı ve motivasyonlarının artırılması, etkili ders çalışma becerilerinin kazandırılması için programlar ve projeler geliştirilmektedir. Bu kurslar, öğrencilerin gelişimlerine ve motivasyonlarına katkı sağlayarak tam anlamıyla başarılı bir öğrenme deneyimi yaşamalarına yardımcı olacaktır (MEB, 2017).

Bu okullarda IB diploma alma koşulları ise; öğrencilerin altı farklı grupta aldıkları derslerden en az 24 puan elde etmelerini ve bu puanların içinde en az 12 puanın Higher Level (HL) derslerden gelmesini gerektirir. Ayrıca, çekirdek dersleri ve projeleri başarıyla tamamlayan ve akademik dürüstlük ilkesine uyan öğrencilere IB diploması verilir. CAS çalışmasına katılım ise zorunludur ve bu çalışmalarda belirli kazanımları elde etmek için öğrencilerin çeşitli aktivitelere katılmaları beklenir. CAS çalışmalarını tamamlamayan öğrenciler, diğer koşulları sağlasalar bile diploma almaya hak kazanamazlar (Kartal İHL, 2023).

Anadil grubu derslerinde, IB DP anadil dersi öğrencilere duygularını ve düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak ifade etme, edebiyat alanında sanatsal zevk kazanma, bilimsel

yöntemleri kullanarak edebi eserleri değerlendirme ve eleştirel analiz yapma becerilerini kazandırmayı amaçlar. Öğrenciler, kendi kültürlerinde ve farklı kültürlerde üretilmiş eserleri değerlendirir, evrensel bakış açısına ulaşarak küresel sorunlar konusundaki farkındalıklarını artırırlar (Doğan, 2020).

Yabancı dil grup dersinde, öğrencilere İngilizce dersinde ilişkileri etkileyen davranışlar, sosyal ve kültürel farklılıklar, değişen zaman, dünyamız ve geleceğimiz gibi temalar işlenir. Bu ders, öğrencilere İngilizceyi kişisel gelişimleri ve uluslararası ilişkiler açısından etkili bir şekilde kullanma becerisi kazandırmayı hedefler (Kartal İHL, 2023).

Sosyal bilimler grubunda, 20. yüzyıl Türkiye Tarihi dersi öğrencilere Fransız Devrimi ve Sanayi İnkılabı'ndan başlayarak dünya tarihine ve Türkiye'nin tarihine disiplinler arası bir yaklaşımla bakmayı amaçlar. Altı alt tema içinde, öğrenciler, Fransız Devrimi ve Sanayi İnkılabı'nın etkileri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, dünya savaşları arasındaki küresel değişimler, II. Dünya Savaşı ve baskı altında Türkiye, yeniden yapılanma, demokrasi ve bölgedeki gelişmeler, küreselleşmenin etkileri ve Avrupa ile diyalog konularını incelerler (Kartal İHL, 2023).

Fen bilimleri grubunda, öğrencilere biyoloji, kimya ve fizik dersleri verilir. IB fen bilimleri programı, öğrencilere teorik bilgileri deneysel uygulamalarla kavratmayı, fen alanındaki disiplinler arasındaki etkileşimi kurarak anlamayı, bilimsel düşünme süreci içinde gözlem yapma, inceleme, sorgulama ve veri toplama becerisini kazandırmayı amaçlar. Öğrenciler ayrıca kendi tasarladıkları projeleri içeren iç değerlendirme (IA) yaparlar ve bu rapor IB diploma notlarının %20'sini oluşturur (Doğan, 2020).

Matematik grup dersinde, öğrencilere Analiz ve Yaklaşımları ile Uygulama ve Yorumlama programları sunulur. Her iki program da Yüksek Düzey ve Standart Düzey olarak ikiye ayrılır ve öğrencilerin analitik, yorumlayıcı ve sorgulayıcı düşünce yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar. Öğrenciler, sınavların yanı sıra Araştırma Çalışması (Exploration) hazırlayarak matematiksel konulara sorgulayan bir bakış açısı kazanırlar (Doğan, 2020).

Sanat dersleri ve seçmeli dersler grubunda, görsel sanatlar, müzik ve bilgi teknolojisi gibi dersler öğrencilere seçenekler sunar. Fen ağırlıklı çalışacak öğrenciler biyoloji, kimya veya fizik derslerini seçerken, eşit ağırlıklı çalışacaklar Arapça dersini tercih ederler. Çekirdek dersler arasında yer alan Genişletilmiş Tez (Extended Essay) öğrencilere belirli bir konuda bağımsız bir araştırma yapma fırsatı tanır. Danışman öğretmen gözetiminde hazırlanan tez, 1600 ila 4000 sözcük arasında olup, öğrencinin seçtiği konuya dair derinlemesine bir analiz sunar (Kartal İHL, 2023).

Bilgi Kuramı dersi, IB Diploma Programı'nın merkezinde yer alarak öğrencilere eleştirel düşünme yeteneği kazandırmayı hedefler. Bu ders, bilgiyi keşfetme ve oluşturma perspektifini vurgular, öğrencilere araştırma-sorgulama becerileri kazandırır ve bilginin çeşitli biçimlerinin kökeni ve geçerliliği konusunda derinlemesine bir anlayış geliştirmeyi amaçlar (Doğan, 2020).

CAS (Yaratıcılık, Etkinlik, Toplumsal Hizmet), IB Diploma Programı'nın vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu program, öğrencilere akademik çalışmalarının dışında yaşayarak, tecrübe kazanarak eğitimi amaçlar. Yaratıcılık, etkinlik ve toplumsal hizmet olmak üzere üç ana kategorideki aktiviteleri içerir. Her öğrenci, CAS çalışmasında yer almak ve iki yıl içinde belirli bir zamanını bu çalışmaya ayırmak zorundadır. CAS aktiviteleri planlanırken öğrencilerin her alan için eşit zaman ayırması beklenir (Kartal İHL, 2023).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli ve desenine; çalışma grubunun niteliklerine, veri toplama sürecine; verilerin analizi ve etik konulara yer verilmektedir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Model olarak doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriği titizlikle ve sistematik bir biçimde değerlendirilmesidir (Wach, 2013). Araştırma kapsamında doküman analizinin kullanılmasındaki amaç, araştırmacıların analitik bir yöntem olan alan yazını gözden geçirmesiyle ilişkilidir. Bu kapsamda doküman analizi araştırmacılara dokümanlarda yer alan verilerin bulunması, seçilmesi, anlamlandırılması ve içerik analiziyle yeniden değerlendirilerek sınıflandırılmasına yardımcı olmaktadır (Labuschagne, 2003).

Çalışmamız desen olarak nitel bir araştırma olup nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği de kullanılması planlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan mülakat soruları, 2023 yılında Bursa'da IB programını uygulayan İmam Hatip Liselerinde görev yapan İmam Hatip meslek dersi öğretmenleri ve yöneticilerine yöneltilmiştir. Ancak, öğretmenler bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve programın ders içi ve ders dışı işleyişi ile ilgili planlama yapmadıklarını belirterek mülakat sorularını yanıtlamamışlardır. Bu aşamadan sonra, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile veri toplamanın uygun olduğu düşünülmüştür. Bu bağlamda, araştırmanın verilerini Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi, Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi, Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Tenzile Erdoğan İmam Hatip Lisesine ait IB organizasyonu dokümanları oluşturmuştur.

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evreni IB programı uygulayan İmam Hatip Liseleridir. Bu bağlamda çalışma evreninin tamamına ulaşılmış ve araştırma verilerini Kartal Anadolu

İmam Hatip Lisesi, Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi, Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Tenzile Erdoğan Anadolu İmam Hatip Lisesine ait bakalorya organizasyonu dokümanları oluşturmaktadır. Doküman analizine tabii tutulacak dokümanların seçiminde ise amaçlı örneklemeye gidilmiştir.

3.3 Veri Toplama Süreci

Araştırmada öncelikle IB uygulayan ve araştırmamızın örneklemini oluşturan İmam Hatip Liselerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlerle görüşme talebinde bulunulmuş fakat bu konuda katılım sağlanamamıştır. Araştırmada dokümanların araştırma problemi ve amacına uygunluğunu belirlemiş olup dokümanların içeriğinin çalışmanın kavramsal çerçevesine uygun olduğu tespit edilmiştir. Dokümanlar belirlenirken asıl amaç, seçilme nedeni ve hedef kitle dikkate alınmıştır (Creswell, 2007).

Veri analizi öncesinde dokümanlar bağlama özel seçildiğinden, diğer bilgi kaynaklarına göre değerlendirilmiştir. Önceki çalışmaların veri kaynağı olarak kullanıldığı durumlarda, araştırma bulgularından daha fazlasını incelemek önemlidir. Araştırmacı, "doküman çalışmanın amacına ve tasarımına uygun mudur?" gibi bazı soruları yanıtlamaktadır (Corbetta, 2003).

Araştırmanın çalışma evreni, 2023-2024 eğitim-öğretim döneminde IB programı uygulayan İmam Hatip Liseleridir. Bu bağlamda, çalışma evreninin tamamına ulaşılmış ve araştırma verilerini yine Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi, Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi, Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Tenzile Erdoğan Anadolu İmam Hatip Lisesine ait IB organizasyonu dokümanları oluşturmuştur. Doküman analizine tabi tutulacak belgelerin seçiminde ise amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma verilerinin analizinde, verilerin hazırlanması, kodlanması, kodların bir araya getirilmesi, temalar oluşturulması ve verilerin şekil, tablo veya bir tartışma ile sunulması yer alır (Creswell, 2020). Bu kapsamda dokümanın seçimi ve dokümana ulaşma süreciyle başlanmıştır. Araştırmanın amacına göre dokümanlar seçilmiş olup sınırlama getirilmiş ve konuyla ilişkili incelenecek detaylar belirlenerek analiz

edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmış ve verilerin hazırlanması, kodlanması, kodların bir araya getirilmesi, temalar oluşturulması ve verilerin şekil, tablo sürecinde MAXQDA24 programından faydalanılmıştır. (Tekindal, 2018). Bununla birlikte araştırma kapsamında seçilen dokümanlar araştırmacı tarafından sisteme yüklenmiştir. Sisteme aktarılan tüm veriler ise baştan sonra "satır okuması" ile kodlanmıştır. Kodlanan veriler kapsamında çeşitli temalar belirlenmiştir. Bu temalar Tablo 3.1'de gösterilmektedir.

Tablo 3.1 UB uygulanan İmam Hatip Liselerinde eğitim

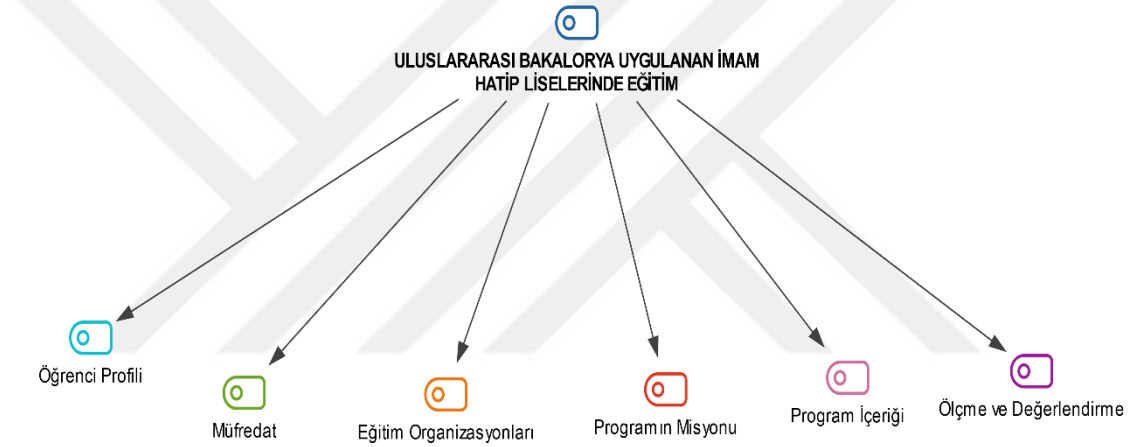
Ana Tema	**Alt temalar**
Ana Tema I; Programın İçeriği	1. Öğrencilerin farklılıklarını tanımak 2. Programın tarihi 3. İnsani yeterlilik ve sorumluluk sağlamak 4. Geniş ve dengeli müfredat sunmak 5. Kültürleri anlamak 6. Çok yönlü öğrenciler yetiştirmek
Ana Tema II; Programın Misyonu	1. Barışçıl bir dünya oluşturmak 2. İlham ve motivasyon vermek 3. Bütüncül bir eğitim vizyonu uygulamak 4. Öğrenciyi her şeyin merkezine almak 5. Yaşam boyu öğrenme fırsatı sunmak 6. Değişen dünya koşullarına ayak uydurmak 7. Farkındalığı yüksek, duyarlı, bilgili, yenilikçi ve araştıran-sorgulayan bireyler yetiştirmek 8. Kültürlerarası anlayış
Ana Tema III; Öğrenci Profili	1. Özenli, ilkeli, bilgili ve düşünceli 2. Güçlü yanlarını fark etmek 3. Akademik dürüstlüğe önem vermek 4. Mantıklı kararları uygulamak 5. Karmaşık sorunların farkına varmak 6. Geniş kapsamlı konuları anlayabilen 7. Dünya vatandaşı olmak 8. Yansıtıcı özelliklere sahip olmak 9. İletişim kuran 10. Açık fikirli, 11. Dengeli ve Duyarlı 12. Risk alabilen, araştırmacı – sorgulayıcı
Ana Tema IV; Ölçme ve Değerlendirme	1. Sürekli inceleme ve gelişim sürecine katılmak 2. Ölçütlere göre değerlendirme 3. Dış değerlendirme 4. Disiplin ve tutarlılık
Ana Tema V; Programın Yararları	1. Kültürlerarası anlayışı desteklemek 2. Küresel bir anlayış vermek 3. Eleştirel yaklaşım kazandırmak
Ana Tema VI; Eğitim Organizasyonları	1. Diploma programı 2. İkinci kademe programları
Ana Tema VII; Müfredat	1. Çekirdek dersler 2. Hizmet çalışmaları

3.4 Araştırmanın Geçerliliği, Güvenirliliği ve Etik Konular

Araştırma, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu 27.03.2023 tarih ve 14 nolu Karar Sayısı ile onay alındı. Araştırmanın geçerlik ve güvenirliği kapsamında verilerin analizine ilişkin şeffaflığın sağlanması amacıyla bilgisayar destekli nitel veri analizi programı kullanıldı (Creswell, 2013).

4. BULGULAR

Kültürlerarası anlayış ile saygıya dayalı daha iyi bir dünya oluşmasına yardımcı olan duyarlı, bilgili ve araştıran-sorgulayan bireyler yetiştirmeyi hedefleyen Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitimi üzerine bir doküman analizi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda programın içeriği, programın misyonu, öğrenci profili, ölçme ve değerlendirme, programın yararları, eğitim organizasyonları ve müfredat ön plana çıkmış olup 7 ayrı tema oluşturulmuştur. Tüm ana temalar Şekil 4.1'de gösterilmektedir.

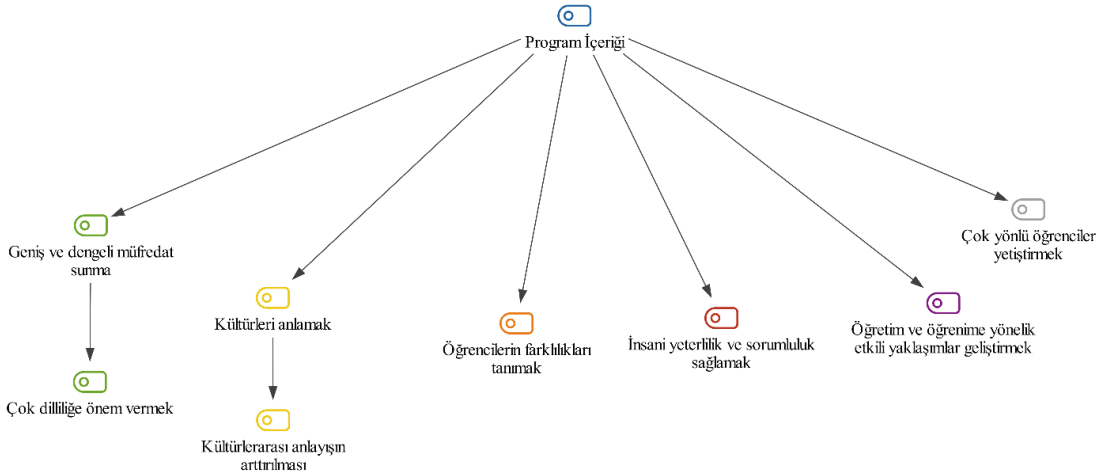

Şekil 4.1 Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitime ilişkin ana temalar (MAXQDA 22-hiyerarşik kod-alt kod modeli)

4.1 Ana Tema 1. Programın İçeriği

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitime ilişkin incelenen doküman analizinde ön plana çıkan ana temalardan biri programın içeriğidir.

Bu kapsamda programda öğrencilerin farklılıklarının tanındığı, programın tarihine yer verildiği, insani yeterlilik ve sorumluluklar sağladığı, geniş ve dengeli müfredat sunulduğu, kültürlerin anlaşılır olduğu ve bu program sayesinde çok yönlü öğrenciler yetiştirildiği ön plana çıkmış olup Şekil 4.2'de gösterilmektedir.

Şekil 4.2 Program içeriği (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli)

4.1.1 Alt Tema 1. Öğrencilerin Farklılıklarını Tanımak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde eğitim verilirken öğrencilerin çalışmalarında ve kişisel gelişimlerinde üstün başarıya ulaşmaya teşvik edilmektedir.

> "3 ila 19 yaşları arasındakiler için olan IB uluslararası eğitim programları, akademik ve kişisel zorlayıcılığı bakımından farklıdır. Öğrencileri çalışmalarında ve kişisel gelişimlerinde üstün başarıya ulaşmaya teşvik ederiz. Şevk ve empati ile şekillenen yaşam boyu öğrenme arayışının ilhamını vermeyi hedefliyoruz." (TE-IB)

Bununla birlikte belgelerin bir tanesinde okul ortamının öğrencilerin farklılıklarını tanıma fırsatı verdiğini ve uluslararası kültürleri, farklı dilleri temsil eden görsellerle eğitimlerinin desteklendiği belirtilmektedir.

> "Okul ortamı öğrencilerin farklılıklarını tanır ve okul genelinde farklı dilleri ve kültürleri temsil eden görseller sergilenir" (N-IB)

4.1.2 Alt Tema 2. Öğretim ve Öğrenime Yönelik Etkili Yaklaşımlar Geliştirmek

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitim sayesinde öğretim ve öğrenime yönelik etkili yaklaşımlar geliştirilmektedir. Bu kapsamda incelenen belgelerin birinde IB programlarının öğrencileri hem akademik,

hem de kişisel başarıları için gereksinim duyulan tüm becerileri geliştirmesine yardımcı olduğu vurgulanmaktadır.

> "Öğretim ve öğrenime yönelik etkili yaklaşımlar geliştirir – IB programları, öğrencilerin hem akademik hem de kişisel başarı için ihtiyaç duydukları tutum ve becerileri geliştirmelerine yardımcı olur." (TE-IB)

4.1.3 Alt Tema 3. İnsani Yeterlilik ve Sorumluluk Sağlamak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitim ile insani yeterliliğin ve sorumluluğun sağlandığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda belgelerin birinde entelektüel gelişimleri ile akademik başarının ötesine geçmek için çok çeşitli insani yeterliliği ve sorumluluğu temsil ettiği ifade edilmektedir.

> "Entelektüel gelişim ve akademik başarının ötesine geçen çok çeşitli insani yeterliliği ve sorumluluğu temsil eder." (TE-IB)

4.1.4 Alt Tema 4. Geniş ve Dengeli Müfredat Sunmak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitim ile geniş ve dengeli bir müfredat sunulmaktadır. Bu kapsamda İmam Hatip Liselerinde çok dilliliğe önem verilmekte ve İngilizce ile Arapça'nın yabancı dil olarak öğretildiği ifade edilmektedir.

> "Okul çok dilliliğe değer verir" (N-IB)
>
> "İngilizce ve Arapça yabancı dil olarak öğretilmektedir" (N-IB)

4.1.5 Alt Tema 5. Kültürleri Anlamak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitim ile uluslararası kültürlerin tanınması, saygı duyulması anlaşılmaktadır. Bu kapsamda doküman incelemesinde din eğitiminin küresel bağlamlarda işe yaradığı, IB programlarının dillerin ve kültürlerin anlaşılmasında önemli rol oynadığı ve dünya için önemli olan fikirleri irdelediği belirtilmektedir.

> "Küresel bağlamlarda işe yarar, IB programları, dilleri ve kültürleri anlamamızı geliştirir ve tüm dünya için önemli olan fikirleri ve sorunları irdeler" (TE-IB)

Bununla birlikte IB programlarının verildiği İmam Hatip Liselerinin kültürlerarası anlayışın ve uluslararası bilincin arttırılmasında temel nokta olduğunu vurgulamak gerekir.

> "Bunun kültürlerarası anlayışın ve uluslararası bilincin artırılması için temel olduğunu düşünür" (N-IB)

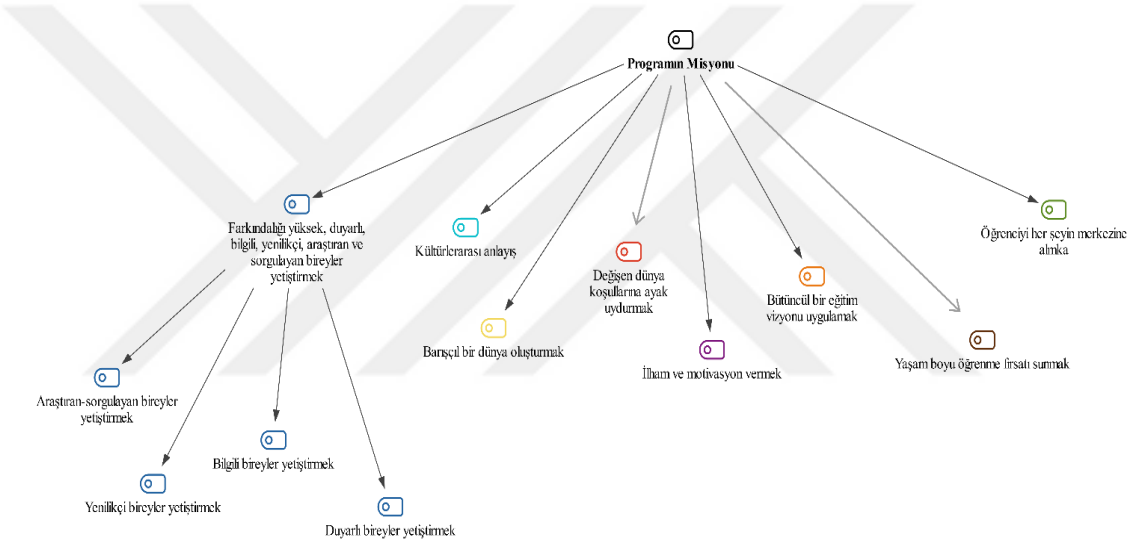
4.1.6 Alt Tema 6. Çok Yönlü Öğrenciler Yetiştirmek

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitim ile çok yönlü öğrenciler yetiştirilmektedir. Bu kapsamda doküman incelemesinde, IB programı ile okulların öğrencilere zorluklara iyimserlik ve açık görüşlülük ile yaklaşan, insanlığa değer veren ve çok yönlü öğrenciler yetiştirmelerine yardımcı olduğu vurgulanmaktadır.

> "IB, okulların zorluklara iyimserlik ve açık görüşlülük ile yaklaşan, kendi kimliklerine güven duyan, etik kararlar veren, başkalarıyla paylaştığımız ortak insanlığımıza değer veren, öğrendiklerini gerçek dünyada, karışık ve öngörülemez durumlarda uygulamaya hazır olan karakter sahibi çok yönlü öğrenciler yetiştirmelerine yardımcı olur"

4.2 Ana Tema 2. Programın Misyonu

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitimine ilişkin incelenen doküman analizinde ön plana çıkan ana temalardan biri programın misyonudur. Bu kapsamda programda barışçıl bir dünya oluşturmak, ilham ve motivasyon vermek, bütüncül bir eğitim vizyonunu uygulamak, öğrenciyi her şeyin merkezine almak, yaşam boyu öğrenme fırsatı sunmak, değişen dünya koşullarına ayak uydurmak, farkındalığı yüksek bireyler yetiştirmek, duyarlı, bilgili, yenilikçi, araştıran-sorgulayan bireyler yetiştirmek ve kültürlerarası anlayışı sağlamak ön plana çıkmış olup Şekil 4.3'te gösterilmektedir.

Şekil 4.3 Program misyonu (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli)

4.2.1 Alt Tema 1. Barışçıl Bir Dünya Oluşturmak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitime ilişkin amaçların başında barışçıl bir dünya oluşturmak gelmektedir. Bu kapsamda incelenen dokümanlardan bir tanesi IB programlarının hedefinin, toplumsal bağlamda insan olma bilincine sahip, uluslararası alanda düşünceli bireyler yetiştirerek daha iyi ve barışçıl bir dünya oluşturmaya yardımcı olduğu belirtilmektedir.

> "Bütün Uluslararası Bakalorya (IB) programlarının hedefi, toplumsal anlamda insan olma bilincine sahip, gezegenimizi koruma misyonunu herkesle birlikte paylaştığının farkında olan, uluslararası platformda

> düşünce sahibi bireyleri yetiştirerek daha iyi ve barışçıl bir dünyanın oluşturulmasına yardımcı olmaktır" (KA-IB)

4.2.2 Alt Tema 2. İlham ve Motivasyon Vermek

İncelenen dokümanların analizinde Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitim kapsamında öğrencilerin ve öğretmenlerin aynı amaç ile ilham ve motivasyon verildiği ve odaklama amacı güden öğrenim davranışları sunulduğu belirtilmektedir.

> "Öğrenen Profili, IB misyonunun uygulamaya geçmiş halidir ve öğrencileri, öğretmenleri ve tüm IB Okul topluluğunu aynı amaç altında toplayarak onlara ilham ve motivasyon verme ve onları odaklama amacı güden bir dizi öğrenim davranışı sunar." (BMH-IB)

4.2.3 Alt Tema 3. Bütüncül Bir Eğitim Vizyonu Uygulamak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitiminde bütüncül bir eğitim vizyonunun uygulandığını söylemek gerekir. Bu kapsamda uzun vadede, bütüncül bir eğitim vizyonuyla IB programları uygulanmaktadır;

> "Uzun vadeli, bütüncül bir eğitim vizyonu olan IB öğrenen profili yatar" (BMH-IB*)*

4.2.4 Alt Tema 4. Öğrenciyi Her Şeyin Merkezine Almak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitimde öğrenci her şeyin merkezine alınmaktadır.

> "IB Programlarının özünde, IB eğitim programlarını esas alan ve öğrenciyi her şeyin merkezine alan" (BMH-IB)

4.2.5 Alt Tema 5. Yaşam Boyu Öğrenme Fırsatı Sunmak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitimde aynı zamanda yaşam boyu öğrenme fırsatı sunulmaktadır. Bu kapsamda dokümanlardan biri IB programlarının, dünya genelinde öğrencilerin, diğer insanların da farklılıklarıyla birlikte kendi doğrularına sahip olabileceğini ve yaşam boyu öğrenmeye inandıklarını belirtmektedir;

> "Bu programlar, dünya genelinden öğrencilerin, diğer insanların da farklılıklarıyla birlikte kendi doğrularına sahip olabileceklerini anlayan, etkin, sevecen ve yaşam boyu öğrenmeye inanan bireyler olmasını teşvik eder." (MH-IB)

4.2.6 Alt Tema 6. Değişen Dünya Koşullarına Ayak Uydurmak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde değişen dünya koşullarına uyum sağlanmaktadır. Bu kapsamda dokümanlardan biri milli ve manevi değerin korunarak değişen dünya koşullarına ayak uydurulması gerektiği dile getirilmektedir.

> "Milli ve manevi değerlerini koruyarak gelişen dünya koşullarına ayak uyduran," (BN-IB)

4.2.7 Alt Tema 7. Farkındalığı Yüksek, Duyarlı, Bilgili, Yenilikçi, Araştıran ve Sorgulayan Bireyler Yetiştirmek

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitimde farkındalığı yüksek, duyarlı, bilgili, yenilikçi, araştıran ve sorgulayan bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, IB programı ile kültürler arası anlayış ve saygı ile daha barış dolu bir dünya yaratmanın hedeflendiğini, araştıran-sorgulayan, bilgili ve duyarlı insanlar yetiştirmenin amaçlandığını söylemek mümkündür;

> "Kültürel mirasa farkındalığı yüksek gençler yetiştirmeyi hedefler.” (BN-IB)

"Bilgili, duyarlı ve kültürel mirasa farkındalığı yüksek gençler yetiştirmeyi hedefler." (BN-IB)

"Araştıran, interaktif disiplinler arası, yenilikçi, bilgili, duyarlı ve kültürel mirasa farkındalığı yüksek gençler yetiştirmeyi hedefler" (BN-IB)

"Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, kültürler-arası anlayış ve saygı vasıtasıyla daha güzel ve daha barış dolu bir dünya yaratmak için sorgulayan, bilgili ve duyarlı gençler yetiştirmeyi amaçlar." (KA-IB)

"Araştıran-sorgulayan, bilgili ve duyarlı genç insanlar yetiştirmeyi amaçlar." (MH-IB)

"İnsanlığa etkili ve düşünsel katkı sağlayan, araştırmacı ve paylaşımcı nesiller yetiştirmek için yola çıktı" (BN-IB)

4.2.8 Alt Tema 8. Kültürlerarası Anlayış

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitimde kültürlerarası anlayış ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda kültürler arası anlayış ve saygı ile daha iyi ve daha huzurlu bir dünya oluşturulmasına yardımcı olunmaktadır.

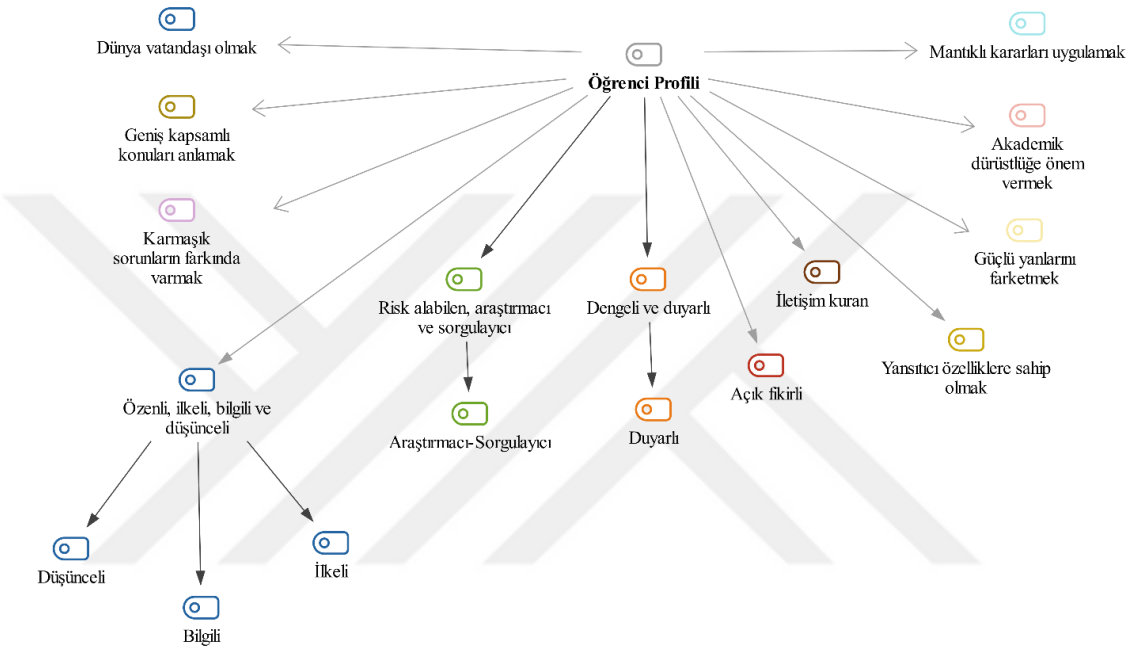
"Uluslararası Bakalorya, kültürler arası anlayış ve saygı ile daha iyi ve daha huzurlu bir dünya oluşturulmasına yardımcı olacak" (MH-IB)

"Uluslararası Bakalorya Organizasyonu kültürlerarası anlayış ve saygıya dayalı daha barışçıl ve iyi bir dünya oluşmasına yardımcı olan duyarlı, bilgili ve araştıran-sorgulayan bireyler yetiştirmeyi hedefler." (BN-IB)

4.3 Ana Tema 3. Öğrenci Profili

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitimine ilişkin incelenen doküman analizinde ön plana çıkan ana temalardan biri eğitim gören öğrencilerin profilleridir. Bu kapsamda öğrencilerin özenli olduğu, güçlü yanlarını fark ettikleri, akademik dürüstlüğe önem verdikleri, mantıklı kararları uyguladıkları, karmaşık sorunların farkında vardıkları ve geniş kapsamlı konuları anlayabildikleri ön

plana çıktı. Bununla birlikte öğrencilerin bir dünya vatandaşı olduğunu, yansıtıcı özelliklere sahip olduğunu, ilkeli, iletişim kurabilen, düşünceli ve insanlığı yansıtıcı özelliklere sahip olduğunu da vurgulamak gerekir. IB programlarındaki öğrenci profilinin açık fikirli, dengeli ve duyarlı, risk alabilen, araştırmacı-sorgulayıcı ve son olarak bilgili kişiler olması hedeflenmek olup tüm bu özellikler Şekil 4.4'te gösterilmektedir

Şekil 4.4 Öğrenci profili (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli)

4.3.1 Alt Tema 1. Özenli, İlkeli, Bilgili ve Düşünceli

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitimde özenli, ilkeli, bilgili ve düşünceli öğrenci profilleri ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda öğrenci profillerinin özenli bireyler olarak başkalarının duygu ve gereksinimlerine empati yaparak yaklaştıkları, bireye, grup ve toplumlara değer verdikleri, doğruluğu ve adaleti benimsedikleri ve düşünen bireyler olarak yaratıcılıklarının farkına varıp inisiyatif kullandıkları belirtilmektedir;

> "Özenli bireyler olarak başkalarının duygularına, ihtiyaçlarına kendilerini o insanların yerine koyarak şefkatle ve saygı çerçevesinde yaklaşırlar. Kendilerini başkalarının yaşamlarında ve çevrede gerçek bir değişiklik yapmaya adarlar" (KA-IB)

"İlke sahibi bireyler olarak kişilere, gruplara ve toplumlara değer verme anlamında sağlam temellere kurulmuş bir doğruluk, adalet ve saygı anlayışının yanı sıra güvenilirlik ve dürüstlükle hareket ederler. Kendi davranışlarının ve onların yol açtığı sonuçların sorumluluğunu üstlenirler." (KA-IB)

Düşünen bireyler olarak eleştirel ve yaratıcı düşünce yetenekleriyle karışık sorunların farkına varıp üzerinde düşünür, mantıklı ve ahlaki kararlar alırken inisiyatif kullanırlar." (KA-IB)

"Düşünceli bireyler olarak kendi eğitimlerine ve yaşantılarına dikkat ederler. Eğitimlerini ve bireysel gelişimlerini destekleyebilmek adına kendi güçlü yanlarını ve sınır noktalarını anlama ve değerlendirme kabiliyetine sahiptirler." (KA-IB)

"Karmaşık problemleri analiz ederler ve bunlarla ilgili sorumluluk sahibi eylemlerde bulunmak için eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini kullanırlar" (MH-IB)

"Dönüşümlü düşünen: Kendi öğrenme süreçlerini, deneyimlerini dikkatle ele alırlar. Öğrenimlerini, kişisel gelişimlerini desteklemek için güçlü yönlerini ve sınırlılıklarını değerlendirebilirler." (MH-IB)

"Bilgili bireyler olarak bölgesel ve küresel önemi olan kavramları, fikirleri ve sorunları araştırırlar. Böylece, geniş kapsamlı ve dengeli disiplinler vasıtasıyla derinlemesine bilgi kazanır ve bu şekilde bir anlayış geliştirirler." (KA-IB)

4.3.2 Alt Tema 2. Güçlü Yanlarını Fark Etmek

Öğrenci profilleri incelendiğinde bireylerin IB programları ile güçlü yanlarını keşfettiğini belirtebiliriz. Bu kapsamda incelenen doküman analizinde, Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitimde bireylerin kişisel gelişimlerinin desteklenebilmesi için bireylerin sınır noktalarını tanıması ve değerlendirmesi gereklidir.

"Eğitimlerini ve bireysel gelişimlerini destekleyebilmek adına kendi güçlü yanlarını ve sınır noktalarını anlama ve değerlendirme kabiliyetine sahip," (KA-IB*)*

4.3.3 Alt Tema 3. Akademik Dürüstlüğe Önem Vermek

Öğrenci profilleri incelendiğinde bireylerin IB programları ile öğrencilerin akademik dürüstlüğüne önem verildiği görülmektedir. Bu kapsamda doğruluk anlayışlarının yanı sıra akademik dürüstlük konusuna önem verilen ilkeli bireyler olması hedeflenmektedir.

"Doğruluk anlayışının yanı sıra akademik dürüstlük konusuna da önem veren ilke sahibi," (KA-IB)

4.3.4 Alt Tema 4. Mantıklı Kararları Uygulamak

Öğrenci profilleri incelendiğinde bireylerin IB programları ile mantıklı kararları uygulama hedefinin yer aldığı görülmektedir. Bu kapsamda öğrenciler, ahlaki kararları inisiyatif kullanarak uygulayabilmektedir.

"Mantıklı ve ahlaki kararları inisiyatif kullanarak uygulayabilen," (KA-IB)

4.3.5 Alt Tema 5. Karmaşık Sorunların Farkına Varmak ve Geniş Kapsamlı Konuları Anlamak

Doküman analizinde öğrenci profilleri incelendiğinde bireylerin IB programları ile karmaşık sorunların farkına vardıkları, geniş kapsamlı ve alanlarına göre dengeli dağıtılmış konuları algıladıkları belirtilmektedir.

“Karmaşık sorunların farkına vararak" (KA-IB)

"Geniş kapsamlı ve alanlarına göre dengeli dağıtılmış konuları anlayabilen" (KA-IB)

4.3.6 Alt Tema 7. Dünya Vatandaşı Olmak

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitimle bireylerin aslında bir dünya vatandaşı nitelikleri taşıdığı, bu kapsamda sorgulayan, bilgili, düşünen, iletişim kuran, ilkeli, açık fikirli, duyarlı, risk alan, dengeli ve yansıtıcı özelliklere sahip bireyler olduğu vurgulanmaktadır.

"Okulumuz eğitim yolculuğunda, Uluslararası Bakalorya Programı ile ulusal müfredatı birleştirerek, sorgulayan, bilgili, düşünen, iletişim kuran, ilkeli, açık fikirli, duyarlı, risk alan, dengeli ve yansıtıcı özelliklere sahip bireyler yetiştirmeyi ilke edinmiştir. Bu özellikler “dünya vatandaşı” nın nitelikleridir." (MN-IB)

4.3.7 Alt Tema 8. Yansıtıcı Özelliklere Sahip Olmak

Öğrenci profilleri incelendiğinde bireylerin IB programları ile dünyayı, kendi fikirleri ve deneyimleriyle düşünerek dikkate aldıkları, insanlığı yansıtacak özelliklere sahip olarak yetişmeleri hedeflenmektedir.

"Dünyayı, kendi fikirlerini ve deneyimlerini düşünerek dikkate alırlar. Öğrenmelerini ve kişisel gelişimlerini desteklemek amacıyla kendi güçlü ve güçsüz yanlarını anlama ve değerlendirme kabiliyetine sahiptirler" (MH-IB)

"İnsanlığı yansıtıcıdır."(BN-IB)

"Yansıtıcı özelliklere sahip bireyler yetiştirmeyi ilke edinmiştir." (BN-IB)

4.3.8 Alt Tema 9. İletişim Kuran

Öğrenci profilleri kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde bireylerin IB programları ile iletişim kurabilen bireyler olmaları, düşüncelerini ve edindikleri

bilgileri çeşitli iletişim yollarını kullanarak birden fazla dilde kendilerinden emin ve yaratıcı bir biçimde ifade edebilecekleri belirtilmektedir.

> "İletişim kurabilen bireyler olarak düşünceleri ve bilgiyi birden fazla dilde ve çeşitli iletişim yollarını kullanarak kendilerinden emin ve yaratıcı bir biçimde ifade edebilirler. Diğer kişilerle istekle ve etkili olarak çalışırlar." (KA-IB)

> "Kendilerini birden fazla dilde ve pek çok şekilde güvenle ve yaratıcı şekilde ifade ederler. Diğer bireylerin ve grupların bakış açılarını dikkatle dinleyerek etkili şekilde iş birliği yaparlar." (MH-IB)

> "İletişim kuran: Bilgileri, düşünceleri birden fazla dilde yaratıcı biçimde, kendine güvenerek ve çeşitli iletişim yollarıyla algılar, ifade ederler. Başkalarıyla etkin ve istekli biçimde çalışırlar." (BN-IB)

4.3.9 Alt Tema 10. Açık Fikirli

Öğrenci profilleri kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde bireylerin IB programları ile açık fikirli, kendi kültürlerini anlayan ve bunlara değer veren, geleneklerini önemseyen açık fikirli kişiler olmaları hedefi ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte doküman analizine göre bireyler, başka kişilerin ve toplulukların bakış açılarına, kültürlerine ve değerlerine de açıktır.

> "Kendi kültürlerini anlayarak bunlara değer veren, bunun yanı sıra başka kişilerin ve toplulukların değerlerini ve geleneklerini de önemseyen açık fikirli," (KA-IB)

> "Açık fikirli bireyler olarak kendi kültürlerini, kişisel tarihlerini anlayarak bunlara değer verirler. Ayrıca başka kişilerin ve toplulukların bakış açılarına, değerlerine ve geleneklerine açıktırlar. Bir soruna farklı bakış açılarından bakmaya ve onu bu şekilde değerlendirmeye alışkındırlar ve edindikleri tecrübeyle kendilerini geliştirmeye isteklidirler." (KA-IB)

> "Kendi kültürlerimiz ve kişisel geçmişlerimizin yanı sıra, diğerlerinin değerlerine ve geleneklerine de önem verirler. Farklı bakış açıları arar ve

onları değerlendirirler ve kendi deneyimleriyle büyümek isterler." (MH-IB)

"Açık görüşlü: Kendi kültürlerini ve kişisel tarihlerini bilir ve takdir ederler. Diğer bireylerin ve toplumların bakış açılarına, değerlerine ve geleneklerine açıktırlar. Farklı bakış açılarını bulmaya ve değerlendirmeye alışıktırlar ve bu konudaki tecrübelerini geliştirmeye isteklidirler." (BN-IB)

4.3.10 Alt Tema 11. Dengeli ve Duyarlı

Öğrenci profilleri kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde bireylerin IB programları ile dengeli ve duyarlı olmaları gerektiği görülür. Doküman analizinde dengeli bireylerin kendilerinin ve başkalarının iyiliğini sağlayabilmek adına zihinsel, fiziksel ve duygusal dengeye sahip oldukları vurgulanmaktadır.

"Dengeli bireyler olarak kendilerinin ve başkalarının iyiliğini sağlayabilmek adına zihinsel, fiziksel ve duygusal dengenin öneminden haberleri vardır." (KA-IB)

"Kendilerinin ve başkalarının esenliğini sağlamak için yaşamlarının farklı yönleri (bilişsel, fiziksel ve duygusal) arasında denge kurmanın önemini anlarlar. Diğer insanlarla ve yaşadığımız dünyayla olan dayanışmanın farkına varırlar" (MH-IB)

"Dengeli: Kendilerinin ve başkalarının sağlığı açısından zihinsel, bedensel ve duygusal dengenin önemini bilirler." (BN-IB)

Bununla birlikte kişilerin içinde bulunduğu gruba veya topluma yapıcı katılımlarda bulunabildiğini, kendi ülkesine ve dünyaya duyarlı kişiler olan önder kimseler olduğunu belirtilmektedir.

"Topluma yapıcı katılımlarda bulunabilen, kendi ülkesine ve dünyaya duyarlı, önder bireylerdir." (KA-IB)

> "Empati kurar, şefkat gösterir ve saygı duyarlar. Hizmet sorumluluğuna sahiplerdir ve insanların hayatında ve çevremizdeki dünya üzerinde olumlu bir fark yaratmak üzere hareket ederler." (BN-IB)

4.3.11 Alt Tema 12. Risk Alabilmek ve Araştıran-Sorgulayan

Öğrenci profilleri kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde bireylerin IB programları ile bireylerin araştıran, sorgulayan bir karaktere sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte risk alan bireyler olarak belirsiz durumlarda cesaret ve öngörüleri ile hareket etmelerini vurgulamaktadır.

> "Risk alan bireyler olarak bilinmeyen ve belirsiz durumlara cesaret ve öngörü ile yaklaşırlar. Yeni görevleri, fikirleri ve stratejileri keşfetme özgürlüğüne sahiptirler. Cesurdurlar, kendi inandıklarını dile getirirler." (KA-IB)

> "Belirsizliğe ihtiyat ve kararlılıkla yaklaşırlar; yeni fikirler ve yenilikçi stratejiler keşfetmek için bağımsız ve/veya ortaklaşa çalışma özgürlüğüne sahiplerdir. Zorluklar ve değişim karşısında becerikli ve esneklerdir. Cesurdurlar" (MH-IB)

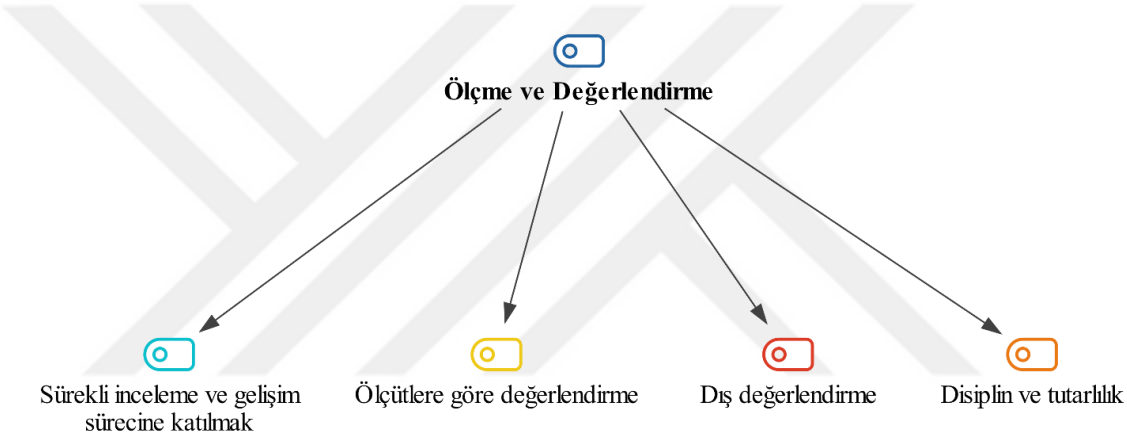
Ayrıca incelenen dokümanların analizinde bireylerin araştırmacı ve sorgulayıcı kişiliği ile doğuştan sahip oldukları merak duygusunu geliştirmeleri gerektiği, yetenekler edinerek, öğrenme sürecinde bağımsız olarak hareket ettikleri, öğrenmekten zevk aldıkları ve öğrenme isteklerinin tüm yaşamları boyunca sürdüğü belirtilmektedir.

> "Araştırmacı bireyler olarak doğuştan sahip oldukları merak duygusunu geliştirirler. Sorgulama ve araştırma yapmak için gereken yetenekleri edinirler ve öğrenme sürecinde bağımsız olarak hareket ederler. Öğrenmekten zevk duyarlar ve bu öğrenme aşkı tüm yaşamları boyunca sürer" (KA-IB)

> "Sorgulama ve araştırma yapmak için gereken yetenekleri edinirler ve öğrenme sürecinde bağımsız olarak hareket ederler. Öğrenmekten zevk duyarlar ve bu öğrenme aşkı tüm yaşamları boyunca sürer." (MH-IB)

4.4 Ana Tema 4. Ölçme ve Değerlendirme

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitimine ilişkin incelenen doküman analizinde karşımıza çıkan ana temalardan biri de ölçme ve değerlendirmedir. Bu kapsamda IB programlarında sürekli inceleme ve gelişim sürecinin olması, ölçütlere göre değerlendirmeye alınması, dış değerlendirmeye tabii olması ve disiplin ile tutarlılıkları ile ön plana çıkmış olması dikkat çekmektedir. Tüm bu alt temalar Şekil 4.5'te gösterilmektedir. Bu kapsamda IB programlarındaki üç gereklilik olan bitirme tezi, bilgi kuramı ve CAS etkinliklerinden herhangi birinin tamamlanması büyük önem taşımaktadır.

Şekil 4.5 Ölçme ve değerlendirme (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli)

> "IB dairesinin ortasındaki üç gereği, yani Bitirme Tezi, Bilgi Kuramı zorunlulukları ve CAS etkinliklerinden herhangi birini tamamlamamışsa tüm derslerden ne kadar yüksek not almış olursa olsun, diplomayı alamaz." (KA-IB)

4.4.1 Alt Tema 1. Sürekli İnceleme ve Gelişim Sürecine Katılmak

Ölçme ve değerlendirme kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde bireylerin sürekli inceleme ve gelişim süreçlerine katıldığı ön plana çıkmaktadır. Tüm IB okullarının prosedürleri, programların başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için tasarlanmıştır. Dolayısıyla tüm IB okullarında aynı program ve standartlar ile uygulamalar kullanılarak sürekli bir inceleme ve gelişim sürecine katılmaları gerektiği vurgulanmaktadır.

"Bir IB Dünya Okulu olarak bir veya daha fazla IB programını sunmak isteyen tüm okullar ve okul grupları önce yetkilendirilmelidirler. Gereklilikler tüm okullar için aynıdır ve prosedür, okulların programları başarılı şekilde uygulamaya hazır olduklarından emin olunması için tasarlanmıştır. Tüm IB Dünya Okullarının, aynı program standartları ve uygulamalarını kullanarak sürekli bir inceleme ve gelişim sürecine katılmaları gerekir." (TE-IB)

4.4.2 Alt Tema 2. Ölçütlere Göre Değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde bireylerin ölçütlere göre değerlendirildiği ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin bireysel değerlendirmesi ders öğretmeni tarafından sınıf çalışmaları, laboratuvar raporları, denemeler, makaleler ve sanat günlüklerinin değerlendirmeleriyle yapılmaktadır. Dolayısıyla okul ve öğretmen değerlendirmesi genellikle toplam puanın %20'sini oluşturmaktadır. Sonuç olarak IB okullarında da öğretmenler ve okul değerlendirmelerinin belirli ölçütlere göre yapıldığını söylemek gerekir.

"Öğrencilerin bireysel değerlendirmesi ders öğretmeni tarafından sınıf çalışması, exploration, laboratuvar raporları, denemeler, makaleler, sanat günlüğü, sözlü kasetlerin değerlendirilmesi ile yapılır. Okul- öğretmen değerlendirmesi genellikle toplam puanın % 20 sidir. IBDP öğretmen-okul değerlendirmesi önceden tanımlanmış ölçütlere göre değerlendirilirler." (KA-IB)

4.4.3 Alt Tema 3. Dış Değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde öğrenci başarının belirlenen ölçütlere göre, hem okul içindeki değerlendirmeler ile hem de Uluslararası Bakalorya Organizasyonu tarafından hazırlanan standart program bitirme sınavlarında yapılan dış değerlendirmeye göre saptandığı belirtilmektedir.

"Öğrenci başarısı, belirlenmiş ölçütlere göre, hem okul içi çalışmalara dayalı olarak, hem de 12.sınıfın sonunda mayıs ayında Uluslararası Bakalorya Organizasyonu tarafından hazırlanıp gönderilen standart program bitirme sınavlarında yapılan Dış Değerlendirmeye göre saptanır.

> Bu sınavların değerlendirmesi de IBO tarafından yine yurt dışında yapılır. IB diploması için minimum puan 24 Maksimum alınan puan 45 6 ders (7 Puan x 6) 42 Puan 3 temel çalışma (Extended Essay + TOK + CAS) 3 Puan Toplam 45 Puan" (KA-IB)

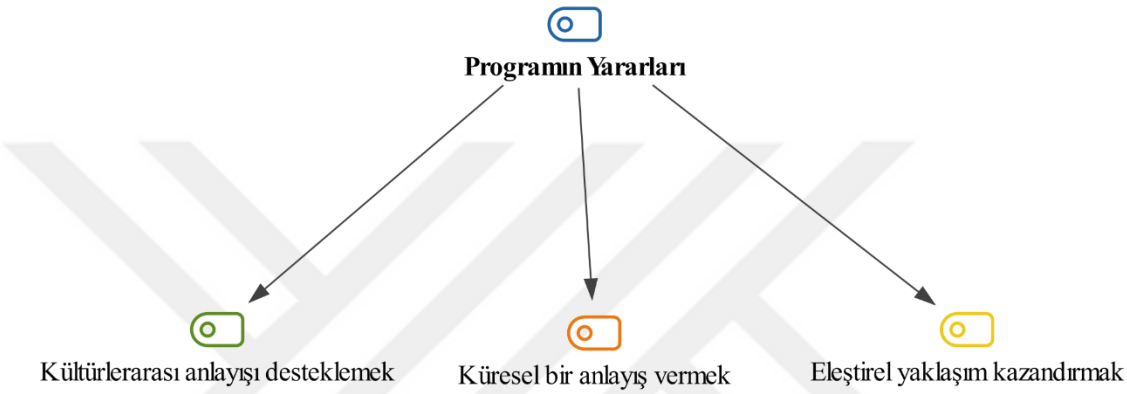
4.4.4 Alt Tema 4. Disiplin ve Tutarlılık

Ölçme ve değerlendirme kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde bireylerin değerlendirme kriterlerinin her bir ders müfredatına göre önceden hazırlanan amaçlarla aynı doğrultuda ölçülmesi anlamına gelmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin değerlendirme sonucunda aldığı puanlarda ise istatistiksel olarak sabitlik söz konusudur. Dolayısıyla diploma puanındaki uygulamaların disiplinine ve tutarlılığına önem verilmektedir.

> "Değerlendirme, kriter bağlıdır; bu da öğrenci performansının aynı sınavlara giren diğer öğrencilerin performansından ziyade, her bir ders müfredatının hedeflerine ve amaçlarına dayalı olarak önceden belirlenmiş olan değerlendirme kriterlerine göre ölçülmesi anlamına gelir. Öğrencilerin aldığı puan dağılımı istatistiksel olarak sabit kalmaktadır ve üniversiteler Diploma Programındaki değerlendirme uygulamalarının disiplinine ve tutarlılığına önem verir." (TE-IB)

4.5 Ana Tema 5. Programın Yararları

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitimine ilişkin incelenen doküman analizinde karşımıza çıkan ana temalardan biri de programın yararlarıdır. Programın yararları kapsamında kültürlerarası anlayışı desteklemek, küresel bir anlayış vermek, eleştirel yaklaşım kazandırmak ön plana çıkmış olup tüm alt temalar Şekil 4.6'da gösterilmektedir.

Şekil 4.6 Programın yararları (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli)

4.5.1 Alt Tema 1. Kültürlerarası Anlayışı Desteklemek

Programın yararları kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde kültürlerarası anlayışı desteklemek ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda IB programları kültürlerarası anlayışı desteklemekte ve uluslararası alanda söz sahibi olmalarını sağlamaktadır.

> "IB kültürler arası anlayışı destekler ve uluslararası alanda söz sahibi olmalarını sağlar." (KA-IB)

4.5.2 Alt Tema 2. Küresel Bir Anlayış Vermek

Programın yararları kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde kültürlerarası anlayışı desteklemek ön plana çıktığı gibi, küresel bir anlayış geliştirmek de önem taşımaktadır. Bu kapsamda IB programları ile öğrencilere dünya ekonomisi ve uluslararası politikalar konusunda küresel bir anlayış verilmesi sağlanmaktadır.

"Öğrencilere dünya ekonomisi ve uluslararası politika konusunda küresel bir anlayış verilmesini sağlar." (KA-IB)

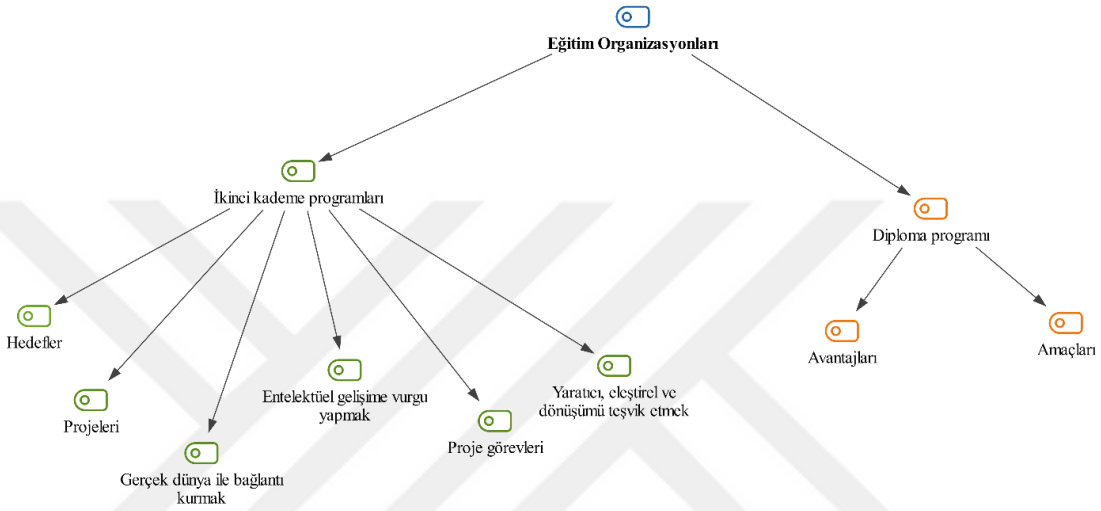
4.5.3 Alt Tema 3. Eleştirel Yaklaşım Kazandırmak

Programın yararları kapsamında elde edilen dokümanlar incelendiğinde eleştirel yaklaşım kazandırmak da ön plana çıkan alt temalarımız arasındadır. Bu kapsamda IB programları ile öğrencilere sorgulamayı ve eleştirel yaklaşımı kazandırdığı için öğrenciyi ezberden uzaklaştırır ve bilgiyi kalıcı kılar.

"IBDP, öğrenciye sorgulamayı ve eleştirel yaklaşımı kazandırdığı için, öğrenciyi ezberden uzaklaştırır, bilgiyi kalıcı kılar." (KA-IB)

4.6 Ana Tema 6. Eğitim Organizasyonları

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitimine ilişkin incelenen doküman analizinde karşımıza çıkan ana temalardan biri de eğitim organizasyonlarıdır. Bu kapsamda diploma programları ve ikinci kademe programları ön plana çıkmış olup tüm alt temalar Şekil 4.7'de gösterilmektedir.

Şekil 4.7 Eğitim organizasyonları (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli)

4.6.1 Alt Tema 1. Diploma Programı

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde, diploma programı 16-19 yaş aralığına verilmektedir. Bu kapsamda diploma programının amaçlarını incelemekte fayda vardır. Programın kişisel ve kişilerarası gelişimin desteklenmesini, derin araştırmaların yapılmasını, akademik disiplinlerle bağlantı kurulmasını, kültürel anlayış geliştirilmesini, beceri ve olumlu tutum sağlanmasını amaçladığını söyleyebiliriz.

> "16-19 yaş arası Diploma Programı, DP (Diploma Programme) UMHAIHL'de uygulanacak olan program" (MH-IB)

> "Yaratıcılık, eylem ve hizmet aracılığıyla kişisel ve kişiler arası gelişimlerini destekleyecek şekilde hazırlar." (TE-IB)

"Uzun denemede bir ya da daha fazla akademik disiplinin bakış açısıyla ilgilendikleri alana dair derin araştırma yapmalarına olanak sağlayacak," (TE-IB)

"Geleneksel akademik disiplinlerle bağlantılar kurmalarını ve programdaki eşsiz bilgi teorisi dersi sayesinde bilginin doğasını keşfetmelerini sağlayacak," (TE-IB)

“En az iki dil öğrenerek kendi kültürleri de dâhil olmak üzere tüm kültürlere yönelik anlayışlarını geliştirmelerini sağlayacak," (TE-IB)

"kendilerini yüksek eğitime hazırlayacak olan öğrenmeye dair becerileri ve olumlu tutumları geliştirmelerini sağlayacak," (TE-IB)

Ayrıca programın bilgi ve anlayış genişliği sağladığı, öğrencilerin esenliğini temel aldığını ve bireysel gelişim sağlamayı amaçladığı ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda program öğrencilerin entelektüel, sosyal, duygusal ve fiziksel esenliğini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

"Altı ders grubundan dersler alarak bilgi ve anlayış genişliği ve derinliği kazanmalarını sağlayacak," (TE-IB)

"Öğrencilerin entelektüel, sosyal, duygusal ve fiziksel esenliğini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Program, dünyanın önde gelen üniversitelerinden takdir ve saygı görmektedir." (TE-IB)

"Onları fiziksel, entelektüel, duygusal ve etik açıdan geliştirecek," (TE-IB)

"Bireysel gelişimlerine, okullarına, toplumlarına ve çevreye duydukları sorumluluk bilincini geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır" (BN-IB)

"Bağımsız ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi;" (BN-IB)

Bununla birlikte programın öğrencilerin yazım yeteneklerini geliştirdiği, böylece etkili, akıcı bir dille düzyazı, makale ve deneme türünde yazılar yazıldığı, programın bağımsız ve eleştirel düşünme yeteneği sağladığı, uygun çalışma yöntemleri geliştirerek zamanın etkin yönetimini amaçladığı belirtilmektedir.

"Yazma yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmayı ve böylece etkili, akıcı bir dille düzyazı, makale ve deneme türünde yazılar yazabilir, sözlü yorumlar sunabilir düzeye gelmelerini;" (BN-IB)

"Araştırma yapma becerilerini geliştirmeyi;" (BN-IB)

"Kendilerine en uygun çalışma yöntem ve tekniklerini geliştirmelerine yardımcı olmayı;" (BN-IB)

"Zamanlarını en verimli biçimde kullanarak kendilerine en uygun çalışma yöntem ve tekniklerini geliştirmelerine yardımcı olmayı;" (BN-IB)

Ayrıca diploma programının avantajlarını da belirtmekte fayda vardır. Bu kapsamda zamanın iyi kullanılmasını öğretmek diploma programının avantajlarının başında gelmektedir. İncelenen doküman analizinde de belirtildiği üzere, program süresince öğrenciye zamanın en iyi şekilde kullanılması ve en uygun yöntemlerle çalışılması gerektiği öğretilmektedir.

"Öğrenciye zamanı en iyi şekilde kullanmayı, en uygun yöntemlerle çalışmayı öğretmesi," (BN-IB)

4.6.2 Alt Tema 2. İkinci Kademe Programları

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinde verilen eğitimde ikinci kademe programlar mevcuttur. Bu kapsamda bazı projeler ön plana çıkmaktadır. Öncelikle IB programları ile öğrenciler kişisel proje yapma fırsatı elde etmektedir. Kişisel projelerle, öğrencinin bağımsız çalışmalar yapabilme becerilerini özetleyen, tam anlamıyla kişisel ve yaratıcı bir çalışma ortaya konulmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla eğitim kapsamında öğrencilerin bağımsız proje geliştirmesi beklenmektedir.

"Kişisel projeyi yapma fırsatını sunarlar." (BN-IB)

"Kişisel projelerle, öğrencinin bağımsız çalışma yapabilme becerilerini özetleyen, tam anlamıyla kişisel ve yaratıcı bir çalışma ortaya koyması amaçlanır." (BN-IB)

"Kişisel Proje: Her öğrencinin bağımsız olarak bir kişisel proje geliştirmesi beklenir"(BN-IB)

IB programları ile öğrencilerin topluluk projelerinde yer alabildiği, MYP proje sisteminin olduğu ve öğrenilenlerin ortaya konması için tasarlanmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin IB programları kapsamında bireysel ve küçük gruplar halinde tamamlamaları gerektiğini belirtmek gerekir. Ayrıca IB programlarıyla topluluk projelerinde öğrencilerin toplumda hizmet sunarken hak ve sorumluluklarını keşfetmeleri konusunda cesaretlendirici olması amaçlanmaktadır.

"MYP proje sistemi, öğrencilerin MYP içerisinde öğrendiklerini ortaya koymaları için tasarlanmıştır. MYP'nin 4. veya 5. yıllarını içeren programlarda okullar, öğrencilere hem topluluk projesini hem de kişisel projeyi yapma fırsatını sunarlar." (BN-IB)

"MYP'nin 3. veya 4. yılını içeren okullarda ise, öğrencilerin topluluk projesini tamamlamaları gerekmektedir" (BN-IB)

"Öğrenciler topluluk projesini bireysel olarak veya küçük gruplar halinde tamamlayabilirler." (BN-IB)

"Topluluk projesi: Öğrencilerin toplumda bir eylem olarak hizmet sunarken hak ve sorumluluklarını keşfetmeleri konusunda cesaretlendirici olması amaçlanır." (BN-IB)

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitiminde ikinci kademe programlarında bazı hedefler ön plana çıkmaktadır. Öncelikle yaşam boyu öğrenmeye yardımcı olunması, hizmete katılmaya teşvik edilmesi, öğrencilerinin kendilerinin ve başkalarının kültürlerine yönelik anlayışlarının desteklenmesini sağlamak hedeflerin başında gelmektedir.

"Öğrencilerin ileri düzey eğitim hayatlarına, çalışma hayatına ve yaşam boyu öğrenime hazırlanmalarına yardımcı olunması." (BN-IB)

"Öğrencilere topluluk içerisinde hizmete katılma konusunda güç katılması ve teşvik edilmesi" (BN-IB)

> "Öğrencilerin kendilerinin ve başkalarının kültürlerine yönelik anlayışlarını desteklemek" (BN-IB)

İkinci kademe programlarında en az iki dil eğitimi verilmektedir. Dil eğitimlerinde anlayış genişliğinin ve derinliğinin sağlanması, bilgi, tutum ile becerilerin aktarılması ve öğrencilere bütünsel yaklaşımın sağlanması hedeflenmektedir.

> "En az iki dil (eğitim dili ve seçecekleri ek bir dil) öğretilmesi" (BN-IB)

> "Sekiz ders grubu içerisindeki çalışmalarla anlayış genişliği ve derinliğin sağlanması." (BN-IB)

> "Öğrencilerin karmaşıklıkları yönetebilmeleri ve geleceğe dönük eylemlerinde sorumluluk almaları için ihtiyaç duydukları bilgilerin, tutumların ve becerilerin aktarılması ve geliştirilmesi." (BN-IB)

> "Öğrencilerin entelektüel, sosyal, duygusal ve fiziksel esenliğine bütünsel olarak yaklaşılması." (BN-IB)

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitiminde ikinci kademe programlarında öğrencilerin entelektüel gelişimine vurgu yapılmaktadır. Bununla birlikte bu eğitim modelinde, öğrencilerin geleneksel alanlardaki çalışmalarla gerçek dünya arasında bağlantılar kurması hedeflenmektedir.

> "Entelektüel gelişime vurgu yapılır" (BN-IB)

> "Bu eğitim modelinde, öğrencilerin geleneksel alanlardaki çalışmalarla, gerçek dünya arasında bağlantılar kurması hedeflenir" (BN-IB)

Uluslararası Bakalorya sisteminin ikinci aşaması olan ve 11-16 yaş arasındaki çocuklar için uygulanan orta yıllar programı, öğrencileri yaratıcı, eleştirel ve dönüşümlü düşünen kişiler olmaya teşvik etmektedir. Ayrıca proje görevlerinde, MYP sistemi içince ana bilim dersleri ve proje görevleri verilmektedir.

> "Uluslararası Bakalorya sisteminin ikinci aşaması olan ve 11–16 yaş arasındaki çocuklar için uygulanan Orta Yıllar Programı (MYP — Middle

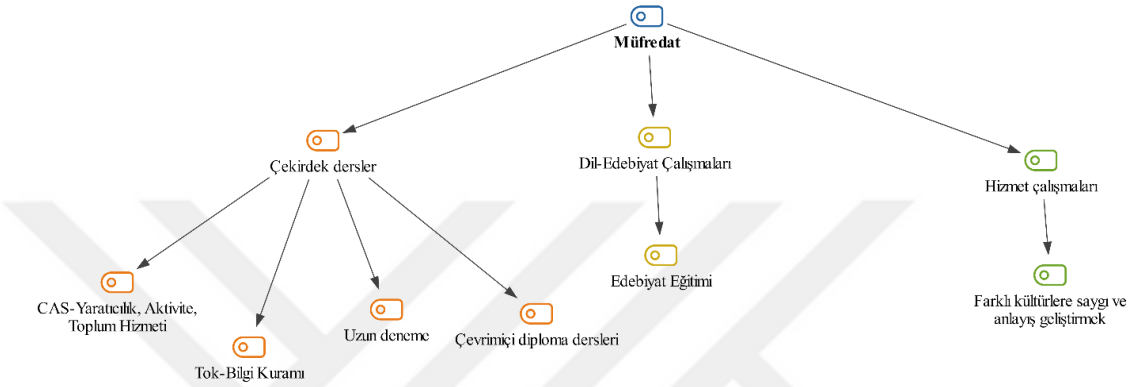
> Years Programme), öğrencileri yaratıcı, eleştirel ve dönüşümlü düşünenler olmaya teşvik eden bir eğitim modelidir." (BN-IB)
>
> "MYP programı ana bilim dersleri ve proje görevleri verilmektedir." (BN-IB)

Bu programda öğrencilere küresel konularla ilişkili olan sosyal, düşünce ve bilim eğitimleri verilmektedir. Ayrıca disiplinlerin eş zamanlı yürütülmesini sağlamak önem taşımakla birlikte disiplinler arası anlayış geliştirmek de hedeflenir. Dolayısıyla programda aslında bilişsel gelişimin yanı sıra sosyal ve duyuşsal gelişim de sağlanmaktadır. Ayrıca programın temel hedeflerinden biri de öğrencilerin sözlü sunumlar, drama çalışmaları, yaratıcı yazma çalışmalarıyla öğrendiklerini aktarmasını sağlamak ve öğrenim sürecinde kalıcılık anlayışını desteklemektir.

> "Bu programda öğrencilere, küresel konularla ilişkili sosyal, düşünce ve bilim eğitimleri" (BN-IB)
>
> "Okulumuzda okutulan anadil ve yabancı dillerdeki disiplinler eş zamanlı olarak yürütülmektedir." (BN-IB)
>
> "Disiplinler arası anlayış da dil politikamızda hedeflerimiz arasındadır" (BN-IB)
>
> "Böylece bilişsel gelişimin yanı sıra sosyal ve duyuşsal gelişim de sağlanmaktadır." (BN-IB)
>
> "Öğrenciler sözlü sunumlar, drama çalışmaları ve yaratıcı yazma çalışmaları ile öğrendiklerini aktarır ve öğrenmede kalıcılık anlayışı desteklenir. (BN-IB)

4.7 Ana Tema 7. Müfredat

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitimine ilişkin incelenen doküman analizinde ön plana çıkan ana temalardan biri müfredattır. Müfredat kapsamında çekirdek dersler ve hizmet çalışmaları ön plana çıkmakta olup Şekil 4.8'de gösterilmektedir.

Şekil 4.8 Müfredat (MAXQDA 22- hiyerarşik kod-alt kod modeli)

4.7.1 Alt Tema 1. Çekirdek Dersler

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitimindeki müfredatlarda ön plana çıkan alt temalardan biri çekirdek dersler olarak belirtilmektedir. Bu kapsamda verilen altı ayrı konudan biri seçilerek tez yazılması istenmektedir. Tez yazımı, öğrencilerin herhangi bir disiplinden seçtiği konu üzerine danışman öğretmen gözetiminde yazılan ve 4000 sözlükten oluşan zorunlu tez çalışması olarak belirtilmektedir.

> "Altı dersin birinden bir konu belirlenir." (TE-IB)

> "Öğrencilerin herhangi bir disiplinden seçtiği konu üzerine danışman öğretmen gözetiminde yazılan ve 4000 sözcükten oluşan zorunlu tez çalışmasıdır. (dipnotlar ve kaynakça hariç)" (MH-IB)

> "IB programı, 6 ders alanı, bir bitirme tezi ve yaratıcılık, etkinlik, hizmet zorunluluklarını içeren iki yıllık bir programdır. IB diplomasına aday olan öğrenciler ayrıca Bilgi Kuramı dersini alırlar, 4000 kelimelik bir bitirme tezi hazırlarlar" (BN-IB)

Tez yazımında teslim sürecinde genellikle öğrencilerin 12.sınıfta olması gerekir. Bu kapsamda tezin teslim sürecinde danışman hocanın eşlik ettiğini söylemek gerekir. Öğrenci tezi yazarken seçtiği dersin öğretmeni, kendisine bu konuda danışmanlık yapmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin tez konusuna ilişkin fikirlerini uygun bir dil ve formatta aktarması ve öğrencilerin öğrenmesini sağlamak yer almaktadır. Bunun asıl amacı ise öğrencinin araştırma yeteneğini geliştirmesidir.

> "Bu çalışma 11.sınıfın 2. döneminde başlar, 12. sınıfın Kasım ayında teslim edilir." (KA-IB)

> "Danışman öğretmen gözetiminde yapılır." (KA-IB)

> "Öğrenci tezi yazarken seçtiği dersin öğretmeni, kendisine bu konuda danışmanlık yapar. Danışman öğretmenle 4-6 saat geçiren öğrenci, yaptığı ayrıntılı araştırmanın yanı sıra, mutlaka kendi yorumlarıyla da konuyu değerlendirir." (MH-IB)

> "Fikirlerini uygun bir dille ve formatta aktarmayı öğrenmesini sağlamaktır." (MH-IB)

> "Bunun amacı, öğrencinin araştırma yeteneğini geliştirip," (MH-IB)

Tez yazımında küresel konuya odaklanılmaktadır. Küresel çalışmalarda uzun denemeler, öğrencilerin en az iki diploma dersinin bakış açısıyla incelenmektedir. Ayrıca tez yazımı öğrencilere sorunun derinlemesine incelenmesini sağlamakla birlikte öğrenciye bağımsız çalışma yapmasını da sağlamaktadır.

> "Küresel Çalışmalar uzun deneme seçeneği, öğrencilerin en az iki DP dersinin bakış açısıyla inceleyecekleri ve küresel öneme sahip bir konuya odaklanmalarına olanak sağlar." (TE-IB)

> "Uzun deneme öğrencilerin çalışmakta oldukları DP derslerinden birine dair bir sorunun derinlemesine incelenmesiyle bağımsız çalışma yapmasını sağlar" (TE-IB)

CAS, yaratıcılık, aktivite ve toplum hizmetleri kapsamında diploma programının bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda belirli bir değerlendirme süreci bulunmaktadır. CAS danışmanları, diploma programı boyunca her bir öğrenci için CAS gelişim formu doldurmaktadır. Her sene belirli aralıklarla danışmanlarla yapılan mülakatlar sonunda ilerlemeler gözlemlenmektedir.

> "CAS; Creativity (Yaratıcılık), Action (Etkinlik) ve Service (Toplumsal Hizmet) kelimelerinin baş harflerinden oluşan IB diploma Programı'nın vazgeçilmez bir parçasıdır." (KA-IB)

> "Creativity (Yaratıcılık), Action (Etkinlik) ve Service (Toplum Hizmeti) kelimelerinin baş harflerinden oluşan IB diploma Programı'nın vazgeçilmez bir parçasıdır." (MH-IB).

> "CAS danışmanları, diploma programı boyunca her bir öğrenci için, CAS gelişim formu dolduracaktır. Her sene belirli aralıklarla danışmanlarla yapılan mülakatlar sonunda ilerlemeler gözlemlenecektir." (KA-IB)

Diploma programının bir parçası olan CAS eğitimlerinde aktiviteleri başarıyla tamamlamak önem taşımaktadır. Bu kapsamda CAS koordinatörlerinin iki yıllık diploma programının sonunda yazacağı tamamlama raporuyla öğrencinin, CAS aktivitelerini başarıyla tamamlaması anlamına gelmektedir. Bununla birlikte CAS programının temelini oluşturan toplumsal hizmetler, öğrencilerin toplumdaki birey ve gruplarla etkileşimini sağlamaktadır.

> "CAS koordinatörünün iki yıllık diploma programının sonunda yazacağı CAS tamamlama raporuyla öğrenci, CAS aktivitelerini başarıyla tamamlamış olacaktır" (KA-IB)

> "Service (Toplumsal Hizmet): Toplumsal hizmet etkinlikleri CAS programının temelini oluşturur. Öğrencinin toplumdaki birey ve gruplarla etkileşimini sağlar. Burada toplum; okul, yaşanan çevre, ulusal ya da uluslararası çevre olabilir. Genellikle yardıma muhtaçlar için ve onlarla birlikte, onların yaşamını daha iyi hale getirmeyi amaçlayan, karşılıksız yapılan faaliyetlerdir." (KA-IB)

CAS programının temelini oluşturan toplumsal hizmetler ile öğrencilere, başkalarının haklarına saygı göstermek, kendi kendini yönetme becerisi elde etmek ve kendilerini keşfetmelerine olanak sağlamak gibi özellikler ön plana çıkmaktadır.

> "Başkalarının haklarına saygı gösterme." (KA-IB)
>
> "Bu faaliyetler sayesinde öğrenci; kendi kendini yönetme," (KA-IB)
>
> "Kendilerini keşfetmelerine olanak sağlar." (TE-IB)

Bununla birlikte deneysel öğrenme sayesinde öğrencilerin kişisel ve kişilerarası gelişimlerinin desteklenmesi, yaratıcılık derslerini kapsayan müzik, tiyatro ve dans ile ilgili etkinliklerin planlanmasında toplumsal hizmetler ön plana çıkmaktadır. Topluma hizmet, akademik değeri olan yeni bir öğrenme tarzına da aracılık etmektedir.

> "CAS'ın üç öğrenme alanı, deneysel öğrenme sayesinde öğrencilerin kişisel ve kişiler arası gelişimlerini destekler" (TE-IB)
>
> "Creativitiy (Yaratıcılık) : Müzik, tiyatro, dans, bir enstrüman çalma, fotoğrafçılık gibi etkinlikler ve sanat faaliyetleri planlamasında ve dizaynında yaratıcı düşünce gerektiren, toplumsal hizmetler ve diğer aktiviteler bu kapsamdadır." (KA-IB)
>
> "Topluma hizmet, akademik değeri olan yeni bir öğrenme tarzına aracılık eder." (TE-IB)

Ayrıca CAS programı kapsamında yapılan eylemler fiziksel aktivite aracılığıyla sağlıklı bir yaşam tarzını geliştirmeyi sağlamaya yönelik gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin akademik çalışanlarının yanı sıra bir grup etkinliğe de katılmasını da içermektedir. IB programlarında temel felsefe aslında bireyin bütün olarak eğitim görmesidir. Dolayısıyla her öğrenci CAS çalışmalarında yer almak ve iki yıl içinde 150 saati tamamlamak zorundadır. Son olarak CAS programları ile öğrencilerin akademik çalışmalarının dışında yaşayarak, tecrübe kazanarak eğitilmesi amaçlanmaktadır.

"Action (Etkinlik): Sağlıklı yaşam tarzına katkıda bulunan, fiziksel aktivite içeren ve normal günlük aktivitelerin dışındaki etkinlikler ile takım ve bireysel sporlar, ağaç dikme ya da çevre temizliği gibi toplumsal hizmetler esnasında yapılan fiziksel etkinlikleri kapsar" (KA-IB)

"Yaratıcılık, öğrencileri sanat ve yaratıcı düşünme ile iç içe olmaya teşvik eder. Eylem, fiziksel aktivite aracılığıyla sağlıklı bir yaşam tarzı geliştirmeyi sağlamaya yöneliktir" (TE-IB)

"IB felsefesinin temelinde, "bireyin bir bütün olarak eğitimi" görüşü var olduğu için, her diploma adayı öğrenci," (KA-IB)

"IB felsefesinin temelinde, "bireyin bir bütün olarak eğitimi" görüşü var olduğu için, her diploma adayı öğrenci, CAS çalışmasında yer almak ve iki yıl içinde 150 saatini bu çalışmaya ayırmak zorundadır." (MH-IB)

"Öğrencileri akademik çalışmalarının dışında, yaşayarak, tecrübe kazanarak eğitmeyi amaçlayan değer merkezli bir programdır." (KA-IB)

"Öğrencileri akademik çalışmalarının dışında, yaşayarak, tecrübe kazanarak eğitmeyi amaçlayan değer merkezli bir programdır." (TE-IB)

Diploma programının diğer bir parçası olan Tok Bilgi Kuramı ile eğitim felsefesinin merkezinde yer almaktadır. Bu ders, IB diploma programına özgü bir ders olmakta birlikte iki yıllık müfredat programına yayılacak şekilde planlanmaktadır. Diplomanın hak kazanılması için öğrenciler iki yıl içinde 100 saatlik bilgi kuramı dersi almış olmalıdır.

"Bilgi Kuramı dersi, IB Diploma Programı eğitim felsefesinin merkezinde yer almaktadır. Bu ders, IB Diploma Programı'na özgü bir derstir ve iki yıllık müfredat programına yayılacak şekilde yapılır." (KA-IB)

"Diplomayı almaya hak kazanabilmek için öğrenciler iki yıl içinde 100 saatlik Bilgi Kuramı dersi almış olmalıdırlar." (KA-IB)

"Bilgi kuramı dersi, IB Diploma Programı eğitim felsefesinin merkezinde yer almaktadır." (MH-IB)

Tok Bilgi Kuramı ile akademik disiplinlerin bir araya gelmesi, öğrenime kapsamlı bir yaklaşım getirmektedir. Ayrıca eleştirel düşünmeye ilişkin çalışmalar gerçekleştirmektedir. İnsanın yapısı olarak bilgiye ilişkin anlayışlar bu kapsamda derinleştirilmiş olmaktadır. Bilgi kuramı ile öğrencilere bilmenin yolları öğretilmektedir. Öğrenci bu dersle birlikte bilginin keşfedilmesi, yaratılışa ilişkin kişisel bir bakış açısı geliştirmeyi öğrenmektedir.

> "Bilgi teorisi akademik disiplinleri bir araya getiren öğrenime, kapsamlı bir yaklaşım getirir." (TE-IB)

> "Eleştirel düşünmeye ilişkin bu derste öğrenciler, bilmenin doğasını anlamaya çalışır ve bir insan yapısı olarak bilgiye ilişkin anlayışlarını derinleştirirler." (TE-IB)

> "Öğrencilere, bilmenin yollarını öğretir." (KA-IB)

> "Öğrenci bu derste bilginin keşfi ve yaratılışına ilişkin kişisel bir bakış açısı geliştirmeyi öğrenir." (KA-IB)

Tok Bilgi Kuramı düşünmeyi teşvik etmektedir. Bilgi kuramı dersiyle bilginin çeşitli biçimlerinin kökeni ve geçerliliği incelenmektedir. Bu derste öğrenciler 1000-1500 sözcükten oluşan bir ödev ile ortalama 10 dk. bir sunum yapmak zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler bu sunum sayesinde bilmenin ve aktarmanın yollarını da keşfetmiş olmaktadır.

> "Bilgi Kuramı dersinde bilginin çeşitli biçimlerinin kökeni ve geçerliliği incelenir." (KA-IB)

> "Bu derste öğrenciler, 1000–1500 sözcükten oluşan bir ödev ile 10 dk'lık bir sunum yapmak zorundadırlar." (KA-IB)

> " Öğrenciler, bilmenin yollarını fark eder." (TE-IB)

> "Sunum yapmakla yükümlüdür." (MH-IB)

Tok Bilgi Kuramı dersiyle bitirme tezi ortak bir hesaplama yapılmaktadır ve öğrenciler her yıl belirlenen konular üzerinden 1600 kelimeden az olmayacak bir makale yazılmaktadır. Öğrenci bu dersle birlikte bilginin keşfedilmesi ve oluşturulmasında bakış açısı geliştirmektedir. Bilgi kuramı dersinde öğrencinin bilginin ne olduğu konusunda kendi bakış açısını geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin etkin düşünürler olarak öğrenimlerine devam etmeleri beklenmektedir.

> "Bilgi Kuramı dersi ile bitirme tezi ortak bir baremde hesaplanır ve öğrenciler her yıl belirlenen konular üzerinden 1600 kelimeden az olmayacak bir makale yazmakla" (MH-IB)

> "Öğrenci bu derste bilginin keşif ve oluşturulmasına ilişkin bakış açısı geliştirir." (TE-IB)

> "Bilgi Kuramı dersi, öğrencinin bilginin ne olduğu konusunda kendi bakış açısını geliştirmesine yardımcı olur. Öğrencilerin etkin düşünürler olarak öğrenimlerine devam etmeleri beklenir." (MH-IB)

Bilgi kuramıyla birlikte öğrenciler, etkin olarak araştırılmakta, sorgulanmakta, düşünülmekte ve analiz edilmektedir. Araştırma ve sorgulama, öğrencilerin farklı konuları derinlemesine inceleme ve bir cevap oluşturma alışkanlıklarını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu ders, sorulardan oluşmuş olup temelde neyi, nasıl bildiğimize ilişkin yanıtlar aramaktadır. Ayrıca kavramsal eleştirel bir gözle incelenmektedir.

> "Bu derste öğrenciler, etkin olarak araştırır, sorgular, düşünür ve analiz ederler." (KA-IB)

> "Araştırma-sorgulama, öğrencilerin farklı konuları derinlemesine inceleme ve bir cevap oluşturma alışkanlıklarını geliştirmelerine yöneliktir." (KA-IB)

> "Bilgi Kuramı dersi sorulardan oluşmuştur ve temelde “Nasıl biliyoruz?” sorusuna yanıt aramaktadır." (KA-IB)

"Dersin içeriğinde, bilgi olarak nitelendirilen kavramların eleştirel bir gözle incelenmesi yer alır. Öğrencilere eleştirel düşünce anlayışını kazandırmak bu dersin öncelikli amacıdır." (MH-IB)

4.7.2 Alt Tema 2. Hizmet Çalışmaları

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu uygulanan İmam Hatip Liselerinin eğitimindeki müfredatlarda ön plana çıkan alt temalardan biri de hizmet çalışmalarıdır. Bu kapsamda yaratıcılık, etkinlik, hizmet çalışmalarını tamamlamaktadır. Ayrıca hizmet çalışmaları ile Avrupa ve Dünyadaki farklı kültürlere saygı ve anlayış düşüncesini oluştururken, ulusal tarih ve kültürümüz konusunda bilinçlenme, sahiplenme ve duyarlılık kazandırmak amaçlanmaktadır.

"Yaratıcılık, etkinlik, hizmet çalışmalarını tamamlarlar" (BN-IB)

“Avrupa ve Dünyadaki farklı kültürlere saygı ve anlayış düşüncesini oluştururken, ulusal tarih ve kültürümüz konusunda bilinçlenme, sahiplenme ve duyarlılık kazandırmaktır." (MH-IB)

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Tartışma ve Yorum

Din, ahlak ve değerler, toplumların varlık ve kimliklerini sürdürmelerinde kritik öneme sahip faktörlerdir. Bu unsurların gelecek nesillerde doğru bir şekilde yaşatılması eğitim faaliyetlerinin temel işlevlerinden biridir. Eğitim açık ve örtük amaçlarıyla birlikte, insana değer katan, onu yücelten ve toplumu bir arada tutan bir işlevi yerine getirir.

Din eğitimi, eğitimin bir alanı olarak çeşitli bireysel ve toplumsal amaçları içermektedir. Temel amacı, bireyin ruhsal, fiziksel, zihinsel ve duygusal dinamiklerini etkilemeden, dini sorumluluklarının farkında, tutarlı bir iç dünyaya sahip ve topluma başarılı bireyler kazandırmaktır. Din eğitimi, genç nesli bilgilendirmeyi, dinî sorulara ve ihtiyaçlara doğru cevaplar vererek bireylere hurafelerden uzak bir din anlayışı kazandırmayı amaçlar. Din eğitiminin bireysel hedefleri, öğrencilerin insanî ihtiyaçlarını karşılama sürecinde din duygusunun etkisinin öneminden kaynaklanmaktadır. Çünkü din olgusu sağlıklı bir şekilde gelişmezse, bireyin hayatı anlamlandırmakta zorluk yaşaması kaçınılmazdır (Erakkuş, 2015). Din ve değerler eğitimi konusunda toplumumuz, yüzyıllara, dayanan tarihi birikime sahiptir. İslam dininin gerçek manada yaşanması konusunda örnek bir toplum rolü ve bu rolle birlikte ve nitelikli şekilde insanlığa öğretilmesi sorumluluğu da tüm Müslümanlarda olduğu gibi toplumumuzun da üzerindedir (Şanver, vd., 2017).

İmam Hatip okullarının kuruluş amacı, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nda belirtilen din hizmetlerini yürütecek din görevlileri yetiştirmek olarak öngörülmüştür. Ancak zamanla, bu okulların amaçları toplumun taleplerine ve beklentilerine göre değişmiştir. Yapılan araştırmalar imam hatip okullarının din görevlisi yetiştirme fonksiyonundan ziyade daha çok dini bilgiye sahip, sadece din görevlisi olma hedefini taşımayan ve yükseköğrenim tercihlerini çeşitlendiren bir öğrenci profiline dönüştüğünü göstermektedir (Karaman, 2021). Aşlamacı'nın (2017) imam hatip liseleri üzerine yaptığı araştırmada öğrencilerin %23,4'ü ilahiyat, %15,7'si tıp, eczacılık, diş hekimliği ve %10,8'si mühendislik-mimarlık olarak mesleki

yönelimlerini belirtmiştir. Bu nedenle ihtiyaçlara cevap verme açısından İmam Hatip Liseleri'nde farklı program, uygulama ve proje arayışları söz konusu olmuştur.

Türkiye'de Uluslararası Bakalorya ve diğer alternatif eğitim yaklaşımları olarak da adlandırılan farklı eğitim ve okul yaklaşımları Milli Eğitim Bakanlığı'nın planladığı müfredata göre uygulanmaktadır. İlgili yaklaşıma göre ders ve etkinlikler de ilave edilmektedir. Derslerin içeriği ve nasıl öğretileceği eğitim yaklaşımına ve MEB'in kriterlerine göre belirlenmektedir. Okul atmosferi de farklı yaklaşım uygulayan okullarda önemlidir. (Şanver vd. 2016)

İmam Hatip Liselerinde Uluslararası Bakalorya programı uygulaması Türkiye'deki din eğitimi bağlamında önemli bir gelişmedir. Eğitim programları çağın ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda gözden geçirilmekte, değerlendirilmekte ve gerektiğinde yeniden hazırlanmaktadır (Ay, Acat ve Yüksel, 2016). Bu amaçla araştırmada IB programına tabii olan İmam Hatip Liselerinde yapılan kapsamlı doküman analizi ile bu okulların program süreci hakkında ayrıntılı bir perspektif yakalanmaya çalışılmıştır. Bu okullarda uygulanan programın içeriği, misyonu, öğrenci profili, ölçme ve değerlendirme süreçleri ve eğitim organizasyonları gibi ana temalar kapsamında süreç analiz edilmiştir.

Programın içeriği üzerinde yapılan analizlerde; öğrencilerin farklılıklarına vurgu yapıldığı, tarih bilincine yer verildiği, insani sorumluluklara önem verildiği, geniş ve dengeli bir program içeriğinin öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca kişisel gelişim de program çerçevesinde geniş yer almakta ve teşvik edilmektedir. Bulgularda yer alan eğitim ve öğretime yönelik etkili yaklaşımların geliştirilmesi teması altında, IB programlarının öğrencilerin akademik ve kişisel başarıları için gerekli tutum ve becerileri kazandırmayı amaçladığı vurgulanmıştır. İnsani yeterlilik ve sorumluluk açısından din eğitiminin öğrencilerin entelektüel gelişimlerinin ötesine geçerek çeşitli insani yeterlilikleri ve sorumlulukları temsil ettiği vurgulanmaktadır. Araştırmalar, programlarda duyuşsal becerilerin geliştirilmesinin arzulanmasına rağmen, öğrencilerin sınavlardaki başarıları temelinde değerlendirme sisteminden dolayı duyuşsal kazanımların yeterince amacına hizmet etmediğini göstermektedir. Öğrenciler genellikle sınıf geçme, yüksek not alma ve sınavlarda

başarı elde etmeye odaklanmaktadır. Doğrudan çoktan seçmeli ölçeme ve yerleştirme sistemleri odaklı değerlendirmeler duyuşsal etkinliklere öğrencilerin genellikle ilgi göstermemesine ve sınavda çıkacak konulara daha fazla önem vermelerine neden olmaktadır (Erakkuş, 2015; Tuncel, 2008).

Teknolojinin ve buna bağlı olarak teknolojik ilerlemelerin çok hızlı bir biçimde gelişmesiyle ve ilerlemesiyle beraber bilginin çok minimum süre zarfında yayılması dünyada yabancı dil bilen, çeşitli ırk ve kültürleri tanıyan uluslararası akranları ile rekabet etme düzeyinde bireyler yetişmesini gerekli kılmıştır (Doğan, 2020). Geniş kapsamlı ve dengeli program çerçevesinde, İmam Hatip Liselerinde çok dilliliğe önem verilmesini ve İngilizce ile Arapça'nın yabancı dil olarak öğretilmesini içermektedir. IB programlarının küresel bağlamda mesleki açıdan çok önemli olduğu ve öğrencilere dilleri ve kültürleri anlama yeteneği kazandırdığı belirtilmektedir. IB okullarında kültürel çeşitlilik program çerçevesi başta olmak üzere farklı uygulamalarda sürekli desteklenmektedir. Örneğin Bursa Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde 58 farklı ülkeden öğrenci eğitimini sürdürmektedir (Doğan, 2020). Öğrencilerin çok yönlü yetiştirilmesi açısından; IB programlarının öğrencilere zorluklara iyimserlik ve açık görüşlülük ile yaklaşmayı öğrettiği ve karakter sahibi, etik konulara hassas çok yönlü bireyler yetiştirmeye yardımcı olduğu vurgulanmaktadır. Tüm bu program içeriğine ait özelliklerin bir araya gelmesi, İmam Hatip Liselerinde uygulanan Uluslararası Bakalorya Organizasyonu programlarının öğrenci merkezli, kültürel çeşitliliği destekleyen, etik ve evrensel değerlere sadık, zorluklarla başa çıkabilen, çağın gerektirdiği donanımlara sahip ve çok yönlü bireyler yetiştirmeye odaklı bir eğitim modelini yansıttığını göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulguya göre; IB programı uygulayan İmam Hatip Liselerinde programın misyonu, barışçıl bir dünya oluşturmak, nesillere ilham vermek, bütüncül bir insan karakteri kazandırmaktır denebilir. Sunulan eğitimin vizyonu ile de öğreneni merkeze alan ve yaşam boyu öğrenme fırsatı sunan, ayrıca değişen dünya koşullarına ayak uydurabilen, farkındalığı yüksek bireyler yetiştirmek ve en önemlisi kültürlerarası anlayışı sağlamak gibi çok yönlü hedefler içermektedir. Barışçıl bir dünya oluşturmak temasına bakıldığında, IB programlarının toplumsal bağlamda insan olma bilinci ile karakterli ve geniş bir dünya vizyonuna sahip, çok yönlü düşünebilen

mezunlar yetiştirerek dünya barışına yardımcı olmak amacı vurgulanmaktadır. Program öğrencilere sadece akademik bilgi değil, aynı zamanda toplumsal sorumluluk ve küresel vizyon kazandırmayı amaçlamaktadır. İlham ve motivasyon bağlamında bu okullarda öğretmenlerin ve öğrencilerin hedeflerine odaklanarak bu becerilerin eğitim ve öğretim sürecinde etkili bir şekilde yansıtıldığı bir eğitim ortamını ifade etmektedir. Bu, öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımını teşvik etmek ve öğretmenlerin öğrencilere ilham verici bir rehberlik sağlamak için tasarlanmış bir programı yansıtmaktadır (Göver ve Yavuzer, 2015). Öğrenciyi eğitim öğretim sürecinin merkezine almak programın öğrenci odaklı bir yaklaşım benimsediğini ve öğrencilerin eğitim sürecinde aktif rol aldığını vurgulamaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerle etkili iletişim kurabilmeleri, öğrencilerin eksikliklerini gidermelerine ve karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olabilmek için rehberlik hizmetleri büyük önem taşımaktadır. Bu, öğrencilerin öğrenme sürecinde daha fazla sorumluluk almasını, kendi öğrenim yolculuklarını yönlendirmesini ve öğrenmeye duydukları ilgiyi artırmasını sağlamaktadır (Doğan, 2020). Yaşam boyu öğrenme ise IB programlarının sadece okul içinde değil, aynı zamanda hayatın her alanında öğrenmeye vurgu yaparak öğrencilere sürekli bir öğrenme kültürü kazandırmayı amaçladığını belirtmektedir. Bu, öğrencilere öğrenmeyi sadece bir akademik faaliyet değil, bir yaşam tarzı olarak görmelerini sağlamayı hedeflemektedir.

Bulgulara bakıldığında programın geleneksel değerleri koruyarak aynı zamanda değişen dünya koşullarına uyum sağlamayı hedeflediği belirtilmektedir. Bu, öğrencilere esneklik ve adaptasyon becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Farkındalığı yüksek, duyarlı, bilgili, yenilikçi, araştıran-sorgulayan bireyler yetiştirmek IB programlarının önem verdiği öğrenci amaçlarıdır. IB yaklaşımı, öğrencilere farklı kültürleri anlama, değer verme ve etkileşimde bulunma becerileri kazandırmayı hedefler. Öğrencilere kritik düşünme, araştırma yapma, yenilikçilik ve kültürler arası anlayış gibi beceriler kazandırmak gibi amaçlar öğrencilerin sadece bilgi tüketicisi değil, aynı zamanda bilgi üretebilen bireyler olarak yetişmelerini sağlayacaktır. Her ne kadar MEB öğretim programlarında bütüncül bir anlayışa vurgu yapılsa da; okullar giderek daha fazla sınav odaklı olmakta ve hayata hazırlayıcı etkinlikler azalmaktadır. (Erakkuş, 2023) IB yaklaşımı ise İmam Hatip Liselerinde yerel öğretim programını IB ilkeleriyle birleştirerek öğrencilere daha bütüncül ve

hayata hazırlayıcı bir okul ortamı fırsatı sunmaktadır. Ancak İmam Hatip Meslek Dersleri öğretmenlerinin IB yaklaşımı hakkında eğitimsiz ve konuya ilgisiz olmaları dolayısıyla IB ilkelerinin dikkate alındığı bir okul ortamı hususunda soru işaretleri oluşturmaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak, İmam Hatip Liselerinde Uluslararası Bakalorya Programı'nın uygulamasının hedeflenen öğrenci profilleri üzerindeki etkilerini ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu çerçevede ele alınan ana temalar ve alt temalar, öğrencilerin gelişimini geniş bir perspektiften değerlendirerek dikkate değer sonuçlar ortaya koymuştur. Öncelikle, "özenli, ilkeli, bilgili ve düşünceli" teması altında vurgulanan öğrencilerin sadece akademik başarıya değil, aynı zamanda etik değerlere ve insan ilişkilerine duyarlı bireyler olarak yetiştirilmesini amaçlamaktadır. Bu, öğrencilerin empati, doğruluk, adalet ve yaratıcılık gibi önemli özelliklere sahip olmalarını hedefleyen bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Ayrıca öğrencilere kendi güçlü ve zayıf yönlerini anlama ve değerlendirme becerisi kazandırmayı öne çıkarmaktadır. Bu, öğrencilerin kişisel gelişimlerini destekleme konusunda bilinçli ve öz-farkındalık sahibi bireyler olmalarını ifade eder. "Karmaşık Sorunların Farkına Varma ve Geniş Kapsamlı Konuları Anlama" alt teması, bizlere öğrencilerin dünya meselelerine ve geniş kapsamlı konulara duyarlı bir bakış açısı kazanmalarının hedeflendiğini göstermektedir. Bu, öğrencilerin analitik düşünce yeteneklerini kullanarak karmaşık sorunlara çözümler üretmelerini amaçlar bir bulgudur. "Dünya Vatandaşı Olmak" teması, öğrencilerin sorgulayan, bilgili, iletişim yetenekleri gelişmiş, açık fikirli, duyarlı, risk alan, dengeli ve yansıtıcı bireyler olarak yetişmelerini hedefler. Bu, öğrencilerin küresel perspektif kazanarak çeşitli kültürleri anlamalarını ve dünya sorunlarına katkı sağlamalarını amaçlar. Öğrencilere belirsizlikle baş etme, cesur olma ve sürekli öğrenme isteği kazandırma da programın belirlediği öğrenci profillerindendir. Bayülgen'in (2012) Ankara, Bursa, İstanbul ve İzmir illerinde 175 IB ve 165 genel lise programı öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada, IB öğrencilerinin genel lise öğrencilerine kıyasla eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, sorgulama, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, dili doğru, güzel ve etkili kullanma, sanat eserinden zevk alma becerilerinde daha üst düzeye ulaştığı belirlenmiştir. Benzer şekilde farklı araştırmalarda IB programına tabii okullarda öğrencilerin eleştirel düşünmeyi geliştirmelerine yönelik

etkinliklere daha sık yer verildiği tespit edilmiştir. Küresel bir bakış açısına sahip olma, öğrencilere seçme ve uygulama fırsatları sunma, anlamlı bir müfredat ve yaşamsal konulara erişim sağlama, kişisel bağlantılar kurma, öğrenci işbirliğinde artış, öğrenci yönlendirmeli öğrenme, eleştirel düşünme becerilerinde artış, gerçek dünya durumlarına yönelik projeler geliştirme, öğrenci katılımı ve öğrenme sürecinde öğrenci sahipliği gibi temel unsurlar öne çıkmıştır. (Akdoğan, 2014; Aktaş, 2015; Demir, 2009; Erakkuş, 2015).

Pedagojik olarak bakıldığında, IB programının öğrenci merkezli bir yaklaşım benimsediği ve öğrencilerin bireysel gelişimlerini destekleyen bir çerçeve sunduğu görülmektedir. Program, sadece bilgi aktarımına odaklanmanın ötesine geçerek, öğrencilere eleştirel düşünme, etik değerlere saygı, kültürler arası anlayış gibi beceriler kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu, öğrencilerin donanımlı bir din eğitimiyle birlikte aynı zamanda genel yaşam becerilerini de geliştirmelerini sağlayabilir. Program öğrencilerin hem bireysel hem de sosyal açıdan güçlenmelerine katkı sağlayarak, onları gelecekteki yaşamlarında ve mesleki hayatlarında daha etkili ve sorumlu bireyler olmaya hazırlamaktadır. Ancak, programın başarıyla uygulanabilmesi için öğretmenlerin ve eğitim yöneticilerinin öğrencilere bu becerileri kazandırmak için etkili stratejiler geliştirmeleri, öğrencilere rehberlik etmeleri ve değerlendirmeleri önemlidir. Ayrıca, programın sürdürülebilir bir şekilde uygulanabilmesi için okulların kaynakları etkili bir şekilde kullanması ve öğrencilere destek sağlaması gerekmektedir.

Ölçme ve değerlendirme süreçleri program açısından önemli bir odak noktasıdır. İmam Hatip Liseleri'nde uygulanan IB programının ölçme ve değerlendirme sürecine yönelik bulgulara bakıldığında; değerlendirmede süreklilik, performansa dayalı değerlendirme, ölçütlere göre değerlendirme, dış değerlendirme ve disiplin ile tutarlılık ana temaları ortaya çıkmıştır. Performansa dayalı değerlendirme, öğretmenlerin ve öğrencilerin öğrenilenleri gerçek hayatta karşılaştıkları sorunlara uygulama veya belirli becerileri kullanma yetenekleri hakkında okul yöneticilerine bilgi sağlar. Performansa dayalı değerlendirme, modern öğrenme teorisine uygun olarak öğretimle bağlantılıdır. Bu tür değerlendirmeler, öğrenciler için öğrenmeyi anlamlı hale getirir ve öğrenmeye motivasyon sağlar (Ay vd., 2015). Program; üç

temel gerekliliği olan bitirme tezi, bilgi kuramı ve CAS etkinliklerinden herhangi birinin tamamlanmasının önemini vurgulamaktadır. Bu gereklilikler, öğrencilerin diplomasını alabilmeleri için zorunlu bir koşuldur. Öğrencilerin sürekli inceleme ve gelişim sürecine katılması, tüm IB okullarının benzer prosedürler ve standartlar kullanarak programları başarılı bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu süreç, programların etkinliğini değerlendirmek ve iyileştirmeler yapmak için önemlidir. Ayrıca öğrencilerin bireysel değerlendirmelerinin ölçütlere göre yapıldığı programda vurgulanmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin sınıf çalışmaları, laboratuvar raporları, denemeler, makaleler ve sanat günlükleri gibi çeşitli ölçütler üzerinden değerlendirildiği belirtilmiştir. Bu değerlendirme süreci, genellikle toplam puanın %20'sini oluşturur ve öğretmenler ile okullar arasındaki değerlendirmeler de belirli ölçütlere dayanmaktadır. Dış değerlendirme, öğrenci başarısının belirlenen ölçütlere göre hem okul içindeki değerlendirmeler hem de Uluslararası Bakalorya Organizasyonu tarafından hazırlanan standart program bitirme sınavlarına göre saptandığını göstermektedir. Bu sınavların değerlendirmesi de uluslararası düzeyde gerçekleştirilir ve öğrencilerin minimum puanı elde etmeleri IB diploması alabilmeleri için gereklidir. Değerlendirme süreçlerinde disiplin ve tutarlılık, her ders programının önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda ölçülmesi anlamına gelir.

Araştırma bulgularına göre, İmam Hatip Liseleri'nde uygulanan Uluslararası Bakalorya Organizasyonu programının sunduğu çeşitli avantajlar söz konusudur. Programın yararları arasında kültürlerarası anlayışın desteklenmesi öne çıkar. Ayrıca önemli bir nokta, IB programının öğrencilere kültürlerarası anlayışı destekleyerek uluslararası alanda etkili olma yeteneği kazandırdığıdır. Bu, öğrencilere farklı kültürleri anlama ve değerlendirme becerileri kazandırarak toplumsal çeşitliliğe olan duyarlılıklarını artırabilir (Gelen, 2017). Bir diğer önemli nokta ise programın küresel bir bakış açısı kazandırmasıdır. Doküman analizi sonuçlarına göre; IB programının öğrencilere dünya ekonomisi ve uluslararası politikalar konusunda derinlemesine anlayış sağlayarak küresel düşünme becerilerini geliştirdiği ifade edilmektedir. Bu, öğrencilere uluslararası camiada daha bilinçli ve etkili bireyler olma imkânı tanıyabilir. Eleştirel düşünce yeteneğini kazandırmak da bulgularda öne çıkan bir temadır. IB programı, öğrencilere sorgulama ve eleştirel yaklaşımı benimseterek

öğrencilerin ezberden uzaklaşmasını ve bilgiyi kalıcı kılmasını desteklemektedir. Bu, öğrencilerin öğrenme sürecine etkin bir katılım sağlayarak analitik düşünce becerilerini güçlendirebilir (Aktaş, 2015). Bu bağlamda, İmam Hatip Liseleri'nde uygulanan IB programının kültürlerarası anlayışı destekleme, küresel bir bakış açısı kazandırma ve eleştirel düşünce yeteneği kazandırma açısından öğrencilere çeşitli önemli avantajlar sunduğu söylenebilir.

Bulgulara göre, Uluslararası Bakalorya Organizasyonu'nun İmam Hatip Liseleri'nde 16-19 yaş aralığındaki öğrencilere yönelik olarak kişisel ve kişilerarası gelişimi desteklemeyi, derin araştırmalar yapmayı, akademik disiplinlerle bağlantı kurmayı, kültürel anlayış geliştirmeyi ve olumlu tutumları sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, öğrencilere en az iki dil öğreterek kültürlerarası anlayışı desteklemekte ve entelektüel, sosyal, duygusal ve fiziksel esenliği sağlamayı hedeflemektedir. Öğrencilere bağımsız projeler yapma fırsatı sunarak yaratıcılığı, eleştirel düşünceyi ve sorumluluk bilincini geliştirmeyi hedefleyen programın, öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal gelişimini bir bütünlük içinde ele aldığının bir göstergesidir (Küçükkayalar, 2009). Özellikle yazma, araştırma, çalışma yöntemleri ve zaman yönetimi gibi beceriler bu noktada öne çıkan becerilerdir. Ayrıca, öğrencilere küresel konularla ilişkili sosyal, düşünce ve bilim eğitimleri sunarak disiplinler arası anlayışı geliştirmek hedeflenmektedir. Sözlü sunumlar, drama çalışmaları ve yaratıcı yazma çalışmaları ile öğrenilenlerin aktarılmasını teşvik ederek kalıcılık anlayışa vurgu yapılmıştır.

Programında çekirdek dersler ve hizmet çalışmaları da öne çıkmaktadır. İlk olarak, çekirdek dersler açıklanmıştır. Tez yazımının bu derslerden biri üzerine yapıldığı ve öğrencilerin seçtikleri konu üzerine danışman öğretmen gözetiminde 4000 kelimelik bir bitirme tezi yazmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Bir diğer önemli bulgu ise öğrencilerin araştırma yeteneklerini geliştirmelerini amaçlayan tez yazma sürecinde danışman öğretmenlerin rolüne yapılmış. Bu süreç, öğrencilerin seçtikleri dersin öğretmeni ile 4-6 saat geçirerek ayrıntılı araştırma yapmalarını gerektirmektedir. Ayrıca, küresel odaklı tez yazımının öğrencilere sorunları derinlemesine inceleme ve bağımsız çalışma yapma fırsatı verdiği vurgulanmaktadır. Creativity, Action, Service (CAS) programı, öğrencilerin yaratıcılık, etkinlik ve toplumsal hizmet konularında değer merkezli bir eğitim almalarını amaçlamaktadır (Dulun ve Lane, 2023).

Öğrencilerin bu program kapsamında yaptıkları çalışmalar, CAS danışmanları tarafından belirli aralıklarla değerlendirilip rapor sunulmaktadır. Bu programın öğrencilere toplumsal sorumluluk, kişisel gelişim ve etik değerler kazandırmayı hedeflediği söylenebilir.

Tok Bilgi Kuramı ise öğrencilere akademik disiplinler arasında bir köprü görevi görmektedir. Bu çerçeve, öğrencilere bilginin doğası, kökeni ve geçerliliği konularında düşünmeleri için bir platform sağlamaktadır. Aynı zamanda, öğrencilerin bilimsel içerikli, 1600 kelimeden az olmayan makaleler yazarak bu çerçevede sunum yapmaları gerekmektedir. Öğrencilerin bilgi kuramı dersi aracılığıyla eleştirel düşünce becerileri kazanmaları ve bilgiye farklı bir bakış açısı geliştirmeleri beklenmektedir. Bir diğer önemli nokta ise hizmet çalışmalarıdır. Öğrencilere farklı kültürlere saygı, ulusal tarih ve kültür bilinci bağlamında çeşitli donanımlar kazandırmayı hedefleyen bu çalışmalar hem bilişsel, hem duyuşsal hem de psikomotor program çıktılarına odaklanmıştır.

İmam Hatip liselerinde uygulanan IB programı, program hedeflerini ve amaçlanan çıktıları gerçek anlamda hayata geçirilip geçirilmediği, öğrenci profili oluşturma noktasında kurumların ve öğretmenlerin ne kadar etkili olduğu, ayrıca kurumların çağdaş eğitim standartlarına ne kadar uygun ve toplumsal beklentilere ne ölçüde cevap verebiliyor olduğu gibi soruların kapsamlı bir şekilde tartışılması, programın başarısını değerlendirmek açısından hayati öneme sahiptir. Bu araştırmanın programın doküman üzerinden değerlendirilmesi olduğu gerçeğinden yola çıkarak, IB programı uygulayan bu okullarla ilgili çok daha kapsamlı değerlendirmelere ihtiyaç olduğu bir gerçektir.

Bursa'daki iki okulda yapılan başvurulara rağmen görüşme sağlanamaması IB sistemi konusunda bu iki okul özelinde, öğretmen ve idarecilerin yeterince bilgi sahibi olmadığını akla getirmektedir. Özellikle İHL meslek dersi öğretmenlerinin sorulara cevaplar veremeyeceklerini belirtmeleri ve okul idaresiyle yapılan görüşmelerde okulda ücretli meslek dersi öğretmenlerinin çalıştığı bilgisi verilmiş olup okuldan bir öğretmenle yapılan telefon görüşmesinde, öğrencilerin okul tercihi hususunda IBDP programının önemli etkisi olduğu, öğrencilerin meslek derslerine istek ve devam konusunda güçlük çekildiği bilgisini vermiştir. Tüm bu bilgiler ışığında bu okullarda

görev yapan öğretmenlerin IB sistemi hakkında özel bir eğitim almadıklarını ve IB programının meslek dersleri alanında uygulanmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca İHL meslek dersi öğretmenlerinin yöneltilen sorulara cevap vermemesi nedeniyle araştırmanın giriş bölümü problem durumunda, araştırmacıyı bu konuya sevk eden: "İmam Hatip Liseleri, uluslararası standartlara uygun bir eğitim programı olan Uluslararası Bakalorya'ya nasıl adapte olmaktadır ve bu adaptasyon sürecinde din eğitimi programı nasıl şekillenmektedir? ve IB programlarının İmam Hatip Liseleri'nde uygulanması sürecinde okul-kurum açısından karşılaşılan zorluklar nelerdir?" sorularından ikisinin cevapsız kalmasına ve araştırmanın yönünün değişip doküman analizine dönmesine neden olmuştur. IB'nin Diploma Programı (DP) ve Orta Yıllar Programının (MYP) öğrenen profiline uygun bir şekilde uygulanabilmesi için okul ortamının bu sistemlere göre tasarlanması gerektiği önemli bir noktadır. Sadece DP sınavlarına hazırlık için ders içeriklerinin revize edilmesinin yeterli olmadığı, aksine öğretim yöntemleri, ölçme değerlendirme süreçleri ve öğrencilere olumlu davranış özellikleri kazandırma konularında bütüncül bir anlayışın benimsenmesinin önemine vurgu yapılabilir.

Ayrıca, bu bulgular, IB sisteminin sadece belirli ders içerikleriyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda öğrencilere entegre bir eğitim sunulması gerektiğini göstermektedir. Öğrencilerin IB'nin temel değerlerine ve öğrenen profilinin gereksinimlerine uygun bir şekilde yetiştirilebilmesi için öğretmenlere düzenli olarak IB eğitimleri ve seminerleri düzenlenmesi önemlidir. Bu, öğretmenlerin IB eğitim modelini daha etkili bir şekilde uygulamalarına yardımcı olabilir ve böylece IB sistemi ile örtüşen bir eğitim ortamının oluşturulmasına katkı sağlayabilir. Araştırmacılar açısından ise yapılacak alan gözlemleri, uygulanan pedagojik yöntemlerin yerinde analizi, nitelikli paydaş (öğrenci, öğretmen, veli, idareci) görüşmeleri, öğrencilerin IB başarı durumları, yurt dışında eğitime devam etme durumları, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor çıktıların analizi, göreve başladıktan sonra mezunların performansı gibi bir dizi nitelik göstergesi de bu okulların ve uygulamanın gerçek etkililiğini gösterecektir.

5.2 Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular temelinde İmam Hatip Liselerinde uygulanan Uluslararası Bakalorya Organizasyonu programının değerlendirilmesinde, programın genel yapı, hedefleri ve öğrenme durumları hakkında çeşitli ana temalara ulaşılmıştır.

IB programı uygulanan İmam Hatip Liselerinde programın amaçları temelinde bakıldığında; farklılıkları merkeze alan, insani yeterlilik ve sorumluluk temelinde, geniş ve dengeli bir bilimsel bilgi içeriğinde, kültür temelli ve çok yönlü program amaçları yer almaktadır.

Programların misyon içerikleri açısından; barışçıl bir dünya oluşturma sürecinde öğrencilere rehberlik etme, öğrencilere ilham ve motivasyon verme, bütüncül bir eğitim vizyonu uygulama, öğrenciyi merkeze alarak yaşam boyu öğrenme fırsatları sunma ve değişen dünya koşullarına adapte olma gibi programın toplumsal ve küresel kapsamını öne çıkaran değerlere vurgu yapılmıştır.

Öğrenci profili bağlamında; ilkeli, bilgili ve düşünceli olmak, güçlü yanları fark etmek, akademik dürüstlüğe önem vermek, mantıklı kararlar almak, karmaşık sorunları anlama, geniş kapsamlı konuları anlayabilme, dünya vatandaşı olma, yansıtıcı özelliklere sahip olma, iletişim kurabilme, açık fikirli olma, dengeli ve duyarlı olma, risk alabilme ve araştırmacı-sorgulayıcı bir yaklaşıma sahip olma gibi unsurlar yer almaktadır.

Ölçme ve değerlendirme süreçleri açısından; sürekli inceleme ve gelişim sürecine katılım, ölçütlere göre değerlendirme, dış değerlendirme, disiplin ve tutarlılık, programın kalitesini ve öğrenci başarısını objektif bir şekilde değerlendirmeyi amaçlama gibi değerlendirme öğelerini kapsamaktadır.

Kültürlerarası anlayışı destekleme, küresel bir anlayış kazandırma ve eleştirel yaklaşımı öğrencilere kazandırma gibi unsurlar, programın öğrencilere sağladığı değerleri vurgulamaktadır.

Çekirdek dersler, öğrencilerin derinlemesine düşünme ve bağımsız çalışma yeteneklerini geliştirmelerine odaklanırken, öğrencilerin seçtikleri konu üzerine 4000 kelimelik bir bitirme tezi yazmalarını gerektirmektedir. Danışman öğretmenlerin bu süreçte oynadığı rol, öğrencilerin araştırma becerilerini artırmalarına rehberlik etmek ve öğrencilerin seçtikleri konuda detaylı bir inceleme yapabilmelerini sağlamaktır.

Tez yazma sürecinde, öğrencilerin seçtikleri dersin öğretmeni ile geçirdikleri 4-6 saatlik süre, öğrencilere konuyla ilgili derinlemesine araştırma yapma fırsatı sunmaktadır. Bu, öğrencilerin bağımsız düşünme ve eleştirel analiz becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, küresel odaklı tez yazımı, öğrencilere küresel sorunları daha iyi anlama ve ele alma yeteneği kazandırmaktadır.

Creativity, Action, Service (CAS) programı ise öğrencilere yaratıcılık, etkinlik ve toplumsal hizmet alanlarında değer merkezli bir eğitim sunmayı amaçlamaktadır. Bu program, öğrencilere toplumsal sorumluluk, kişisel gelişim ve etik değerler kazandırmayı hedefleyerek öğrencilerin sadece akademik başarılarına değil, aynı zamanda toplumsal bir katkı sağlamalarına da odaklanmaktadır. CAS programının değerlendirme süreci, öğrencilerin bu alanlarda kazandıkları deneyimleri belirli aralıklarla raporlamalarını içermektedir.

Tok Bilgi Kuramı, öğrencilere bilginin doğası, kökeni ve geçerliliği konularında düşünme yeteneği kazandırmak üzere tasarlanmıştır. Öğrencilerin bu çerçevede bilimsel içerikli makaleler yazarak sunum yapmaları, eleştirel düşünce becerilerini geliştirmelerini amaçlamaktadır. Aynı zamanda, öğrencilere bilgiye farklı bir perspektiften bakabilme becerisi kazandırarak onları çok yönlü düşünce yapısına sahip bireyler haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Hizmet çalışmaları ise, öğrencilere farklı kültürlere saygı, ulusal tarih ve kültür bilinci kazandırmayı hedefleyen bir boyut içermektedir. Bu çalışmalar, öğrencilere sadece bilişsel değil, aynı zamanda duyuşsal ve psikomotor beceriler kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin çeşitli hizmet projelerinde yer alarak topluma aktif bir şekilde katkı sağlamaları öngörülmektedir.

IB programı uygulanan İmam Hatip Liselerinde inanç sistemlerinin de önemsediği davranış, bilgi ve beceriler IB programı vasıtasıyla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Özellikle Nilüfer Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Uluslararası Murat Hüdavendigar Anadolu İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri öğretmenlerinin sorulan sorulara cevap verememeleri ve okul idaresiyle de yapılan görüşmelerde bunun açıkça dile getirilmesi ve okuldan bir öğretmenle yapılan görüşmede meslek derslerine öğrencilerin ilgisinin çok az olduğunu, hatta öğrencilerin meslek derslerine devam konusunda zorluk çekildiğini, öğrencilerin okul tercindeki en büyük sebebin IB diploma programı olduğunu dile getirmiştir. Meslek dersi öğretmenlerinin de programı uygulamadaki yetersizliği, programın uygulanmasında meslek dersi öğretmenlerinin aktif rol almadığı açıkça gözlemlenmiştir.

Tüm bu temalar ve alt temalar bağlamında, İmam Hatip Liselerinde uygulanan Uluslararası Bakalorya Organizasyonu programı, öğrenci odaklı, küresel perspektife sahip, değerlendirme süreçlerinde disiplinli ve çeşitli beceriler kazandırmayı hedefleyen bir eğitim modeli olarak değerlendirilebilir.

Bu bağlamda şu öneriler sunulabilir;

1. IB programının İmam Hatip liselerindeki uygulamasında, programın belirlediği hedeflerin gerçek anlamda uygulanması için öğretmen ve idareciler gereken hassasiyeti göstermelidirler.

2. Öğrencilerin IB'nin temel değerlerine ve öğrenen profilinin gereksinimlerine uygun bir şekilde yetiştirilebilmesi için öğretmenlere düzenli olarak IB eğitimleri ve seminerleri düzenlenmesi gerekmektedir.

3. Belirlenen öğrenci profilini hayata geçirmede etkili olabilecek unsurların günlük eğitim pratiğine ne ölçüde yansıdığı değerlendirilmelidir.

4. Öğrencilerin akademik başarılarından ziyade, programın öngördüğü şekilde düşünen, eleştirel bakış açısına sahip, küresel problemlere duyarlı bireyler olmaları hedefleniyorsa, bu özelliklerin izlenebilirliği üzerinde durulmalıdır.

5. Toplumun eğitim beklentileriyle programın hedefleri arasındaki uyumsuzluklar, programın uzun vadede etkili olup olamayacağına dair bir gösterge olabilir. IB programının İmam Hatip liselerindeki başarısı, sürdürülebilirliği üzerinden de değerlendirilmelidir.

6. Bu araştırmada program dokümanları temele alınmış ve analiz edilmiştir. Programların içerik, metotlar ve değerlendirme süreçleri, günümüz eğitim ihtiyaçlarına ve öğrencilerin gelecekteki başarılarına katkı sağlayacak şekilde düzenlenip düzenlenmediği konusunda nitelikli nicel ve nitel araştırmaların birlikte işe koşulduğu karma araştırmalar yapılmalıdır.

7. IB programının etkililiği açısından alan gözlemleri yapılarak uygulanan pedagojik yöntemlerin yerinde analiz edilmesi gerekmektedir.

8. Öğrenci, öğretmen, veli ve kurum yöneticileri ile görüşmeler yapılarak programın uygulanması süreci farklı açılardan değerlendirilmelidir.

9. Öğrencilerin IB başarı durumları, yurt dışında eğitime devam etme durumları, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor çıktıların analizi ile göreve başladıktan sonra mezunların performansı gibi bir göstergeler değerlendirilerek daha kapsamlı analizlere ihtiyaç vardır.

10. İmam Hatip Liselerinde görev yapan/yapacak İmam Hatip Meslek Dersleri öğretmenlerine yönelik uluslararası program içerikleri hakkında hizmet içi veya hizmet öncesi programlar düzenlenmelidir.

11. İlahiyat Fakültelerinde öğretmenlik meslek bilgisi dersleri kapsamında farklı eğitim modelleri de programda yer almalıdır.

12. Her şeyden önce İmam Hatip Liseleri din eğitimi veren resmi kurumlardır. IB programı İmam Hatip Liselerinin ruhuna uygun entegre edilip, meslek dersleri ve meslek dersi öğretmenlerini göz ardı etmeden programın uygulanması sağlanmalıdır.

13. IB programı uygulayan İmam Hatip Liseleri arasında işbirliği yapılıp bilgi ve deneyimler aktarılarak programın daha etkin ve sağlıklı uygulanması sağlanmalıdır.

14. IB programı uygulayan İmam Hatip Liseleri arasında bilgi alışverişi ve koordinasyon sağlanarak okullar arası işbirliği, deneyimler aktarılmalı böylece programın daha tutarlı ve sağlıklı bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.

15. IB programı uygulayan İmam Hatip Liseleri gerek IB yetkilileri gerekse MEB yetkilileri tarafından, programın uygulanışı ve işleyişi bakımından, düzenli ve titiz bir şekilde denetlenmelidir.

KAYNAKLAR

Akdoğan, A. (2014). *Türkiye'deki Uluslararası Bakalorya PYP programı uygulayan okulların etkili okul özellikleri ve okul kültürü açısından incelenmesi*. YÖK Açıkbilim Yayınları.

Akıncı, M. (2017). Türkiye'de din eğitimi: Cumhuriyet dönemi uygulamaları. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 52*(2), 19-39.

Aktaş, B. C., ve Güven, M. (2015). Secondary education mother tongue teaching courses in the International Baccalaureate program with the national program in terms of critical thinking. Educational Sciences: *Theory and Practice,* 99-123.

Aktaş, B. Ç. (2015). *Ortaöğretimde Uluslararası Bakalorya programı ile ulusal programdaki anadil öğretimi derslerinin eleştirel düşünme becerileri açısından karşılaştırılması*. [Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.

Arastaman, G. (2017). *Karşılaştırmalı ve uluslararası eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.

Ay, Y.,Acat, M. B., & Yüksel, İ. (2016). İlkokul programında yer alan serbest etkinlik uygulamalarının iyileştirilmesi: öğretmen, yönetici ve uzman görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *International Periodical for the Languages. Literature and History of Turkish or Turkic, 11*(3), 371-388.

Ay, Y., Yüksel, İ., Acat, M. B., & Pehlivan, L. (2015). Değerlendirme yeterlikleri ve tutum ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi,* (3), 16-29.

Başaran, A. G. (2019). *Uluslararası Bakalorya diploma programının yürütülmesine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.

Bayülgen, N. (2012). *Uluslararası Bakalorya programı Türkçe A1 dersi alan öğrenciler ile genel program Türk edebiyatı dersi alan öğrenciler arasındaki bilişsel ve duyuşsal becerilerin karşılaştırılması*. [Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.

Bora, N. (2010). *Uluslararası Bakalorya diploma programının öğretmen ve öğrencilerin öğrenme iklimi ile ilgili algıları üzerindeki etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.

Büyükgenç, F. (2014). *Uluslararası bakalorya diploma programı mezunlarının programa ilişkin görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Cambridge, J. ve Thompson, J. (2004). *Internationalism and globalization as contexts for international education. Compare: AJournal of Comparative and International Education, 34* (2), 161-165.

Camdanton High School. (2008). *Preparation for International Baccalaureate*. [Çevrim-içi:https://docplayer.net/21240104-International-baccalaureate.html]. Erişim Tarihi: 18.02.2024.

Corbetta, P. (2003). *Socialresearch: Theory, methods and techniques*. Thousand Oaks: Sage.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design*. Thousand Oaks: Sage

Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni.* (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.). 5. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Current Trends in International Baccalaureate Programs. (2010). [Çevrim-içi: http://www.planning.salford.ac.uk:http://www.planning.salford.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0018/20772/CurrentTrends-in-International-Baccalaureate-Programs-Membership.pdf]. Erişim tarihi: 01.02.2023

Çalık, T ve Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 13*(1), 55-56.

Çamlıkaya, Ş. E. (2007). *IB PYP programına yakından bir bakış ve Türk milli eğitim müfredatını uygulayan bir ilköğretim okulunun, IB PYP'ye göre hazırlanmış müfredatından örnek çalışma*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.

Çarşanlı, D. (2013). *Uluslararası bakalorya ve MEB Türk edebiyatı dersi kesişiminde bir roman analizi: kültürel açıdan İnce Memed.* [Yüksek Lisans Tezi]. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

Demir, M. K. (2006). *İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde eleştirel düşünme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Demirer, V. (2002). *Uluslararası bakalorya (IB) uygulayan özel okullarda çalışan öğretmenlerin bu programa karşı olan tutumlarının iş tatminlerine yansıması.* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Doğan, E. (2020). *Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liselerinde eğitim.* [Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.

Doherty, C. (2009). Theappeal of the International Baccalaureate in Australia's education alarket: A curriculum of choicefor mobile futures. *Discourse: Studies in the cultural politics of education, 73-89.*

Dulun, Ö.,&Lane, J. F. (2023). Supporting critical thinking skills needed for the International Baccalaureate Diploma Programme: A contentanalysis of a national and two international education programs in Turkey. *Thinking Skills and Creativity,* 47, 101211.

Ece, T. (2019*). IB programlarının öğretmen ve idarecilerin kültürlerarası farkındalık düzeylerine etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.

Erakkuş, Ö. (2015). *Alternatif okul yaklaşımlarında din ve değerler eğitimi.* [Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.

Erakkuş, Ö. (2023). *Lise öğrencileri üzerinde emek piyasasındaki belirsizliklerin öğretmen görüşlerine göre derinlemesine incelenmesi. Anadolu Türk Eğitim Dergisi, 5*(2), 140-161

Ergün, M. ve Özsüer, S. (2006). *Vygotsky'in yeniden değerlendirilmesi. Afyon Karahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 2, 269 – 297.

Gelen, İ. (2017). *P21-Program ve öğretimde 21. yüzyıl beceri çerçeveleri (ABD Uygulamaları). Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1*(2), 15-29.

Göver, İ. H. & Yavuzer, H. (2015). Türkiye'nin ilk uluslararası ortaöğretim kurumu: Mustafa Germirli Anadolu İmam Hatip Lisesi. *Turkish Studies*, 10(14), 345–362. http://dx.doi. org/10.1007/978-3-540-74607-2_9.

Gültekin, S. (2006). *Uluslararası bakalorya ve ulusal programlardan mezun olan öğrencilerin ortaöğretim diploma notları ve ÖSS puanlarının karşılaştırılması*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Hill, I. (2003). *The international baccalaurate*. G. Philips ve T. Pound (Ed.), The baccalaurate a model forcurriculum reform içinde (sayfa 47-76). London: Kogan Page.

IBO. (1999). *Diploma programme language A1*. İsviçre: International Baccalaureate Organization.

IBO. (2006). *IB learner profile booklet.* New York: International Baccalaureate Organization.

IB Learner Profile. *The International Baccalaureate® (IB).* [Çevrim-içi: https://www.ibo.org/programmes/profile/]. Erişim tarihi: 25.03.2023.

IB World Schools Yearbook. *The International Baccalaureate® (IB*). [Çevrim-içi: https://www.ibo.org/globalassets/publications/ib-world-schools-yearbook /2021-2022-ib-world-schools-yearbook-en.pdf]. Erişim tarihi: 25.03.2023.

IBO Teacher Training. *Association of Private Schools in Turkey*. [Çevrim-içi: https://www.okuldanismanlari.org/ibo-teacher-training/]. Erişim tarihi: 25.03.2023.

International Baccalaureate Diploma Programme (IBDP). *Study International.* [Çevrim-içi: https://www.studyinternational.com/why-choose-the-ib-diploma-programme/]. Erişim tarihi: 25.03.2023.

International Baccalaureate Programmes. *The International Baccalaureate® (IB).* [Çevrim-içi: https://www.ibo.org/programmes/]. Erişim tarihi: 25.03.2023.

International Schools in Turkey. *International Schools Database.* [Çevrim-içi: https://www.international-schools-database.com/in/turkey]. Erişim tarihi: 25.03.2023.

Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi. (2019). [Çevrim-içi: https://kartalaihl.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/14/249352/dosyalar/2019_05/06101418_IB_tanitim_KitapYY2019.pdf?CHK=2c0e26e713a88eafee97e2b09dd53ba8]. Erişim Tarihi: 02.11.2023.

Kartal İHL. (2023). [Çevrim-içi: https://kartalaihl.meb.k12.tr/34/14/249352/okulumuz_hakkinda.html]. Erişim Tarihi: 15.11.2023.

Keleş, A. B. (2013). *Ankara ilinde Uluslararası Bakalorya Diploma Programı'na dâhil olan ve olmayan on ikinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve okumaya yönelik tutumları.* [Yüksek Lisans Tezi]. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

Kırkgöz, Y. (2000). *Türkiye'de din eğitimi ve din eğitim kurumları*. (1923-1998). Istanbul: İletişim Yayınları.

Koç, C. (2007). *Aktif öğrenmenin okuduğunu anlama, eleştirel düşünme ve sınıf içi etkileşim üzerindeki etkileri*. [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Küçükkayalar, B. (2009). *Orta öğretim kurumlarında kalite denkliği: uygulama örnekler.* [Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.

Labuschagne, A. (2003). Qualitative research: Airy fairy or fundamental? *The Qualitative Report, 8*(1).

Marshall, J. (2014). *Introduction to comparative and international education.* SAGE Publications Limited.

McPeck, J. E. (1981). *Critical thinking and education*. England Oxford: Martin Robenson.

MEB, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. (2017). *Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri Vizyon Belgesi*. Ankara.

MEB. (2019). *Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Uluslararası Program Uygulama Yönergesi*. [Çevrim-içi: https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar /2019_08/20164501_MEB_UP_YONERGESY_09.08.2019.pdf]. Erişim Tarihi: 15.11.2023.

MEB, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. (2023). *Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri Tanıtım Raporu*. Ankara. [Çevrim-içi: http://dogm.meb.gov.tr/pdf/UAIHL_Tanitim.pdf. Erişim Tarihi: 15.03.2024.

Mhaihl. (2023). [Çevrim-içi: https://murathudavendigaraihl.meb.k12.tr/16/15/ 761382/okulumuz_hakkinda.html]. Erişim Tarihi: 15.11.2023.

Nilüfer AİHL. (2023). [Çevrim-içi: https://niluferanadoluihl.meb.k12.tr/16/14/ 964462/okulumuz_hakkinda.html]. Erişim Tarihi: 15.11.2023.

Özbay, M ve Melanlıoğlu, D. (2008). *Türkçe öğretiminde kelime hazinesinin önemi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(1): 30-45.

Primary Years Programme: *How will we know what we have learned?* [Çevrim-içi: http://www.ibo.org/pyp/curriculum/learned/]. Erişim Tarihi: 14.03.2024.

Roberts, B. (2013). *International education and global engagement: Education for a betterworl.* International Education and Schools: Moving Beyond the First 40 Years.

Saxton, S. E., ve Hill, I. (2014). *The International Baccalaureate (IB) programme: An International gateway to higher education and beyond. Higher Learning Research Communications*, 42-52.

Sylvester, R. (2007). *Historical resources for research in international education (1851- 1950).* The SAGE Handbook of Research in International Education, 11-24.

Şahinel, S. (2002). *Eleştirel düşünme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Şanver, M., Erakkuş, Ö. & Abimbola O.A. (2016). *Thoughts and Practices of Religious Education in Alternative Schools in Turkey,* IAFOR Brighton UK, The European Conference on Ethics, Religion & Philosophy 2016 Official Conference Proceedings

Şanver, M., Sarıtunç, B., Erakkuş, Ö. & Mustafayeva, L. (2022). Din, Ahlâk ve Değerler Eğitimi Açısından Türk Kültüründeki Eğitim Anlayışlarıyla Farklı/Alternatif Eğitim Anlayışları Arasında Bir Mukayese. *Social Sciences Studies Journal (SSS Journal), 3*(9), 884-893.

Tate, N. (2013). *International education in a post-Enlightenment world.* Educational Review, 253-266.

Teakihl. (2023). [Çevrim-içi: https://tenzileerdogankaihl.meb.k12.tr/34/22/759932/okulumuz_hakkinda.html]. Erişim Tarihi: 15.11.2023.

Teke, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin Uluslararası Bakalorya diploma programı ve MEB lise programlarına ilişkin bakış açıları. [Yüksek Lisans Tezi]. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

Tekindal M. (Ed.). *Nitel araştırmalarda yazılım kullanımı adım adım. (Silver C. Lewins A. Eds. Nitel araştırmada yazılım kullanımı adım adım kılavuz.* SAGE Yayınları. 2014). Ankara: Nika Yayınevi; 2018.

Tuna, S. (2006). *Vygotsky ve piaget de düşünme/düşünce – dil işlisi.* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.

Tuncel, İ. (2008). *Duyuşsal özelliklerin gelişimi açısından örtük program*. [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Turkey - *International Baccalaureate. The International Baccalaureate (IB).* [Çevrim-içi: https://www.ibo.org/country/TR/]. Erişim tarihi: 25 Mart 2023.

Türkoğlu, A. (2015). *Karşılaştırmalı eğitim: dünya ülkelerinden örneklerle.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Uluslararası Bakalorya Eğitim Programları. (2019). İlk Yıllar Programı (PYP) - *Milli Eğitim Dergisi, Sayı:* 143.

Uluslararası Bakalorya: Küresel Eğitim Standartları. (2017). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt 8, Sayı* 2.

Van Oord, L. (2007). To westernize the nations? An analysis of the International Baccalaureate's philosophy of education. C*ambridge Journal of Education,* 375- 390.

Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis.*

Wright, K., ve Buchanan, E. (2017). Education for International mindedness: Life history reflections on schooling and the shaping of a cosmopolitan outlook. *Current Issues in Comparative Education,* 68-83.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.